

**Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка**

Кафедра психології

НАВЧАЛЬНО МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

з дисципліни ПСИХОЛОГІЯ ОСВІТИ

Суми – 2017

Зміст НМК дисципліні

"Психологія освіти"

1. Титульна сторінка.
2. Зміст НМК.
3. Програма навчальної дисципліни
4. Робоча навчальна програма дисципліни
5. Матеріали до лекційного курсу.
6. Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять із критеріями оцінювання.
7. Перелік завдань та інструктивно-методичні матеріали до самостійної роботи.
8. Зміст індивідуального навчально-дослідного завдання та методичні рекомендації до його виконання.
9. Засоби діагностики якості вищої освіти:
 - 9.1 Питання (завдання) для поточного контролю;
 - 9.2 Питання (завдання) для підсумкового контролю;
 - 9.3 Тестові завдання для визначення залишкових знань

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Кафедра психології

ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни

ПСИХОЛОГІЯ ОСВІТИ
підготовки освітнього ступеню "Магістр"
спеціальностей:

012 дошкільна освіта;

013 початкова освіта;

014 середня освіта: математика, фізика, хімія, біологія, українська мова та література, російська та іноземна мови, англійська мова, французька мова,

німецька мова, історія;

016 спеціальна освіта;

017 фізична культура і спорт.

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Сумським державним педагогічним
університетом імені А.С. Макаренка

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Мотрук Т.О. канд. психол. наук, доцент,
каф. психології

Обговорено та рекомендовано до видання Вченою радою університету
«26» грудня 2017 року, протокол № 6

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни "Психологія освіти" складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки спеціальностей: 012 дошкільна освіта; 013 початкова освіта; 014 середня освіта: математика, фізика, хімія, біологія, українська мова та література, російська та іноземна мови, англійська мова, французька мова, німецька мова, історія; 016 спеціальна освіта; 017 фізична культура і спорт.. Освітнього ступеню "Магістр"

Навчальна дисципліна "Психологія освіти" не лише узагальнює та поглиблює знання студентів з загальної, соціальної та вікової психології, а й надає їм більш практичного значення завдяки розгляданню психологічних особливостей та закономірностей навчально-виховного процесу.

Сучасний рівень розвитку психологічної науки і психолого-педагогічної практики показує, що ефективний процес навчання і виховання неможливий без високо кваліфікованих педагогів, що володіють знаннями, навичками та вміннями в області педагогічної психології і методики організації навчально-виховного процесу. Вчитель у загальноосвітніх навчальних закладах, опираючись на теоретичні і прикладні дослідження, займається розробкою ефективних методів навчання і виховання, оновленням змісту і технологій засвоєння навчального матеріалу, забезпеченням гуманізації та гуманітаризації освітнього процесу, забезпечує діагностику в процесі навчання і виховання, забезпечує формування сприятливого психологічного клімату у педагогічному та учнівському колективі.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є закономірності психічної діяльності, умови формування особистості в процесі навчання, виховання, оволодіння знаннями, навичками та вміннями в загальноосвітніх та вищих навчальних закладах.

Міждисциплінарні зв'язки.

Список навчальних дисциплін, знання яких необхідно для вивчення навчальної дисципліни "Педагогічна психологія".

1. Загальна психологія.
2. Соціальна психологія.
3. Вікова психологія.
4. Педагогіка.
5. Сучасні педагогічні технології
6. Методики викладання у загальноосвітній школі

Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів:

1. Вступ до психології освіти
2. Психологія навчально-виховного процесу
3. Психологія навчально-виховної роботи з студентами
4. Психологія діяльності та особистості педагога

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни "Психологія освіти" є:

- Сформувати у студентів знання про сутність та закономірності психічного розвитку людини завдяки власній активності по засвоєнню соціально-історичного досвіду та про психологічні особливості процесу навчання та виховання як цілеспрямованого керування цією діяльністю.
- Сформувати в студентів цілісні знання про психологічні аспекти педагогічної діяльності в сучасних загальноосвітніх та вищих освітніх установах;
- Розвинути в студентів основні професійно-психологічні компетенції при аналізі якості результатів педагогічної діяльності, визначенні продуктивності педагогічного процесу і оптимальності умов досягнення високих результатів у професійній діяльності.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни "Педагогічна психологія" є

- розкрити сутність основних понять, які в сукупності визначають психологічну характеристику сучасної педагогічної діяльності;
- розкрити й проаналізувати предметний зміст і мотивацію сучасної педагогічної діяльності, її види й форми, основні функції й стилі;
- забезпечити засвоєння основних психологічних характеристик сучасної педагогічної діяльності;
- прищепити студентам навички аналізу психологічних аспектів педагогічної діяльності з метою їх застосування в майбутній діяльності практичного психолога в сфері освіти;
- сприяти розвитку творчого потенціалу студентів у процесі освоєння даного курсу за допомогою спеціально розробленої системи творчих завдань;
- забезпечення вивчення психологічних аспектів навчання і виховання студентської молоді;
- сприяти становленню особистісної професійно-педагогічної позиції в аналізі і оцінці педагогічної діяльності фахівців різного профілю сучасних освітніх систем.
- переконати студентів у тому, що психологічні знання – основний науковий фундамент педагогічної діяльності, який забезпечує її творчий характер.
- сформувати у студентів змістовний інтерес до дітей та студентів, як необхідну умову їх майбутньої професії.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:
знати :

- завдання педагогічної психології в системі інших психологічних дисциплін і у відношенні до педагогіки;
- основні категорії педагогічної психології;
- прикладні проблеми педагогічної психології;
- провідну роль виховання й навчання в психічному розвитку;
- теорії психічного розвитку в процесі навчання й виховання в різних психологічних школах і напрямках;
- вікові особливості засвоєння соціального досвіду;
- основні психологічні теорії, які розкривають закономірності психічного розвитку;
- взаємозв'язок навчання й виховання
- психологічну сутність шляхів та засобів підвищення розвиваючого ефекту навчання та виховання;
- психологічну сутність найбільш важливих сучасних педагогічних інновацій.
- становлення й розвиток навчальної діяльності;
- функціональну структуру навчання: мети, мотиви, орієнтовні, контрольні, оцінні компоненти.
- основні види навчальних мотивів і навчальних дій;
- таксономію навчальних завдань;
- види навчання й типи розвитку, психічні новоутворення в процесі навчання й розвитку.
- загальні і спеціальні методи педагогічної психології;
- сутність соціальної ситуації розвитку особистості та провідну діяльність у різних вікових періодах ;
- психологічний зміст, типологію та загальні засоби створення навчально-виховних ситуацій;
- психологічні ознаки спільної продуктивної діяльності (СПД) вчителя з учнями та узагальнені шляхи її організації.
- психологічні особливості діяльності та особистості студентів;
- психологічні особливості студентських груп та керівництва ними;
- психологічну сутність навчально-виховного процесу у вищій школі;

вміти :

- визначати психічні новоутворення в процесі навчання і розвитку.
- використовувати загальні та спеціальні методи педагогічної психології.
- визначати та оцінювати критерії ефективності навчання.
- оцінювати основні характеристики засвоєної дії за формою, узагальненості, розгорненню, освоєнню.
- володіти методами оптимального планування своїх власних навчальних дій
- володіти методами аналізу навчально-виховних ситуацій.
- аналізувати літературу по психолого-педагогічним проблемам;

- розпізнавати та аналізувати психолого-педагогічні ситуації, які виникають у навчально-виховному процесі;
- моделювати психологічно вірні та ефективні засоби активізації пізнавальної діяльності учнів та їх морального розвитку;
- аналізувати та об'єктивно оцінювати педагогічний досвід (на матеріалі розв'язання педагогічних завдань);
- визначати зміст, шляхи та методи надання психологічної допомоги у вирішенні питань навчання та виховання вчителям, батькам, учням
- моделювати та вирішувати типові психолого-педагогічні ситуації у навчально-виховному процесі та позанавчальному спілкуванні з студентством;
- проводити самостійні психологічні дослідження студентів;
- аналізувати психологічний зміст та особливості різних форм навчальних занять у вищій школі.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин /3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

РОЗДІЛ I Вступ до психології освіти

Тема 1.1. Психологія освіти як галузь психологічної науки.

Поняття психології освіти. Об'єкт і предмет психології освіти. Місце психології освіти в системі психологічної науки. Структура психології освіти. Завдання психології освіти як науки. Зв'язок психології освіти з іншими галузями психології і педагогікою. Психологія освіти та педагогічна психологія. Педагогічна психологія як базисна наука для педагогіки і часткових методик. Педагогічна психологія і практика навчання. Розширення сфер дослідження і застосування психології освіти на сучасному етапі розвитку освіти. Роль психології освіти як науки в житті суспільства, у професійній підготовці педагогічних кадрів.

Система основних понять психології освіти. Основні теорії та напрямки психології освіти. Методи психології освіти. Методологія, метод, методика і їх співвідношення в дослідженнях з психології освіти. Класифікація методів психології освіти (Б. Г. Ананьєв). Метод зрізів і генетичний метод. Характеристика групи емпіричних методів психології освіти: спостереження, експеримент, інтерв'ю, анкетування, психодіагностичні методи. Метод формуючого експерименту, особливості його планування і проведення. Використання тестів в дослідженнях з психології освіти. Інші класифікації методів психології освіти.

Основні етапи проведення дослідження в психології освіти.

Основні поняття: психологія освіти, об'єкт, предмет та функції психології освіти, структура психології освіти, психологія освіти та педагогічна психологія; принципи, методологія, методи та методики психологічного дослідження концепція, метод, прийом дослідження, принцип, валідність, репрезентативність, анамнез.

Тема 1.2. Історія та теоретичні основи психології освіти.

Становлення і розвиток психології освіти та педагогічної психології. Етапи становлення психології освіти як науки. Історична зміна предмету психології освіти.

Початковий етап розвитку психології освіти (кінець XIX - початок XX ст.): розвиток педагогічної психології в США та Європі (Англія, Німеччина, Франція, Швейцарія та ін.). Відкриття в області психології, що зробили істотний внесок в розвиток психології освіти (Еббінгауз, Гельмгольц, Вундт та ін.)

Становлення **психології освіти** в Російській імперії та в Україні в ХУІІ-ХІХ ст. (М. В. Ломоносов, М. І. Новиков, Ф. Прокопович, Г. С. Сковорода, В. М. Татищев, Т.Г. Шевченко та ін.). Внесок К.Д.Ушинського, І.М.Сеченова, П. Ф. Каптерева в становлення педагогічної психології як науки.

Предмет і завдання педагогічної психології в Російській імперії та в Україні у кінці XIX - на початку XX ст. (С. А. Ананьїн, П. Ф. Каптерев, О. Ф. Лазурський, П. Ф. Лесгафт, А. П. Нечаєв, С. Ф. Русова, О. І. Сікорський та ін.).

Розвиток психології освіти педагогічної психології в СРСР (Л. І. Божович, П. П. Блонський, Л. С. Виготський, П. Я. Гальперін, Д. Б. Ельконін, В. П. Зінченко, Б. С. Кобзар, Г. С. Костюк, О. М. Леонтьєв, Н. А. Менчинська, С. Л. Рубінштейн, та ін.). Розробка проблем педагогічної психології в Україні (М. І. Алексєєва, Г. О. Балл, І. Д. Бех, М. Й. Боришевський, І. С. Булах, Ю. З. Гільбух, Т. М. Лисянська, Д. Ф. Ніколенко, С. Д. Максименко, І. О. Синиця, Л. Е. Орбан-Лембрик, П. Р. Чамата, В. І. Чепелєв, О. Я. Чебикін та ін.).

Суперечності і пошуки психології освіти в сучасний період. Перспективи розвитку педагогічної психології як науки.

Методологічні основи психології освіти. Соціально-історична обумовленість психічного розвитку людини в процесі навчання. Провідна роль виховання і навчання в психічному розвитку. Діяльнісне опосередкування індивідуального психічного розвитку. Взаємозв'язок діяльності та спілкування як умова становлення свідомості особистості. Первинність предметно-практичної діяльності в становленні психічних новоутворень в процесі засвоєння. Взаємозв'язок діяльності і свідомості. Провідна роль ціннісно-сміслових утворень в розвитку особистості. Виховання і навчання як особливий тип управління психічним розвитком особистості за допомогою організації діяльності, взаємодій, відносин, спілкування.

Основні поняття: парадигма, контекст, когнітивний, поведінковий, теорія поля, етапи розвитку психології, основні напрямки та теорії

психологічної науки, методологічні основи, педологія, теорія еволюції, закони психічного розвитку.

Розділ II. Психологія навчально-виховного процесу

Тема 2.1. Психологічна сутність навчання.

Поняття наочності, учіння, навчальна діяльність, навчання. Види навчання у людини: імпринтинг, умовно-рефлекторне, оперантне, вікарне, вербальне; механізми навчання; формування асоціацій, повторення, розрізнення, узагальнення, інсайт і творчість. Фактори, що визначають успішність навчання; розвиненість пізнавальних процесів, властивостей особистості та ін.

Поняття навчання в педагогічній психології. Різноманіття підходів до навчання в різних науках, галузях педагогіки і психології. Вплив основних теоретичних напрямків на психологію навчання. Навчальні ситуації. Погляди Я.А.Коменського, А. Маслоу, К. Роджерса, К. Дункер та ін. на навчання. Навчання як цілеспрямоване та організоване учіння, як процес стимуляції і управління зовнішньої і внутрішньої активністю учня. Асоціативна теорія навчання. Модель навчання як управління процесом накопичення і переробки чуттєвого досвіду; умовно-рефлекторна теорія навчання, модель процесу навчання як стимуляції пізнавальної і дослідницької активності учнів через напрямок і організацію їх практичної діяльності; знакова теорія навчання, модель процесу навчання як шлях формування у учнів узагальнених понятійних систем і прийомів розумової діяльності.

Проблема зв'язку навчання та розвитку. Теорія Ж. Піаже стосовно співвідношення навчання та розвитку. "Експерименти Піаже" та висновки з них. Л.С.Виготський про співвідношення навчання та розвитку. "Рівень актуального розвитку" та "зона найближчого розвитку".

Зв'язок навчання з розвитком і дозріванням особистості. Умови розвитку. Основні лінії психічного розвитку. Передумови та особливості психічного розвитку на різних вікових етапах (ранній вік, дошкільний, шкільний, підлітковий).

Структура навчання. Психологічні проблеми навченості і шкільної успішності. Зворотній зв'язок в навчанні. Проблеми диференціації і індивідуалізації навчання. Види навчання. Особистісно-діяльнісний підхід в організації навчання.

Диференціація та індивідуалізація навчання. Здатність до навчання та критерії розумового розвитку. Спеціалізація та рівнева диференціація: переваги, недоліки, проблеми впровадження. "принцип розведення рівнів" як сучасний варіант впровадження ідей диференціації та індивідуалізації навчання.

Психологічні проблеми інноваційної діяльності в освіті. Поняття педагогічної інновації. Рівні та види інновацій. Організаційно-управлінські проблеми інноваційної діяльності в освіті. Етапи введення освітніх інновацій. Типологія ставлення педагогів до освітніх інновацій.

Основні поняття: навчання, учіння, научіння, освіта, розвиток, навчальна ситуація, дозрівання, диференціація, індивідуалізація, "рівень актуального розвитку", "зона найближчого розвитку", особистісно-діяльнісний підхід, диференціація та індивідуалізація навчання, спеціалізація навчання, рівнева диференціація, "принцип розведення рівнів", інновація, інноваційна діяльність.

Тема 2.2. Психологічні основи педагогічних технологій.

Шляхи підвищення розвивального ефекту навчання. Поняття "педагогічна технологія" та проблема психологічних засад сучасних педагогічних технологій. Теоретичні основи сучасних педагогічних технологій. Базові психолого-педагогічні поняття педагогічної технології. Класифікація педагогічних технологій. Психологічні проблеми педагогічних інновацій.

Стислий аналіз основних педагогічних технологій (на вибір викладача в залежності від специфіки факультету). Технології вдосконалювання навчального матеріалу та управління процесом навчання (технологія розвивального навчання В.В.Давидова, теорія поетапного формування розумових дій (П.Я.Гальперін, Н.Ф. Талізін), "Діалог культур" (В.А.Біблер, С.Ю.Курганов), укрупнення дидактичних одиниць (П.М.Ерднієв), технології модульного навчання, технології колективного та групового навчання).

Програмовані та інформаційно-комунікативні технології (технологія програмованого навчання, технології формування інформаційної культури, технологія застосування засобів ІКТ в навчанні та керівництві школою, технології комп'ютерного уроку, технології використання Інтернету у навчально-виховному процесі, технологія медіаосвіти та використання ЗМІ).

Технології активізації та інтенсифікації навчальної діяльності учнів (система розвивального навчання Л.В.Занкова, проблемне навчання, ігрові технології, технологія сучасного проектного навчання, інтерактивні технології, технології комунікативного навчання іншомовній культурі, технологія схемних та знакових моделей змісту навчання (В.Ф.Шаталов), "Екологія та розвиток " (Л.В.Тарасов).

Проблемні методи. Психологічна сутність проблемної побудови навчально-виховного процесу. Типологія навчальних проблемних ситуацій. Ефективність використання проблемних методів у процесі навчання. Шляхи створення та етапи вирішення проблемних ситуацій у навчально-виховному процесі з психології. Рівні складності проблемного навчання в процесі навчання.

Інтерактивні методи. Психолого-педагогічна сутність інтерактивних методів навчання. Види інтерактивних методів: ігрові та тренінгові. Ігрові методи, їх сутність, особливості організації та ефективність. Види навчальних ігор: ігри-драматизації, рольові ігри, ділові ігри. Вимоги до підготовки та проведення ігрових методів у процесі навчання. Елементи тренінгів як органічний компонент інтерактивних методів у навчально-виховному процесі. Вимоги до введення інтерактивних методів у процес навчання психології.

Інформаційні методи. Сутність та психолого-педагогічна ефективність використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі. Функції комп'ютера в процесі навчання. Можливості та обмеження використання комп'ютерних технологій у процесі навчання. Реалізація ідей програмованого навчання в умовах сучасної комп'ютеризації освіти. Елементи програмованого навчання в навчально-виховному процесі.

Гуманно та особистісно зорієнтовані технології (особистісно-зорієнтоване розвивальне навчання (І.С. Якіманська), педагогіка співробітництва, гуманно-особистісна технологія Ш.А.Амонашвілі, викладання літератури як предмета, що формує людину (Є.М.Ільїн), технологія вітагенної освіти (О.С.Белкін), технології диференційованого та індивідуалізованого навчання, технологія саморозвивального навчання (Г.К Селевко).

Технології вільної освіти та природо-відповідні технології (технології фізичного виховання, зберігання та зміцнення здоров'я, природовідповідні технології навчання читанню, письму, математиці (О.М.Кушнір), технології навчанні обдарованих дітей, технологія вільної школи Саммерхіл, Вальдорфська педагогіка, технологія саморозвитку (М.Монтесорі), технології "Дальтон-план", "Школа-парк", вільної праці.

Психологічні проблеми комп'ютеризації навчання. Комп'ютерна грамотність – зміст та шляхи формування. Переваги та недоліки комп'ютеризації навчання. Форми комп'ютеризації. Наочність та технічні засоби в процесі навчання.

Проектне навчання. Психологічна сутність проектного навчання. Позиції учня та педагога у проектному навчанні. Види навчальних проектів. Етапи проектного навчання. Переваги та складності проектного навчання.

Взаємозв'язок та взаємне доповнення різних технологій організації навчання та необхідність їх комплексного використання.

Основні поняття: навчання, психологічна одиниця процесу навчання, цілі навчання, "рівень актуального розвитку", "зона найближчого розвитку", розвивальний ефект навчання, "педагогічна технологія", класифікація педагогічних технологій, "педагогічна технологія", класифікація педагогічних технологій, принципи навчання за Л.В.Занковим; теорія розвивального навчання В.В.Давидова; теорія поетапного формування розумових дій; проблемне навчання гуманно та особистісно зорієнтовані технології; технології вільної освіти та природо-відповідні технології; інтерактивні методи навчання; програмоване навчання, інформаційні технології, проектне навчання.

Тема 2.3. Психологія навчальної діяльності.

Психологія навчальної діяльності. Співвідношення понять "научіння", "навчання", "навчальна діяльність".

Психологічні теорії учіння в контексті основних напрямів психології. Асоціативно-рефлекторна теорія учіння. Асоціація як одиниця аналізу процесу засвоєння. Умови утворення асоціацій. Загальна схема процесу

навчання. критика асоціативно-рефлекторної теорії. Бихевіористська теорія учіння: біологізація законів учіння людини. Аналіз процесу вчення за схемою "стимул-реакція". Основні закони наuczіння, їх характеристика. Оперантна теорія наuczіння, її сутність. принцип підкріплення як механізм управління процесом навчання. Принципи управління по Б. Скіннер. Основні напрямки досліджень в області програмованого навчання. Теорії навчання в гештальтпсихології. когнітивні теорії наuczіння. Гуманістичні теорії наuczіння. Основні положення, види, цілі та принципи навчання в гуманістичній парадигмі.

Діяльність як пояснювальний принцип в педагогічній психології. Дія як одиниця аналізу діяльності. Діяльнісний підхід і діяльнісні теорії навчання у вітчизняній педагогічній психології.

Учіння (навчальна діяльність) як діяльність: цілі учіння та їх значущість; мотиви учіння; навчальні дії. Проблема цілей навчальної діяльності та їх особистісного прийняття учнями. Види навчальної мотивації та проблема її розвитку.

Поняття мотивації і мотиву. Проблеми навчальної мотивації. Класифікації мотивів у педагогічній психології. Види і рівні мотивів навчання. Якості мотивів навчальної діяльності. Форми прояву мотивів навчання. мотив як необхідна умова прийняття навчального завдання і виконання адекватної їй діяльності. Зв'язок типів ставлення школяра до навчання з характером його мотивації і станом навчальної діяльності. Загальні підходи до формування та корекції мотивації навчання. Проблеми діагностики мотивації. Межі та умови застосування методик діагностики мотивації. діагностичні методики: опитувальники (прямі і непрямі), бесіда, анкети, вибір завдань, складання вільного розкладу, метод парних порівнянь, метод ранжирування суджень. Зведена карта вивчення стану мотивації навчання учнів і ходу її формування. Практичні завдання діагностики мотивації.

Види навчальних дій та їх формування в навчальному процесі.

Психологічні закономірності засвоєння знань.

Формування у школярів навичок та умінь. Етапи та засоби формування конкретних понять. Етапи та засоби формування абстрактних понять.

Психологічна сутність та умови формування у школярів умінь навчатися самостійно.

Учіння як колективна діяльність.

Контроль, оцінювання та оцінка: психологічна основа та педагогічні форми. Функції контролю й оцінювання навчальної роботи: атестаційна, діагностична, орієнтувальна, навчальна, виховна, розвивальна, стимулююча, організуюча, прогностична. Принципи контролю й оцінювання навчальної роботи: об'єктивність, валідність, надійність, справедливість, диференційованість, системність, систематичність, зв'язок з життям, індивідуальний підхід, гласність, конфіденційність. Особливості застосування цих принципів в особистісно-спрямованому навчанні.

Види оцінювання та їх ефективність: за об'єктом (індивідуальне, групове, фронтальне), за суб'єктом (персональне, експертне, комп'ютерне), за

способом проведення (усне, письмове); за формою завдань (вільне, програмоване), за частотою проведення (одноразове, розподілене) за місцем у навчальному процесі (попереднє, поточне, оперативне, тренувальне, проміжне, підсумкове; за методами (традиційне, комплексне, нетрадиційне); за способом оцінювання (нормативне, порівняльне, особистісне). Специфічний прийом оцінювання на основі розподілення результатів ("оцінювання на кривій"). Психолого-педагогічний потенціал різних видів оцінювання.

Психологічні причини неуспішності в навчанні та шляхи її подолання. Типологія невстигаючих учнів. Проблема "відносної неуспішності".

Контроль та оцінювання результатів навчальної діяльності. Перехід від зовнішнього оцінювання до самооцінювання.

Основні поняття: учіння, наuczіння, навчальна діяльність, теорії учіння, діяльнісна теорія навчання, навчальна мотивація, навчальні дії, уміння навчатися самостійно, неуспішності в навчанні, "відносна неуспішність", самооцінювання, контроль, оцінювання, оцінка, види оцінювання

Тема 2.4. Психологія виховання, самовиховання, та перевиховання.

Процес виховання як психологічна проблема. Проблема соціального запиту та мети виховання. Закономірності та принципи виховання. Методи виховання. Психологічні механізми функціонування різних стилів виховання. Виховання дитини на різних етапах розвитку суспільства.

Психологічні механізми виховання дитини. Фактори та напрямки виховання. Психологічні основи підвищення ефективності виховного процесу.

Організація провідної діяльності як засіб виховання. Завдання виховання у різних вікових періодах. Психологічна характеристика основних засобів виховання.

Дитячий колектив та його виховні можливості.

Основні концепції та моделі виховання в сім'ї. Типологія сучасних сімей. Порушення сімейного виховання. Стиль сімейного виховання та його вплив на розвиток дитини. Стили сімейного виховання на різних вікових етапах розвитку дитини. Стиль сімейного виховання дитини-дошкільника. Стили сімейного виховання дитини молодшого шкільного віку. Стиль сімейного виховання підлітка.

Психологічна культура сім'ї та виховання. Сім'я як вихователь особистості. Сім'я як персональна мікросередовище розвитку дитини. Вплив сім'ї на розвиток дитини. Характеристика психолого-педагогічних чинників виховання дітей.

Сімейне життя і виховні функції батьків. Вплив сім'ї на формування "Я-концепції" особистості. Специфіка сімейного виховання: позитивний і негативний вплив сім'ї.

Психологічна культура освітнього середовища та виховання. Основні психологічно орієнтовані моделі шкільного навчання. Освітнє середовище школи. Роль психологічної служби освіти в гуманізації педагогічного

процесу і формування психологічної культури школи. Взаємодія вчителів і психолога як умова ефективної реалізації психологічної культури освітнього середовища школи.

Соціальні стереотипи та їх вплив на виховання психічних властивостей. Загальне поняття соціального стереотипу. Культура як фактор формування соціальних стереотипів.

Етнос і формування соціальних стереотипів. Соціальний простір особистості як фактор формування стереотипів.

Психологічні проблеми самовиховання. Співвідношення навчання, виховання і самовиховання. Самовиховання – вища форма самоуправління особистості. Проблема педагогічного управління самовихованням і її психологічний сенс.

Готовність особистості до процесу самовиховання: особистісна установка на моральне самовиховання; розвиваюче середовище, що стимулює до активного етичного самовиховання; педагогічна підтримка і керівництво педагога в моральному самовихованні; самостійна активна діяльність школярів по реалізації потреби в моральному самовихованні.

Етапи формування навичок самовиховання: 1.Прийняття рішення. 2.Самопізнання. 3.Вибір засобів, складання плану. 4.Реалізація планів.

Змістовно-функціональні особливості рівнів прояви самовиховання школярів: усвідомлення свого способу життя, осмислення значущості тієї діяльності, яка вимагає самовиховання; оволодіння практичними навичками самостійної роботи; складання програми самовиховання; організація самовиховання в обраній діяльності; включення самовиховання в цілісний процес формування особистості.

Умови організації процесу самовиховання школярів: реалізація міжпредметних зв'язків у процесі виховання і навчання школярів; цілісний підхід до підготовки дитини до самовиховання на основі моделювання; теорія, методика і початковий досвід реалізації завдань самовиховання; формування умінь педагогічної діагностики; педагогізація процесу підготовки із залученням різноманітних методів, форм навчання школярів умінням самовиховання.

Мотивація та засоби самовиховання. Особливості самовиховання у підлітковому та юнацькому віці.

Значення взаємовідносин вчителя і учня в самовихованні школярів. Роль сім'ї, школи, суспільства в самовихованні учня.

Виховання та перевиховання "важких" дітей. Відносність поняття "важка дитина". Об'єктивні та суб'єктивні причини важковиховуваності. Зв'язок проблем виховання з кризовими явищами в розвитку. Загальна характеристика девіантної поведінки. Поняття про "важковиховуваність", її чинники та прояви. Основні чинники та прояви відхилень у формуванні особистості. Психологічні проблеми психокорекційної роботи

Основні поняття. Виховання, психічне зараження, наслідування, емпатія, ідентифікація, рефлексія, саморегуляція мотивації, внутрішній локус контролю, риси особистості, потреби, мотиви, самовиховання,

самоактуалізація, виховання, стійкість моральних якостей особистості, вихованість, критерії вихованості, перевиховання

Розділ III Психологія навчально-виховної роботи з студентами

Тема 3.1. Студентство як соціально-вікова група

Психологічна характеристика студентства як періоду пізньої юності або ранньої дорослості (психофізіологічні особливості, протиріччя, соціальна ситуація розвитку). Вікова стратиграфія як прийняті в суспільстві норми спілкування між різними поколіннями. Типи культур в залежності від вікової стратинграфі. Постфігуративна культура – традиційне патріархальне суспільство, що центроване на минулому. Конфігуративне суспільство – орієнтація на сьогодення та сучасників. Пре фігуративна культу – суспільство, в якому носіями прогресивних знань та тенденцій ситають молоді верстви. Особливості педагогічної взаємодії з юнацтвом в умовах пре фігуративної культури.

Вищий навчальний заклад – один із провідних факторів соціалізації студента як фахівця. Адаптація студента до навчання у вищій школі, види адаптації, умови ефективності.

Навчально-професійна діяльність як провідна в студентському віці. Формування професійної спрямованості особистості студента. Розвиток «Я-концепції» як показника особистісного зростання і професійного становлення студента. Складові та функції «Я-концепції».

Формування професійних та особистісних якостей майбутнього фахівця. Розвиток творчості в студентів. Самоосвіта та самовиховання студента, їх значення в його професійному зростанні. Готовність до професійної діяльності випускника ВНЗ.

Психологічні особливості студентської групи та її структура. Рівні розвитку студентської академічної групи. Шляхи формування студентського колективу. Соціально-психологічні явища в студентській групі та їх вплив на особистість кожного студента. Проблема лідера та лідерства в студентській групі. Соціально-психологічний клімат у групі та його вплив на її працездатність. Психологічні засади студентського самоврядування. Закон України "Про вищу освіту" про студентське самоврядування.

Основні поняття: пізня юність, початок епохи дорослості, вікова стратиграфія, типу культур (М.Мід, І.С.Кон): постфігуративна, конфігуративне, префігуративна, освітній простір ВНЗ, навчально-професійна діяльність, особливості мети та мотивів навчально-професійної діяльності, «Я-концепція» майбутнього фахівця, самоосвіта та самовиховання студента, готовність до професійної діяльності випускника ВНЗ, шляхи формування студентського колективу, психологічні засади студентського самоврядування

Тема 3.2. Психологічна специфіка навчально-виховного процесу у ВНЗ

Загальна характеристика навчального процесу у ВНЗ і навчально-професійної діяльності як об'єктів управління, психологічний аналіз їх складових. Поняття про управління в системі освіти. Опосередковане та

пряме управління, їх особливості. Сутність управління навчально-професійною діяльністю студентів (соціальна нормативність навчальної цільності, свідомий характер, власна активність, творчий підхід), кваліфікаційна характеристика та професіограма.

Педагогічне управління навчальним процесом у вищій школі та його психологічний аналіз із позицій сучасних вимог. Управління професійною рефлексією. Педагогічний процес як цілеспрямована активна взаємодія викладача зі студентом.

Студент як суб'єкт власної навчально-професійної діяльності
Мотиваційна спрямованість учіння студента. Формування професійних мотивів навчання. Власна пізнавальна активність студента, її спрямованість на засвоєння професійних знань, умінь і навичок. Розвиток творчого потенціалу студентів під час навчання.

Психологічні принципи організації навчально-професійної діяльності студентів. Вимоги до навчання, вміння вчитися самостійно. Психологічні аспекти організації самостійної роботи студентів. Критерії ефективності учіння. Причини неуспішності студентів і шляхи їх подолання.

Єдність процесів навчання, розвитку та виховання. Сучасні вимоги до особистості фахівця з вищою освітою та завдання виховання студентів відповідно до пріоритетних напрямів реформування освіти в Україні. Мета та зміст виховання студентської молоді. Психологічні механізми формування якостей особистості та відповідні функції виховання. Психолого-педагогічна характеристика основних напрямів реалізації функцій виховання у вищому навчальному закладі.

Етапи становлення моральної свідомості студента. Критерії моральної вихованості людини. Соціально-психологічні чинники і психологічні механізми формування національної самосвідомості студентів.

Роль педагогічного спілкування в розв'язанні соціально-моральних завдань професійної підготовки майбутнього фахівця. Виховна позиція викладача в педагогічній комунікативній взаємодії: розуміння, визнання та прийняття студента. Активне рефлексивне слухання та «Я-повідомлення» в комунікативній взаємодії. Діалогічне спілкування, його характеристика.

Основні поняття: навчально-професійна діяльність, управління в системі освіти, професійні мотиви навчання, творчий потенціал студентів, вміння вчитися самостійно, вимоги до самостійної роботи студентів, критерії ефективності учіння, причини та види неуспішності студентів, виховання студентської молоді, критерії моральної вихованості людини, педагогічне спілкування, виховна позиція викладача, діалогічне спілкування.

РОЗДІЛ IV Психологія діяльності та особистості педагога

Тема 3.1. Психологія педагогічної діяльності.

Психологія педагогічної діяльності. Загальна характеристика педагогічної діяльності. Структура педагогічної діяльності. Конструктивний, організаційний, комунікативний компоненти педагогічної діяльності.

Об'єктивні характеристики професійної педагогічної діяльності. Вимоги до професійної компетентності педагога. Педагогічна культура особистості педагога. Спрямованість особистості вчителі як суб'єкта професійної діяльності. Професійна позиція педагога. Професійно значимі якості особистості педагога. Професійна компетентність педагога. Зміст теоретичної готовності педагога. Практична готовність педагога до професійної діяльності. Основи самоосвітньої роботи вчителі. Професійне самовиховання вчителя. Педагогічна майстерність як вершина професійного становлення педагога.

Значущість педагогічного спілкування в навчально-виховному процесі. Комунікативна сторона педагогічного спілкування. Мова вчителя.

Взаємодія вчителя з учнями. Проблеми "педагогічної дистанції" та "педагогічного такту". Конфлікт у педагогічному спілкуванні.

Розуміння вчителем учнів. Перцептивні "бар'єри" та їх подолання. Психологічне походження та прояви суб'єктивізмів вчителів; необхідність запобігання та подолання суб'єктивізмів у стосунках вчителів та учнів. Розвиток педагогічної спостережливості вчителів.

Розвиток та вдосконалення характеристик ефективного спілкування вчителя з учнями.

Педагогічний колектив як умова ефективності праці вчителя.

Основні поняття: професійна педагогічна діяльність, структура педагогічної діяльності, педагогічне спілкування, "педагогічна дистанція", перцептивні "бар'єри", суб'єктивізми вчителів, ефективне спілкування,

Тема 4.2. Психологія особистості педагога та педагогічного колективу

Вимоги суспільства і соціальні очікування по відношенню до особистості і діяльності педагога. Професійно-значущі якості вчителя, вихователя. Індивідуально-типологічні особливості вчителя, вихователя і їх значення в професійній діяльності. Психологічні вимоги до особистості педагога.

Професіограма педагога. Структурно-ієрархічна модель особистості вчителя. Здібності в структурі суб'єкта педагогічної діяльності. Характеристика основних функцій і педагогічних умінь. Психологічні вимоги до особистості педагога. Стили педагогічного спілкування та педагогічної діяльності. Типологія педагогів (В.М.Сорока-Росинський, Е.Г.Костяшкін, М.Тален, Є.І.Рогов, М.Г.Бобкова, І.Б.Назарова, А.В.Юревич, Л.М.Мітіна, І.В.Вачков).

Педагогічні здібності. Особливості формування Я-концепції педагога. Професійний розвиток. Педагогічні деформації. Психологічні проблеми саморозвитку та самовдосконалення педагогів.

Психологія педагогічного колективу. Поняття про педагогічний колектив, соціально-психологічна структура педагогічного колективу. Соціально-психологічний клімат колективу і його основні показники. Психологія «педагогічної команди». Стили керівництва педагогічним колективом. Спрацьовування і психологічна сумісність членів педагогічного колективу.

Поняття про педагогічну майстерність і педагогічну культуру. Психологічні аспекти виявлення, вивчення, узагальнення провідного педагогічного досвіду.

Поняття про професійну деформацію особистості. Прояви професійної деформації педагога. Явище емоційного вигорання у педагогічній діяльності: сутність, фази, засоби подолання.

Основні поняття: професіограма педагога, особистість вчителя, педагогічні здібності, типологія педагогів, педагогічний колектив, професійна деформація особистості педагога.

3. Рекомендована література

І.Базова:

1. Бех І. Д. Принципи сучасної освіти / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 4 (49). – С. 5–27.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. / І. Д. Бех - К.: Либідь, 2003. - 280 с.
3. Бочелюк В. Й. Педагогічна психологія : навч. посіб. / В. Й. Бочелюк. К. : ЦУЛ, 2006. – 248 с.
4. Вікова та педагогічна психологія / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Просвіта, 2001. – 416с.
5. Власова О. І. Педагогічна психологія / О. І. Власова. - К. : Либідь, 2005. – 400 с.
6. Дубровина И.В. Возрастная и педагогическая психология. Хрестоматия. / И.В.Дубровина, А.М. Прихожан – М. : Академия, 2003. - 368 с.
7. Дьяченко М.И. Психология высшей школы. / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович –Минск Харвест, 2006,– 416с.
8. Ильин Е. П. Психология для педагогов / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2012. – 640 с.
9. Край Г. Психология развития. /Г.Крайг – СПб. Питер, 2000 – 992с.
10. Мороз О.Г. Викладач вищої школи: психолого-педагогічні основи підготовки (навчальний посібник) / О.Г.Мороз, О.С.Падалка, В.І. Юрченко; за заг. ред. академіка О.Г. Мороза. - К.: НПУ, 2006. – 208 с.
11. Немов Р.С. Психология. Книга 2: Психология образования. / Р.С.Немов – М.: ВЛАДОС, 2001. – 608 с
12. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособ. для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров ; под ред. Е. С. Полат. – М. : Академия, 2002. – 272 с.
13. Подоляк Л. Основи педагогічної психології: Навчальний посібник. / Л.Подоляк, О.Главник –К. : Главник. 2006. –112 с

14. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи. / Л.Г.Подоляк, В.І. Юрченко К., –ТОВ "Філ-студія",2006 –320 с.
15. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи.:Практикум. / / Л.Г.Подоляк, В.І. Юрченко –К.:Каравела, 2008. –336 с
16. Поліщук В.М. Вікова і педагогічна психологія : Навчальний посібник / В.М. Поліщук. – Суми: Університетська книга, 2007. – 330 с.
17. Реан А. А. Социальная педагогическая психология / А. А.Реан, Я. Л. Коломинский – СПб.: «Питер», 2000. – 416 с:
18. Рогов Е. И. Учитель как объект психологического исследования: пособ. для школьных психологов по работе с учителем и педагогическим коллективом / Е. И. Рогов. – М. : ВЛАДОС, 1998. – 496 с.
19. Савчин М. В. Педагогічна психологія / М. В. Савчин. – К. : Академвидав, 2007. – 424 с.
20. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий : в 2 т. / Г. К. Селевко. – М. : НИИ школьных технологий, 2006. – Т. 1. – 816 с. – Т. 2. – 816 с.
21. Скрипченко, О. В. Психолого-педагогічні основи навчання : Навч. посіб. для викладачів психології і педагогіки, аспірантів, студентів пед. навч. закл. та курсантів військ. училищ / О. В. Скрипченко, О. С. Падалка, Л. О. Скрипченко ; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. - К. : Укр. Центр духовної культури, 2005. - 710,
22. Хазратова Н.В. Включення студента до соціально-психологічного простору ВНЗ: типи особистісних проблем та консультативна робота з студентами / Н.В. Хазратова // Практична психологія та соціальна робота – 2000, №2 с. 5-8

II. Допоміжна:

23. Амонашвили Ш.А. Воспитательная и образовательная функция оценки учеников. / Ш.А.Амонашвили – М.: Педагог. , 1984. – 296с.
24. Бадмаев Б. Ц. Психология в работе учителя : в 2 кн. / Б. Ц. Бадмаев. – М. : Гуманит. издат центр ВЛАДОС, 2000. - Кн. 1. Практическое пособие по теории развития, обучения и воспитания. – 240 с.; Кн. 2. Психологический практикум для учителя: развитие, обучение, воспитание. – 160 с.
25. Баранов А.А. Стресс-толерантность педагога. Теория и практика. – М.-Ижевск, 2002. – 132 с.
26. Бернс Р. Развитие Я – концепции и воспитание. / Р.Бернс – М.: Прогресс, 1986. – 422с.
27. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання - нова освітня філософія / І.Д.Бех // Педагогіка толерантності. – 2001. - № 1. – С.16-19.
28. Бех І.Д. Спілкування як загальна психологічна основа виховання особистості / І.Д.Бех //Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах: Зб. наук. праць. – К.: Пед. думка, 2000.- С.10-18.
29. Болтівець С. І. Педагогічна психогігієна: теорія та методика [Електронний ресурс] / С. І. Болтівець. – К. : Редакція “Бюлетеня Вищої

атестаційної комісії України”, 2000. – 302 с. – Режим доступу : <http://uaed.narod.ru/BSIPedagogichnapsyhogigiena.htm>.

30. Бордовская Н.В. Диалектика педагогического исследования. - СПб.: Изд-во РХГИ, 2001. – 512 с

31. Буянов М.И. Ребенок из неблагополучной семьи. / М.И.Буянов - М.: Просвещение1988. – 149 с.

32. Возрастная и педагогическая психология (Под ред. Гамезо М.В.) – М.: Просвещение, 1984. – 256с.

33. Возрастная психология: личность от молодости до старости / М. В. Гамезо, В. С. Герасимова, Г. Г. Горлова, Л. М. Орлова. – М. : Педагогическое общество России, 1999. – 272 с.

34. Выготский Л.С. История развития высших психических функций / Л.С.Выготский Собр. соч. Т.3. – М.: 1983.

35. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Л.С.Выготский //Психология: классические труды. М., 1996.

36. Давыдов В.В. Проблема развивающего обучения. / В.В. Давыдов– М.: Педагогика 1986. – 240с.

37. Дьяченко М. И. Психология высшей школы. / М. И Дьяченко. Л. А. Кандыбович. – Минск : Харвест, 2006. – 416 с.

38. Зарецкая И.И. Профессиональная культура педагога: Учебное пособие.-2-е изд., перераб., доп.- / И. И. Зарецкая. – М. : Арманов-центр, 2012. – 160 с.

39. Зеер Э. Ф. Психология профессионального образования : учеб. для студ. высш. учеб. завед. / Э. Ф. Зеер. – М. : Academia, 2009. – 240 с.

40. Иванова Е. О. Теория обучения в информационном обществе / Е. О. Иванова, И. М. Осмоловская. – М. : Просвещение, 2011. – 190 с.

41. Клаус Г. Введение в дифференциальную психологию учения . / Г. Клаус- М. :Педагогика 1987. – 176 с.

42. Климов Е. А. Психология профессионала / Е. А. Климов М.: Издательство «Институт практической психологии», Воронеж: НПО «МО-ДЭК», 1996 – 400 с.

43. Коломинский Я.Л., Диагностика педагогического взаимодействия. / Я.Л. Коломинский, Е.А. Панько - Минск, : Нац. ин-т образования, 1993. – 79 с.

44. Кон И.С. В поисках себя: личность и её самосознание. / И.С. Кон – М.:Политиздат, 1984. –335 с.

45. Костюк Г.С. Навчально виховний процес и психологичний розвиток особистості. / Г.С.Костюк – К.: Рад. школа, 1989. – 608 с.

46. Леонтьев А.Н. Избранные психологические труды. В 2-х томах.М.: Педагогика, 1983.

47. Лефрансуа Ги Психология для учителя. Прикладная педагогическая психология. – СПб, Прайм-еврознак, 2003, - 416 с.

48. Лефрансуа Ги. Психология для учителя. Прикладная педагогическая психология / Лефрансуа Ги. – СПб. : Прайм-еврознак, 2003. – 416 с.

49. Маркова А. К. Психология труда учителя / А. К. Маркова – М. : Просвещение, 1993. – 420 с.
50. Машбиц Е.И. Психологические основы управления учебной деятельностью. / Е.И. Машбиц – Киев : Вища школа, 1987. – 224 с.
51. Митина Л. М. Учитель как личность и профессионал / Л. М. Митина. – М. : Дело, 1994. – 215 с.
52. Немов Р. С. Психология: в 3-х кн. Кн. 2. Психология образования / Р. С. Немов. – М. : ВЛАДОС, – 1997. – 608 с.
53. Обухова Л.Ф. Концепция Ж. Пиаже: за и против. / Л.Ф. Обухова - М.: Изд. МГУ, 1981, –191 с.
54. Обучение и развитие. (Под ред. Л.В. Занкова). – М.: Педагогика, 1975.
55. Оржеховська В.М. Дитяча бездоглядність та безпритульність: історія, проблеми, пошуки: Навчальний посібник. / В.М.Оржеховська, В.Є Виноградова-Бондаренко.– К. : ЗАТ "ЕКСІМСЕРВІС", 2004. – 177 с.
56. Подмазин С.И. Личностно-ориентированное образование: Социально-философское исследование. / С.И. Подмазин – Запорожье: Просвіта, 2000. – 250 с.
57. Подоляк Л. Г. Основи педагогічної психології : навч. посіб. / Л.Г. Подоляк, О. Главник. – К. : Главник, 2006. – 112 с.
58. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи / Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко. – К. : ТОВ "Філ-студія", 2006. – 320 с.
59. Практическая психология образования / под ред. И. В. Дубровиной. – СПб. : Питер, 2006. – 592 с.
60. Психология человека от рождения до смерти / под ред. А. А. Реана. – М. : АСТ, 2015. – 656 с.
61. Психолого-педагогические аспекты учебного процесса в школе (Под ред. С.Д. Максименко). – К.: Рад школа, 176с.
62. Раттер М. Помощь трудным детям: Пер. с англ. / Общ. ред. А. С. Спиваковской; – М.: Прогресс, 1987. – 424 с
63. Реан А. А. Психология познания педагогом личности учащихся / А. А. Реан. – М. : Высшая школа, 1990. – 180 с.
64. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності : навч. посіб. для студ. вищих пед. навч. закл. / В. А. Семиченко. – К. : Вища школа, 2004. – 336 с.
65. Столяренко Л.Д. Педагогическая психология. / Л.Д. Столяренко Ростов н/Д: "Феникс", 2000. -544 с
66. Сухомлинська О.В. Про стан теорії і практики виховання в освітньому просторі України // Шлях освіти. - 1998. - № 3. - С. 2-5.
67. Талызина Н.Ф. Педагогическая психология. / Н.Ф. Талызина М.: Издательский центр «Академия», 1998. - 288 с
68. Туріщева, Л. В. Професійний розвиток педагога: психологічний аспект / Л. В. Туріщева. - Х. : Вид. група "Основа", 2006. - 141 с. -

69. Фридман Л. М. Психологическая наука – учителю / Л. М. Фридман, К. Н. Волков. – М. : Просвещение, 1985. – 224 с.
70. Фридман Л. М. Психологический справочник учителя / Л. М. Фридман, И. Ю. Кулагина. – М. : Совершенство, 1998. – 432 с.
71. Талызина Н.Ф. Практикум по педагогической психологии. - М.: Академия, 2002. – 192 с.
72. Хон Р.Л. Педагогическая психология: принципы обучения : учеб. пособие. – 2-е изд.. – М.: Академический Проект, 2005. – 736 с.

Форма підсумкового контролю успішності навчання залік

Засоби діагностики успішності тестовий контроль, індивідуальне навчально-дослідне завдання, виконання самостійної роботи

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Кафедра ПСИХОЛОГІЇ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ Психологія освіти

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта (Фізична культура)

Освітньо-професійна програма: Середня освіта (Фізична культура) другий (магістерський) рівень

Мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною
комісією НН інституту Педагогіки і
психології

«30»серпня 2018 р

Голова доц. Тарасова Т.Б.

Суми - 2018

Розробники:

Тарасова Т.Б. к. психол. н, доцент, доцент кафедри психології
Бедлінський 0.1 к. психол. н, доцент, доцент кафедри психології

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри психології
Протокол № 1 від «30» серпня 2018р.

Завідувач кафедри

Кузікова С.Б. д.психол.н, професор

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Магістр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
6-й		6-й	
Семестр			
1-й			
Лекції			
14 год.		4 год.	
Практичні, семінарські			
14 год.		2 год.	
Лабораторні			
год.		год.	
Самостійна робота			
60 год.	80 год.		
Консультації:			
2 год.	2 год.		
Вид контролю: залік			
Загальна кількість годин - 90			

1. Мета навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни "Психологія освіти" є:

- Сформувати у студентів знання про сутність та закономірності психічного розвитку людини завдяки власній активності по засвоєнню соціально-історичного досвіду та про психологічні особливості процесу навчання та виховання як цілеспрямованого керування цією діяльністю.
- Сформувати в студентів цілісні знання про психологічні аспекти педагогічної діяльності в сучасних загальноосвітніх та вищих освітніх установах;
- Розвинути в студентів основні професійно-психологічні компетенції при аналізі якості результатів педагогічної діяльності, визначенні продуктивності педагогічного процесу і оптимальності умов досягнення високих результатів у професійній діяльності.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Дисципліна «Психологія освіти» базується на раніше вивчених дисциплінах, як то «Педагогіка», «Психологія», «Теорія та методика фізичного виховання» тощо та інші які сформували певні професійні та психолого-педагогічні знання та вміння учнівської молоді, та основами комунікативної взаємодії з ними.

3. Результати навчання за дисципліною

Знання	ЗК 1. Здатність навчатися протягом усього життя в контексті неперервної фахової підготовки, вдосконалювати й розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень з високим рівнем самостійності. ЗК 2. Здатність виявляти широке коло проблем, ставити мету та обирати ефективні шляхи її досягнення шляхом розуміння їх фундаментальних основ	ПРН 2. Знає сучасні концепції гармонійного рухового, функціонального, інтелектуального та духовного розвитку людини. Методи навчання: словесні: (лекції, пояснення нового матеріалу, бесіди, що дозволяють студентам робити висновки, узагальнення на основі раніше вивченого матеріалу, навідні питання, дискусії); наочні (використання мультимедійних презентацій викладачем на лекціях, самостійне створення презентацій студентами з тем самостійної роботи і
---------------	--	---

	та використання як теоретичних, так і експериментальних методів.	демонстрація їх на семінарських заняттях). Методи оцінювання: усні опитування на практичних заняттях; тематичне тестування; захист індивідуального заняття; виконання комплексної контрольної роботи; вміння застосовувати набуті знання при розв'язанні практичних завдань; написання рефератів; наукові диспути та дискусії.
Уміння	ЗК 5. Здатність проявляти психолого-педагогічні вміння. ФК 5. Здатність до виконання посадових обов'язків викладача, володіння педагогічним тактом та високими моральними якостями, застосовувати сучасні методики і освітні технології з метою забезпечення якості навчально-виховного процесу у закладах загальної середньої та вищої освіти.	ПРН 3. Володіє сучасними методами та інноваційними освітніми технологіями для розвитку професійно важливих фізичних і психофізичних якостей у представників різних спеціальностей та реалізації професійно орієнтованої моделі організації фізичного виховання учнів та студентів. Методи навчання : лекції, бесіди, дискусії, мультимедійні презентації, семінарські заняття, роздатковий матеріал. Методи оцінювання: відповіді на запитання, тестування, перевірка індивідуальних завдань, оцінка практичного виконання завдання.
Комунікація	ЗК 6. Здатність усвідомлювати соціальну значущість своєї майбутньої професії, сумлінно виконувати професійні обов'язки, дотримуватися принципів педагогічної етики викладача, бути нетерпимим до корупційної поведінки, поважно ставитися до	Здійснювати характеристику соціально-психологічного спілкування між собою тренерів, спортсменів, учнів та вчителів з метою взаємного обміну інформацією й емоціями. Здійснювати аналіз особливостей розумової діяльності, прояву пам'яті і комунікативної взаємодії під час учбової та тренувальної діяльності.

	права й закону. ЗК 7. Здатність ефективно формувати комунікативну стратегію, мати навички роботи в команді, цінувати та толерантно сприймати різноманітність думок та мультикультурність.	
Автономія та відповідальність	ЗК 1. Здатність навчатися протягом усього життя в контексті неперервної фахової підготовки, вдосконалювати й розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень з високим рівнем самостійності. ЗК 2. Здатність виявляти широке коло проблем, ставити мету та обирати ефективні шляхи її досягнення шляхом розуміння їх фундаментальних основ та використання як теоретичних, так і експериментальних методів. ЗК 5. Здатність проявляти психолого-педагогічні вміння.	

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90 – 100	Оцінка «відмінно»: <ul style="list-style-type: none"> - повно, логічно і послідовно розкриває зміст питання; - відповідь свідчить про всебічні, систематизовані, глибокі знання; - вільно володіє теоретичними основами і

	<p>психологічною термінологією;</p> <ul style="list-style-type: none"> - правильно застосовує одержані знання для розв'язання практичних завдань, для аналізу психологічних явищ; - творчо вирішує поставлені завдання; - гнучко використовує міжпредметні зв'язки в узагальненні інформації; - демонструє ґрунтовні знання першоджерел, уміння самостійно розкривати їх зміст, робити узагальнення і висновки, використовуючи додаткову літературу; - вільно володіє нормативною, сучасною українською мовою.
82 - 89	<p>Оцінка «добре»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - володіє понятійним апаратом психології; - уміння і навички студента дозволяють викласти матеріал логічно, послідовно, висловити власну думку, зробити висновок; - правильно розкриває основний зміст матеріалу; - добре знає основні психологічні закономірності і вміє використовувати їх при розв'язанні практичних завдань; - комплексно вирішує поставлені завдання, правильно використовує довідкову літературу; - добре володіє українською мовою; - у відповіді допускає 1 – 2 незначні неточності у використанні психологічної термінології чи тлумаченні психологічних явищ.
74 - 81	<p>Оцінка «добре»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - достатньо володіє понятійним апаратом психології; - уміння і навички студента дозволяють викласти матеріал досить логічно, послідовно; - правильно розкриває основний зміст матеріалу; - добре знає основні психологічні закономірності і вміє використовувати їх при розв'язанні практичних завдань; - комплексно вирішує поставлені завдання; правильно використовує довідкову літературу; - добре володіє українською мовою; - у відповіді допускає 1 значну неточність (серйозну помилку) у використанні психологічної термінології чи тлумаченні психологічних явищ.
64 - 73	<p>Оцінка «задовільно»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - правильно викладає теоретичний матеріал на рівні репродуктивного мислення;

	<ul style="list-style-type: none"> - володіє психологічною теорією; - вміє проілюструвати теоретичні положення прикладами; - у відповіді неповно обґрунтовує висновки, припускається помилок при узагальненні; - допускає ряд серйозних помилок при використанні спеціальної термінології та інтерпретації психологічних явищ; - зміст окремих питань викладає частково, непослідовно; - відповідь виявляє прогалини у знаннях.
60 - 63	<p>Оцінка «задовільно»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - викладає теоретичний матеріал на репродуктивному рівні; - достатньо володіє психологічною термінологією; - вміє проілюструвати теоретичні положення прикладами; - у відповіді неповно обґрунтовує висновки, припускається помилок при узагальненні; - при розкритті окремих теоретичних положень припускається серйозних помилок, неточності у розумінні та інтерпретації психологічних явищ; - відчуються труднощі у використанні теоретичних положень при розв'язанні практичних завдань; - не вміє самостійно зробити узагальнюючий висновок.
35-59	<p>Оцінка «незадовільно»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - поверхове знання і розуміння основного програмного матеріалу в обсязі, який не дозволяє засвоювати наступний програмний матеріал; - непослідовне викладання матеріалу з допущенням багатьох істотних помилок під час усних відповідей; - невміння робити висновки та узагальнення; - невміння застосувати знання при виконанні домашніх завдань, підготовки індивідуального завдання; - не представлена доповідь виконаних завдань.
1 - 34	<p>Оцінка «незадовільно»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - відсутня логіка і обґрунтування теоретичних положень; - відповідь має переважно репродуктивний характер, допускаються суттєві помилки; - відповіді мають фрагментарний характер; - відповідь не розкриває загальний зміст питання.

Розподіл балів

Для заліку

Поточний контроль							Разом	Сума
РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2					
Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3	Т 2.4		
Поточний контроль							75	100
11	12	12	10	10	10	10		
Контроль самостійної роботи							25	
4	4	4	3	3	3	4		

Т 1.1, Т 1.2 ... Т 2.4 – теми розділів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: усні опитування на практичних заняттях; тематичне тестування; захист індивідуального заняття; виконання комплексної контрольної роботи; написання рефератів.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ I Вступ до психології освіти

Тема 1.1. Психологія освіти як галузь психологічної науки.

Поняття психології освіти. Об'єкт і предмет психології освіти. Місце психології освіти в системі психологічної науки. Структура психології освіти. Завдання психології освіти як науки. Зв'язок психології освіти з іншими галузями психології і педагогікою. Психологія освіти та педагогічна психологія. Педагогічна психологія як базисна наука для педагогіки і часткових методик. Педагогічна психологія і практика навчання. Розширення сфер дослідження і застосування психології освіти на сучасному етапі розвитку освіти. Роль психології освіти як науки в житті суспільства, у професійній підготовці педагогічних кадрів.

Система основних понять психології освіти. Основні теорії та напрямки психології освіти. Методи психології освіти. Методологія, метод, методика і їх співвідношення в дослідженнях з психології освіти. Класифікація методів психології освіти (Б. Г. Ананьєв). Метод зрізів і генетичний метод. Характеристика групи емпіричних методів психології освіти: спостереження, експеримент, інтерв'ю, анкетування, психодіагностичні методи. Метод формуючого експерименту, особливості його планування і проведення. Використання тестів в дослідженнях з психології освіти. Інші класифікації методів психології освіти.

Основні етапи проведення дослідження в психології освіти.

Основні поняття: психологія освіти, об'єкт, предмет та функції психології освіти, структура психологія освіти, психологія освіти та педагогічна психологія; принципи, методологія, методи та методики психологічного дослідження концепція, метод, прийом дослідження, принцип, валідність, репрезентативність, анамнез.

Тема 1.2. Історія та теоретичні основи психології освіти.

Становлення і розвиток психології освіти та педагогічної психології. Етапи становлення психології освіти як науки. Історична зміна предмету психології освіти.

Початковий етап розвитку психології освіти (кінець XIX - початок XX ст.): розвиток педагогічної психології в США та Європі (Англія, Німеччина, Франція, Швейцарія та ін.). Відкриття в області психології, що зробили істотний внесок в розвиток психології освіти (Еббінгауз, Гельмгольц, Вундт та ін.)

Становлення **психології освіти** в Російській імперії та в Україні в ХУІІ-ХІХ ст. (М. В. Ломоносов, М. І. Новиков, Ф. Прокопович, Г. С. Сковорода, В. М. Татищев, Т.Г. Шевченко та ін.). Внесок К.Д.Ушинського, І.М.Сеченова, П. Ф. Каптерева в становлення педагогічної психології як науки.

Предмет і завдання педагогічної психології в Російській імперії та в Україні у кінці XIX - на початку XX ст. (С. А. Ананьїн, П. Ф. Каптерев, О. Ф. Лазурський, П. Ф. Лесгафт, А. П. Нечаєв, С. Ф. Русова, О. І. Сікорський та ін.).

Розвиток психології освіти педагогічної психології в СРСР (Л. І. Божович, П. П. Блонський, Л. С. Виготський, П. Я. Гальперін, Д. Б. Ельконін, В. П. Зінченко, Б. С. Кобзар, Г. С. Костюк, О. М. Леонтьєв. Н. А. Менчинська, С.

Л. Рубінштейн, та ін.). Розробка проблем педагогічної психології в Україні (М. І. Алексєєва, Г. О. Балл, І. Д. Бех, М. Й. Боришевський, І. С. Булах, Ю. З. Гільбух, Т. М. Лисянська, Д. Ф. Ніколенко, С. Д. Максименко, І. О. Синиця, Л. Е. Орбан-Лембрик, П. Р. Чамата, В. І. Чепелев, О. Я. Чебикін та ін.).

Суперечності і пошуки психології освіти в сучасний період. Перспективи розвитку педагогічної психології як науки.

Методологічні основи психології освіти. Соціально-історична обумовленість психічного розвитку людини в процесі навчання. Провідна роль виховання і навчання в психічному розвитку. Діяльнісне опосередкування індивідуального психічного розвитку. Взаємозв'язок діяльності та спілкування як умова становлення свідомості особистості. Первинність предметно-практичної діяльності в становленні психічних новоутворень в процесі засвоєння. Взаємозв'язок діяльності і свідомості. Провідна роль ціннісно-сміслових утворень в розвитку особистості. Виховання і навчання як особливий тип управління психічним розвитком особистості за допомогою організації діяльності, взаємодій, відносин, спілкування.

Основні поняття: парадигма, контекст, когнітивний, поведінковий, теорія поля, етапи розвитку психології, основні напрямки та теорії психологічної науки, методологічні основи, педологія, теорія еволюції, закони психічного розвитку.

Розділ II. Психологія навчально-виховного процесу

Тема 2.1. Психологічна сутність навчання.

Поняття научіння, учіння, навчальна діяльність, навчання. Види навчання у людини: імпринтинг, умовно-рефлекторне, оперантне, вікарне, вербальне; механізми навчання; формування асоціацій, повторення, розрізнення, узагальнення, інсайд і творчість. Фактори, що визначають успішність навчання; розвиненість пізнавальних процесів, властивостей особистості та ін.

Поняття навчання в педагогічній психології. Різноманіття підходів до навчання в різних науках, галузях педагогіки і психології. Вплив основних теоретичних напрямків на психологію навчання. Навчальні ситуації. Погляди Я.А.Коменського, А. Маслоу, К. Роджерса, К. Дункер та ін. на навчання. Навчання як цілеспрямоване та організоване научіння, як процес стимуляції і управління зовнішньої і внутрішньої активністю учня. Асоціативна теорія навчання. Модель навчання як управління процесом накопичення і переробки чуттєвого досвіду; умовно-рефлекторна теорія навчання, модель процесу навчання як стимуляції пізнавальної і дослідницької активності учнів через напрямок і організацію їх практичної діяльності; знакова теорія навчання, модель процесу навчання як шлях формування у учнів узагальнених понятійних систем і прийомів розумової діяльності.

Проблема зв'язку навчання та розвитку. Теорія Ж. Піаже стосовно співвідношення навчання та розвитку. "Експерименти Піаже" та висновки з

них. Л.С.Виготський про співвідношення навчання та розвитку. "Рівень актуального розвитку" та "зона найближчого розвитку".

Зв'язок навчання з розвитком і дозріванням особистості. Умови розвитку. Основні лінії психічного розвитку. Передумови та особливості психічного розвитку на різних вікових етапах (ранній вік, дошкільний, шкільний, підлітковий).

Структура навчання. Психологічні проблеми навченості і шкільної успішності. Зворотній зв'язок в навчанні. Проблеми диференціації і індивідуалізації навчання. Види навчання. Особистісно-діяльнісний підхід в організації навчання.

Диференціація та індивідуалізація навчання. Здатність до навчання та критерії розумового розвитку. Спеціалізація та рівнева диференціація: переваги, недоліки, проблеми впровадження. "принцип розведення рівнів" як сучасний варіант впровадження ідей диференціації та індивідуалізації навчання.

Психологічні проблеми інноваційної діяльності в освіті. Поняття педагогічної інновації. Рівні та види інновацій. Організаційно-управлінські проблеми інноваційної діяльності в освіті. Етапи введення освітніх інновацій. Типологія ставлення педагогів до освітніх інновацій.

Основні поняття: навчання, учіння, наuczіння, освіта, розвиток, навчальна ситуація, дозрівання, диференціація, індивідуалізація, "рівень актуального розвитку", "зона найближчого розвитку", особистісно-діяльнісний підхід, диференціація та індивідуалізація навчання, спеціалізація навчання, рівнева диференціація, "принцип розведення рівнів", інновація, інноваційна діяльність.

Тема 2.2. Психологічні основи педагогічних технологій.

Шляхи підвищення розвивального ефекту навчання. Поняття "педагогічна технологія" та проблема психологічних засад сучасних педагогічних технологій. Теоретичні основи сучасних педагогічних технологій. Базові психолого-педагогічні поняття педагогічної технології. Класифікація педагогічних технологій. Психологічні проблеми педагогічних інновацій.

Стислий аналіз основних педагогічних технологій (на вибір викладача в залежності від специфіки факультету). Технології вдосконалювання навчального матеріалу та управління процесом навчання (технологія розвивального навчання В.В.Давидова, теорія поетапного формування розумових дій (П.Я.Гальперін, Н.Ф. Талізін), "Діалог культур" (В.А.Біблер, С.Ю.Курганов), укрупнення дидактичних одиниць (П.М.Ерднієв), технології модульного навчання, технології колективного та групового навчання).

Програмовані та інформаційно-комунікативні технології (технологія програмованого навчання, технології формування інформаційної культури, технологія застосування засобів ІКТ в навчанні та керівництві школою, технології комп'ютерного уроку, технології використання Інтернету у навчально-виховному процесі, технологія медіаосвіти та використання ЗМІ).

Технології активізації та інтенсифікації навчальної діяльності учнів (система розвивального навчання Л.В.Занкова, проблемне навчання, ігрові технології, технологія сучасного проектного навчання, інтерактивні технології, технології комунікативного навчання іншомовній культурі, технологія схемних та знакових моделей змісту навчання (В.Ф.Шаталов), "Екологія та розвиток" (Л.В.Тарасов).

Проблемні методи. Психологічна сутність проблемної побудови навчально-виховного процесу. Типологія навчальних проблемних ситуацій. Ефективність використання проблемних методів у процесі навчання. Шляхи створення та етапи вирішення проблемних ситуацій у навчально-виховному процесі з психології. Рівні складності проблемного навчання в процесі навчання.

Інтерактивні методи. Психолого-педагогічна сутність інтерактивних методів навчання. Види інтерактивних методів: ігрові та тренінгові. Ігрові методи, їх сутність, особливості організації та ефективність. Види навчальних ігор: ігри-драматизації, рольові ігри, ділові ігри. Вимоги до підготовки та проведення ігрових методів у процесі навчання. Елементи тренінгів як органічний компонент інтерактивних методів у навчально-виховному процесі. Вимоги до введення інтерактивних методів у процес навчання психології.

Інформаційні методи. Сутність та психолого-педагогічна ефективність використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі. Функції комп'ютера в процесі навчання. Можливості та обмеження використання комп'ютерних технологій у процесі навчання. Реалізація ідей програмованого навчання в умовах сучасної комп'ютеризації освіти. Елементи програмованого навчання в навчально-виховному процесі.

Гуманно та особистісно зорієнтовані технології (особистісно-зорієнтоване розвивальне навчання (І.С. Якіманська), педагогіка співробітництва, гуманно-особистісна технологія Ш.А.Амонашвілі, викладання літератури як предмета, що формує людину (Є.М.Ільїн), технологія вітагенної освіти (О.С.Белкін), технології диференційованого та індивідуалізованого навчання, технологія саморозвивального навчання (Г.К.Селевко).

Технології вільної освіти та природо-відповідні технології (технології фізичного виховання, зберігання та зміцнення здоров'я, природо-відповідні технології навчання читанню, письму, математиці (О.М.Кушнір), технології навчання обдарованих дітей, технологія вільної школи Саммерхіл, Вальдорфська педагогіка, технологія саморозвитку (М.Монтесорі), технології "Дальтон-план", "Школа-парк", вільної праці.

Психологічні проблеми комп'ютеризації навчання. Комп'ютерна грамотність – зміст та шляхи формування. Переваги та недоліки комп'ютеризації навчання. Форми комп'ютеризації. Наочність та технічні засоби в процесі навчання.

Проектне навчання. Психологічна сутність проектного навчання. Позиції учня та педагога у проектному навчанні. Види навчальних проектів. Етапи проектного навчання. Переваги та складності проектного навчання.

Взаємозв'язок та взаємне доповнення різних технологій організації навчання та необхідність їх комплексного використання.

Основні поняття: навчання, психологічна одиниця процесу навчання, цілі навчання, "рівень актуального розвитку", "зона найближчого розвитку", розвивальний ефект навчання, "педагогічна технологія", класифікація педагогічних технологій, "педагогічна технологія", класифікація педагогічних технологій, принципи навчання за Л.В.Занковим; теорія розвивального навчання В.В.Давидова; теорія поетапного формування розумових дій; проблемне навчання гуманно та особистісно зорієнтовані технології; технології вільної освіти та природо-відповідні технології; інтерактивні методи навчання; програмоване навчання, інформаційні технології, проектне навчання контроль, оцінювання, оцінка, види оцінювання, інноваційна діяльність в освіті.

Тема 2.3. Психологія навчальної діяльності.

Психологія навчальної діяльності. Співвідношення понять "научіння", "навчання", "навчальна діяльність".

Психологічні теорії учіння в контексті основних напрямів психології. Асоціативно-рефлекторна теорія учіння. Асоціація як одиниця аналізу процесу засвоєння. Умови утворення асоціацій. Загальна схема процесу навчання. критика асоціативно-рефлекторної теорії. Бихевіористська теорія учіння: біологізація законів учіння людини. Аналіз процесу вчення за схемою "стимул-реакція". Основні закони научіння, їх характеристика. Оперантна теорія научіння, її сутність. принцип підкріплення як механізм управління процесом навчання. Принципи управління по Б. Скіннер. Основні напрямки досліджень в області програмованого навчання. Теорії навчання в гештальтпсихології. когнітивні теорії научіння. Гуманістичні теорії научіння. Основні положення, види, цілі та принципи навчання в гуманістичній парадигмі.

Діяльність як пояснювальний принцип в педагогічній психології. Дія як одиниця аналізу діяльності. Діяльнісний підхід і діяльнісні теорії навчання у вітчизняній педагогічній психології.

Учіння (навчальна діяльність) як діяльність: цілі учіння та їх значущість; мотиви учіння; навчальні дії. Проблема цілей навчальної діяльності та їх особистісного прийняття учнями. Види навчальної мотивації та проблема її розвитку.

Поняття мотивації і мотиву. Проблеми навчальної мотивації. Класифікації мотивів у педагогічній психології. Види і рівні мотивів навчання. Якості мотивів навчальної діяльності. Форми прояву мотивів навчання. мотив як необхідна умова прийняття навчального завдання і виконання адекватної їй діяльності. Зв'язок типів ставлення школяра до навчання з характером його мотивації і станом навчальної діяльності. Загальні підходи до формування та корекції мотивації навчання. Проблеми діагностики мотивації. Межі та умови застосування методик діагностики мотивації. діагностичні методики:

опитувальники (прямі і непрямі), бесіда, анкети, вибір завдань, складання вільного розкладу, метод парних порівнянь, метод ранжирування суджень. Зведена карта вивчення стану мотивації навчання учнів і ходу її формування. Практичні завдання діагностики мотивації.

Види навчальних дій та їх формування в навчальному процесі.

Психологічні закономірності засвоєння знань.

Формування у школярів навичок та умінь. Етапи та засоби формування конкретних понять. Етапи та засоби формування абстрактних понять.

Психологічна сутність та умови формування у школярів умінь навчатися самостійно.

Учіння як колективна діяльність.

Контроль, оцінювання та оцінка: психологічна основа та педагогічні форми. Функції контролю й оцінювання навчальної роботи: атестаційна, діагностична, орієнтувальна, навчальна, виховна, розвивальна, стимулююча, організуюча, прогностична. Принципи контролю й оцінювання навчальної роботи: об'єктивність, валідність, надійність, справедливість, диференційованість, системність, систематичність, зв'язок з життям, індивідуальний підхід, гласність, конфіденційність. Особливості застосування цих принципів в особистісно-спрямованому навчанні.

Види оцінювання та їх ефективність: за об'єктом (індивідуальне, групове, фронтальне), за суб'єктом (персональне, експертне, комп'ютерне), за способом проведення (усне, письмове); за формою завдань (вільне, програмоване), за частотою проведення (одноразове, розподілене) за місцем у навчальному процесі (попереднє, поточне, оперативне, тренувальне, проміжне, підсумкове; за методами (традиційне, комплексне, нетрадиційне); за способом оцінювання (нормативне, порівняльне, особистісне). Специфічний прийом оцінювання на основі розподілення результатів ("оцінювання на кривій"). Психолого-педагогічний потенціал різних видів оцінювання.

Психологічні причини неуспішності в навчанні та шляхи її подолання. Типологія невстигаючих учнів. Проблема "відносної неуспішності".

Контроль та оцінювання результатів навчальної діяльності. Перехід від зовнішнього оцінювання до самооцінювання.

Основні поняття: учіння, навчіння, навчальна діяльність, теорії учіння, діяльнісна теорія навчання, навчальна мотивація, навчальні дії, умінь навчатися самостійно, неуспішності в навчанні, "відносна неуспішність", самооцінювання, контроль, оцінювання, оцінка, види оцінювання

Тема 2.4. Психологія виховання, самовиховання, та перевиховання.

Процес виховання як психологічна проблема. Проблема соціального запиту та мети виховання. Закономірності та принципи виховання. Методи виховання. Психологічні механізми функціонування різних стилів виховання. Виховання дитини на різних етапах розвитку суспільства.

Психологічні механізми виховання дитини. Фактори та напрямки виховання. Психологічні основи підвищення ефективності виховного процесу.

Організація провідної діяльності як засіб виховання. Завдання виховання у різних вікових періодах. Психологічна характеристика основних засобів виховання.

Дитячий колектив та його виховні можливості.

Основні концепції та моделі виховання в сім'ї. Типологія сучасних сімей. Порушення сімейного виховання. Стиль сімейного виховання та його вплив на розвиток дитини. Стили сімейного виховання на різних вікових етапах розвитку дитини. Стиль сімейного виховання дитини-дошкільника. Стили сімейного виховання дитини молодшого шкільного віку. Стиль сімейного виховання підлітка.

Психологічна культура сім'ї та виховання. Сім'я як вихователь особистості. Сім'я як персональна мікросередовище розвитку дитини. Вплив сім'ї на розвиток дитини. Характеристика психолого-педагогічних чинників виховання дітей.

Сімейне життя і виховні функції батьків. Вплив сім'ї на формування "Я-концепції" особистості. Специфіка сімейного виховання: позитивний і негативний вплив сім'ї.

Психологічна культура освітнього середовища та виховання. Основні психологічно орієнтовані моделі шкільного навчання. Освітнє середовище школи. Роль психологічної служби освіти в гуманізації педагогічного процесу і формування психологічної культури школи. Взаємодія вчителів і психолога як умова ефективної реалізації психологічної культури освітнього середовища школи.

Соціальні стереотипи та їх вплив на виховання психічних властивостей. Загальне поняття соціального стереотипу. Культура як фактор формування соціальних стереотипів.

Етнос і формування соціальних стереотипів. Соціальний простір особистості як фактор формування стереотипів.

Психологічні проблеми самовиховання. Співвідношення навчання, виховання і самовиховання. Самовиховання – вища форма самоуправління особистості. Проблема педагогічного управління самовихованням і її психологічний сенс.

Готовність особистості до процесу самовиховання: особистісна установка на моральне самовиховання; розвиваюче середовище, що стимулює до активного етичного самовиховання; педагогічна підтримка і керівництво педагога в моральному самовихованні; самостійна активна діяльність школярів по реалізації потреби в моральному самовихованні.

Етапи формування навичок самовиховання: 1.Прийняття рішення. 2.Самопізнання. 3.Вибір засобів, складання плану. 4.Реалізація планів.

Змістовно-функціональні особливості рівнів прояви самовиховання школярів: усвідомлення свого способу життя, осмислення значущості тієї діяльності, яка вимагає самовиховання; оволодіння практичними навичками

самостійної роботи; складання програми самовиховання; організація самовиховання в обраній діяльності; включення самовиховання в цілісний процес формування особистості.

Умови організації процесу самовиховання школярів: реалізація міжпредметних зв'язків у процесі виховання і навчання школярів; цілісний підхід до підготовки дитини до самовиховання на основі моделювання; теорія, методика і початковий досвід реалізації завдань самовиховання; формування умінь педагогічної діагностики; педагогізація процесу підготовки із залученням різноманітних методів, форм навчання школярів умінням самовиховання.

Мотивація та засоби самовиховання. Особливості самовиховання у підлітковому та юнацькому віці.

Значення взаємовідносин вчителя і учня в самовихованні школярів. Роль сім'ї, школи, суспільства в самовихованні учня.

Виховання та перевиховання "важких" дітей. Відносність поняття "важка дитина". Об'єктивні та суб'єктивні причини важковиховуваності. Зв'язок проблем виховання з кризовими явищами в розвитку. Загальна характеристика девіантної поведінки. Поняття про "важковиховуваність", її чинники та прояви. Основні чинники та прояви відхилень у формуванні особистості. Психологічні проблеми психокорекційної роботи

Основні поняття. Виховання, психічне зараження, наслідування, емпатія, ідентифікація, рефлексія, саморегуляція мотивації, внутрішній локус контролю, риси особистості, потреби, мотиви, самовиховання, самоактуалізація, виховання, стійкість моральних якостей особистості, вихованість, критерії вихованості, перевиховання

Розділ III Психологія навчально-виховної роботи з студентами

Тема 3.1. Студентство як соціально-вікова група

Психологічна характеристика студентства як періоду пізньої юності або ранньої дорослості (психофізіологічні особливості, протиріччя, соціальна ситуація розвитку). Вікова стратиграфія як прийняті в суспільстві норми спілкування між різними поколіннями. Типи культур в залежності від вікової стратинграфії. Постфігуративна культура – традиційне патріархальне суспільство, що центроване на минулому. Конфігуративне суспільство – орієнтація на стогодення та сучасників. Пре фігуративна культу – суспільство, в якому носіями прогресивних знань та тенденцій ситають молоді верстви. Особливості педагогічної взаємодії з юнацтвом в умовах пре фігуративної культури.

Вищий навчальний заклад – один із провідних факторів соціалізації студента як фахівця. Адаптація студента до навчання у вищій школі, види адаптації, умови ефективності.

Навчально-професійна діяльність як провідна в студентському віці. Формування професійної спрямованості особистості студента. Розвиток «Я-концепції» як показника особистісного зростання і професійного становлення студента. Складові та функції «Я-концепції».

Формування професійних та особистісних якостей майбутнього фахівця. Розвиток творчості в студентів. Самоосвіта та самовиховання студента, їх значення в його професійному зростанні. Готовність до професійної діяльності випускника ВНЗ.

Психологічні особливості студентської групи та її структура. Рівні розвитку студентської академічної групи. Шляхи формування студентського колективу. Соціально-психологічні явища в студентській групі та їх вплив на особистість кожного студента. Проблема лідера та лідерства в студентській групі. Соціально-психологічний клімат у групі та його вплив на її працездатність. Психологічні засади студентського самоврядування. Закон України "Про вищу освіту" про студентське самоврядування.

Основні поняття: пізня юність, початок епохи дорослості, вікова стратиграфія, типу культур (М.Мід, І.С.Кон): постфігуративна, конфігуративне, префігуративна, освітній простір ВНЗ, навчально-професійна діяльність, особливості мети та мотивів навчально-професійної діяльності, «Я-концепція» майбутнього фахівця, самоосвіта та самовиховання студента, готовність до професійної діяльності випускника ВНЗ, шляхи формування студентського колективу, психологічні засади студентського самоврядування

Тема 3.2. Психологічна специфіка навчально-виховного процесу у ВНЗ

Загальна характеристика навчального процесу у ВНЗ і навчально-професійної діяльності як об'єктів управління, психологічний аналіз їх складових. Поняття про управління в системі освіти. Опосередковане та пряме управління, їх особливості. Сутність управління навчально-професійною діяльністю студентів (соціальна нормативність навчальної цільності, свідомий характер, власна активність, творчий підхід), кваліфікаційна характеристика та професіограма.

Педагогічне управління навчальним процесом у вищій школі та його психологічний аналіз із позицій сучасних вимог. Управління професійною рефлексією. Педагогічний процес як цілеспрямована активна взаємодія викладача зі студентом.

Студент як суб'єкт власної навчально-професійної діяльності. Мотиваційна спрямованість учіння студента. Формування професійних мотивів навчання. Власна пізнавальна активність студента, її спрямованість на засвоєння професійних знань, умінь і навичок. Розвиток творчого потенціалу студентів під час навчання.

Психологічні принципи організації навчально-професійної діяльності студентів. Вимоги до навчання, вміння вчитися самостійно. Психологічні аспекти організації самостійної роботи студентів. Критерії ефективності учіння. Причини неуспішності студентів і шляхи їх подолання.

Єдність процесів навчання, розвитку та виховання. Сучасні вимоги до особистості фахівця з вищою освітою та завдання виховання студентів відповідно до пріоритетних напрямів реформування освіти в Україні. Мета та зміст виховання студентської молоді. Психологічні механізми формування якостей особистості та відповідні функції виховання. Психолого-педагогічна

характеристика основних напрямів реалізації функцій виховання у вищому навчальному закладі.

Етапи становлення моральної свідомості студента. Критерії моральної вихованості людини. Соціально-психологічні чинники і психологічні механізми формування національної самосвідомості студентів.

Роль педагогічного спілкування в розв'язанні соціально-моральних завдань професійної підготовки майбутнього фахівця. Виховна позиція викладача в педагогічній комунікативній взаємодії: розуміння, визнання та прийняття студента. Активне рефлексивне слухання та «Я-повідомлення» в комунікативній взаємодії. Діалогічне спілкування, його характеристика.

Основні поняття: навчально-професійна діяльність, управління в системі освіти, професійні мотиви навчання, творчий потенціал студентів, вміння вчитися самостійно, вимоги до самостійної роботи студентів, критерії ефективності учіння, причини та види неуспішності студентів, виховання студентської молоді, критерії моральної вихованості людини, педагогічне спілкування, виховна позиція викладача, діалогічне спілкування.

РОЗДІЛ IV Психологія діяльності та особистості педагога

Тема 3.1. Психологія педагогічної діяльності.

Психологія педагогічної діяльності. Загальна характеристика педагогічної діяльності. Структура педагогічної діяльності. Конструктивний, організаційний, комунікативний компоненти педагогічної діяльності.

Об'єктивні характеристики професійної педагогічної діяльності. Вимоги до професійної компетентності педагога. Педагогічна культура особистості педагога. Спрямованість особистості вчителі як суб'єкта професійної діяльності. Професійна позиція педагога. Професійно значимі якості особистості педагога. Професійна компетентність педагога. Зміст теоретичної готовності педагога. Практична готовність педагога до професійної діяльності Основи самоосвітньої роботи вчителі. Професійне самовиховання вчителя. Педагогічна майстерність як вершина професійного становлення педагога.

Значущість педагогічного спілкування в навчально-виховному процесі. Комунікативна сторона педагогічного спілкування. Мова вчителя.

Взаємодія вчителя з учнями. Проблеми "педагогічної дистанції" та "педагогічного такту". Конфлікт у педагогічному спілкуванні.

Розуміння вчителем учнів. Перцептивні "бар'єри" та їх подолання. Психологічне походження та прояви суб'єктивізмів вчителів; необхідність запобігання та подолання суб'єктивізмів у стосунках вчителів та учнів. Розвиток педагогічної спостережливості вчителів.

Розвиток та вдосконалення характеристик ефективного спілкування вчителя з учнями.

Педагогічний колектив як умова ефективності праці вчителя.

Основні поняття: професійна педагогічна діяльність, структура педагогічної діяльності, педагогічне спілкування, "педагогічна дистанція", перцептивні "бар'єри", суб'єктивізми вчителів, ефективне спілкування,

Тема 4.2. Психологія особистості педагога та педагогічного колективу

Вимоги суспільства і соціальні очікування по відношенню до особистості і діяльності педагога. Професійно-значущі якості вчителя, вихователя. Індивідуально-типологічні особливості вчителя, вихователя і їх значення в професійній діяльності. Психологічні вимоги до особистості педагога.

Професіограма педагога. Структурно-ієрархічна модель особистості вчителя. Здібності в структурі суб'єкта педагогічної діяльності. Характеристика основних функцій і педагогічних умінь. Психологічні вимоги до особистості педагога. Стили педагогічного спілкування та педагогічної діяльності. Типологія педагогів (В.М.Сорока-Росинський, Е.Г.Костяшкін, М.Тален, Є.І.Рогов, М.Г.Бобкова, І.Б.Назарова, А.В.Юревіч, Л.М.Мітіна, І.В.Вачков).

Педагогічні здібності. Особливості формування Я-концепції педагога. Професійний розвиток. Педагогічні деформації. Психологічні проблеми саморозвитку та самовдосконалення педагогів.

Психологія педагогічного колективу. Поняття про педагогічний колектив, соціально-психологічна структура педагогічного колективу. Соціально-психологічний клімат колективу і його основні показники. Психологія «педагогічної команди». Стили керівництва педагогічним колективом. Спрацьовування і психологічна сумісність членів педагогічного колективу.

Поняття про педагогічну майстерність і педагогічну культуру. Психологічні аспекти виявлення, вивчення, узагальнення провідного педагогічного досвіду.

Поняття про професійну деформацію особистості. Прояви професійної деформації педагога. Явище емоційного вигорання у педагогічній діяльності: сутність, фази, засоби подолання.

Основні поняття: професіограма педагога, особистість вчителя, педагогічні здібності, типологія педагогів, педагогічний колектив, професійна деформація особистості педагога.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Конс.	Самост.р		Лекції	Практ.	Конс.	Самост.р
РОЗДІЛ I Вступ до психології освіти										
Тема 1.1 Психологія освіти як	8	1	1	–	6	7	–	–	–	7

галузь психологічної науки.										
Тема 1.2 Історія та теоретичні основи психології освіти.	8	1	1	–	6	8	–	–	–	8
РОЗДІЛ II Психологія навчально-виховного процесу										
Тема 2.1 Психологічна сутність навчання	7	1		2	4	8,5	0,5	–	1	7
Тема 2.2 Психологічні основи педагогічних технологій.	17	3	6	–	8	12,5	0,5	1	1	10
Тема 2.3 Психологія навчальної діяльності	9	2	1	–	6	10,5	0,5	–	–	10
Тема 2.4 Психологія виховання, самовиховання, та перевиховання	9	2	1	–	6	10,5	0,5	–	–	10
Розділ III Психологія навчально-виховної роботи з студентами										
Тема 3.1 Студентство як соціально-вікова група	8	1	1	–	6	7	0,5	0,5		6
Тема 3.2 Психологічна специфіка навчально-виховного процесу у ВНЗ	8	1	1	–	6	7	0,5	0,5		6
РОЗДІЛ IV Психологія діяльності та особистості педагога										
Тема 4.1 Психологічна	8	1	1	–	6	9,5	0,5	1	–	8

характеристик а педагогічної діяльності										
Тема 4.2 Психологія особистості педагога та педагогічного колективу	8	1	1	–	6	9,5	0,5	1	–	8
Усього годин	90	14	14	2	60	90	4	4	2	80

Теми лекційних занять

Назва теми	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
РОЗДІЛ I Вступ до психології освіти		
Тема 1.1 Психологія освіти як галузь психологічної науки.	1	
Тема 1.2 Історія та теоретичні основи психології освіти.	1	
РОЗДІЛ II Психологія навчально-виховного процесу		
Тема 2.1 Психологічна сутність навчання	1	0,5
Тема 2.2 Психологічні основи педагогічних технологій.	3	0,5
Тема 2.3 Психологія навчальної діяльності	2	0,5
Тема 2.4 Психологія виховання, самовиховання, та перевиховання	2	0,5
Розділ III Психологія навчально-виховної роботи з студентами		
Тема 3.1 Студентство як соціально-вікова група	1	0,5
Тема 3.2 Психологічна специфіка навчально-виховного процесу у ВНЗ	1	0,5
РОЗДІЛ IV Психологія діяльності та особистості педагога		
Тема 4.1 Психологічна характеристика педагогічної діяльності	1	0,5
Тема 4.2 Психологія особистості педагога та педагогічного колективу	1	0,5
	14	4

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Тема 1.1 Психологія освіти як галузь психологічної науки. Тема 1.2 Історія та теоретичні основи психології освіти.	2	

2.	Тема 2.2 Психологічні основи педагогічних технологій.	2	1
3.	Тема 2.2 Психологічні основи педагогічних технологій.	2	
4.	Тема 2.2 Психологічні основи педагогічних технологій.	2	
5.	Тема 2.3 Психологія навчальної діяльності, Тема 2.4 Психологія виховання, самовиховання, та перевиховання	2	
6.	Тема 3.1 Студентство як соціально-вікова група, Тема 3.2 Психологічна специфіка навчально-виховного процесу у ВНЗ	2	1
7.	Тема 4.1 Психологічна характеристика педагогічної діяльності, Тема 4.2 Психологія особистості педагога та педагогічного колективу	2	2
Всього		14	4

Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1			
2			
...			

Самостійна робота

Назва теми	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
РОЗДІЛ I Вступ до психології освіти		
Тема 1.1 Психологія освіти як галузь психологічної науки.	6	7
Тема 1.2 Історія та теоретичні основи психології освіти.	6	8
РОЗДІЛ II Психологія навчально-виховного процесу		
Тема 2.1 Психологічна сутність навчання	4	7
Тема 2.2 Психологічні основи педагогічних технологій.	8	10
Тема 2.3 Психологія навчальної діяльності	6	10
Тема 2.4 Психологія виховання, самовиховання, та перевиховання	6	10
Розділ III Психологія навчально-виховної роботи з студентами		
Тема 3.1 Студентство як соціально-вікова група	6	6
Тема 3.2 Психологічна специфіка навчально-виховного процесу у ВНЗ	6	6
РОЗДІЛ IV Психологія діяльності та особистості педагога		

Тема 4.1 Психологічна характеристика педагогічної діяльності	6	6
Тема 4.2 Психологія особистості педагога та педагогічного колективу	6	8
	60	80

7. Рекомендовані джерела інформації

Основна:

1. Бех І. Д. Принципи сучасної освіти / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 4 (49). – С. 5–27.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. / І. Д. Бех - К.: Либідь, 2003. - 280 с.
3. Бочелюк В. Й. Педагогічна психологія : навч. посіб. / В. Й. Бочелюк. К. : ЦУЛ, 2006. – 248 с.
4. Вікова та педагогічна психологія / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Просвіта, 2001. – 416с.
5. Власова О. І. Педагогічна психологія / О. І. Власова. - К. : Либідь, 2005. – 400 с.
6. Дубровина І.В. Возрастная и педагогическая психология. Хрестоматия. / И.В.Дубровина, А.М. Прихожан – М. : Академия, 2003. - 368 с.
7. Дьяченко М.И. Психология высшей школы. / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович –Минск Харвест, 2006,– 416с.
8. Ильин Е. П. Психология для педагогов / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2012. – 640 с.
9. Край Г. Психология развития. /Г.Крайг – СПб. Питер, 2000 – 992с.
10. Мороз О.Г. Викладач вищої школи: психолого-педагогічні основи підготовки (навчальний посібник) / О.Г.Мороз, О.С.Падалка, В.І. Юрченко; за заг. ред. академіка О.Г. Мороза. - К.: НПУ, 2006. – 208 с.
11. Немов Р.С. Психология. Книга 2: Психология образования. / Р.С.Немов – М.: ВЛАДОС, 2001. – 608 с
12. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособ. для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров ; под ред. Е. С. Полат. – М. : Академия, 2002. – 272 с.
13. Подоляк Л. Основи педагогічної психології: Навчальний посібник. / Л.Подоляк, О.Главник –К. : Главник. 2006. –112 с
14. Подоляк Л.Г. Психология вищої школи. / Л.Г.Подоляк, В.І. Юрченко К., –ТОВ "Філ-студія",2006 –320 с.
15. Подоляк Л.Г. Психология вищої школи.:Практикум. / / Л.Г.Подоляк, В.І. Юрченко –К.:Каравела, 2008. –336 с

16. Поліщук В.М. Вікова і педагогічна психологія : Навчальний посібник / В.М. Поліщук. – Суми: Університетська книга, 2007. – 330 с.
17. Реан А. А. Социальная педагогическая психология / А. А.Реан, Я. Л. Коломинский – СПб.: «Питер», 2000. – 416 с:
18. Рогов Е. И. Учитель как объект психологического исследования: пособ. для школьных психологов по работе с учителем и педагогическим коллективом / Е. И. Рогов. – М. : ВЛАДОС, 1998. – 496 с.
19. Савчин М. В. Педагогічна психологія / М. В. Савчин. – К. : Академвидав, 2007. – 424 с.
20. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий : в 2 т. / Г. К. Селевко. – М. : НИИ школьных технологий, 2006. – Т. 1. – 816 с. – Т. 2. – 816 с.
21. Скрипченко, О. В. Психолого-педагогічні основи навчання : Навч. посіб. для викладачів психології і педагогіки, аспірантів, студентів пед. навч. закл. та курсантів військ. училищ / О. В. Скрипченко, О. С. Падалка, Л. О. Скрипченко ; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. - К. : Укр. Центр духовної культури, 2005. - 710,
22. Хазратова Н.В. Включення студента до соціально-психологічного простору ВНЗ: типи особистісних проблем та консультативна робота з студентами / Н.В. Хазратова // Практична психологія та соціальна робота – 2000, №2 с. 5-8

Додаткова:

1. Амонашвили Ш.А. Воспитательная и образовательная функция оценки учеников. / Ш.А.Амонашвили – М.: Педагог. , 1984. – 296с.
2. Бадмаев Б. Ц. Психология в работе учителя : в 2 кн. / Б. Ц. Бадмаев. – М. : Гуманит. издат центр ВЛАДОС, 2000. - Кн. 1. Практическое пособие по теории развития, обучения и воспитания. – 240 с.; Кн. 2. Психологический практикум для учителя: развитие, обучение, воспитание. – 160 с.
3. Баранов А.А. Стресс-толерантность педагога. Теория и практика. – М.-Ижевск, 2002. – 132 с.
4. Бернс Р. Развитие Я – концепции и воспитание. / Р.Бернс – М.: Прогресс, 1986. – 422с.
5. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання - нова освітня філософія / І.Д.Бех // Педагогіка толерантності. – 2001. - № 1. – С.16-19.
6. Бех І.Д. Спілкування як загальна психологічна основа виховання особистості / І.Д.Бех //Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах: Зб. наук. праць. – К.: Пед. думка, 2000.- С.10-18.
7. Болтівець С. І. Педагогічна психогігієна: теорія та методика [Електронний ресурс] / С. І. Болтівець. – К. : Редакція “Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України”, 2000. – 302 с. – Режим доступу : <http://uaed.narod.ru/BSIPedagogichnapsyhogigiena.htm>.
8. Бордовская Н.В. Диалектика педагогического исследования. - СПб.: Изд-во РХГИ, 2001. – 512 с

9. Буянов М.И. Ребенок из неблагополучной семьи. / М.И.Буянов - М.: Просвещение 1988. – 149 с.
10. Возрастная и педагогическая психология (Под ред. Гамезо М.В.) – М.: Просвещение, 1984. – 256с.
11. Возрастная психология: личность от молодости до старости / М. В. Гамезо, В. С. Герасимова, Г. Г. Горлова, Л. М. Орлова. – М. : Педагогическое общество России, 1999. – 272 с.
12. Выготский Л.С. История развития высших психических функций / Л.С.Выготский Собр. соч. Т.3. – М.: 1983.
13. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Л.С.Выготский //Психология: классические труды. М., 1996.
14. Давыдов В.В. Проблема развивающего обучения. / В.В. Давыдов– М.: Педагогика 1986. – 240с.
15. Дьяченко М. И. Психология высшей школы. / М. И Дьяченко. Л. А. Кандыбович. – Минск : Харвест, 2006. – 416 с.
16. Зарецкая И.И. Профессиональная культура педагога: Учебное пособие.- 2-е изд., перераб., доп.- / И. И. Зарецкая. – М. : Арманов-центр, 2012. – 160 с.
17. Зеер Э. Ф. Психология профессионального образования : учеб. для студ. высш. учеб. завед. / Э. Ф. Зеер. – М. : Academia, 2009. – 240 с.
18. Иванова Е. О. Теория обучения в информационном обществе / Е. О. Иванова, И. М. Осмоловская. – М. : Просвещение, 2011. – 190 с.
19. Клаус Г. Введение в дифференциальную психологию учения . / Г. Клаус- М. :Педагогика 1987. – 176 с.
20. Климов Е. А. Психология профессионала / Е. А. Климов М.: Издательство «Институт практической психологии», Воронеж: НПО «МО-ДЭК», 1996 – 400 с.
21. Коломинский Я.Л., Диагностика педагогического взаимодействия. / Я.Л. Коломинский, Е.А. Панько - Минск, : Нац. ин-т образования, 1993. – 79 с.
22. Кон И.С. В поисках себя: личность и её самосознание. / И.С. Кон – М.:Политиздат, 1984. –335 с.
23. Костюк Г.С. Навчально виховний процес и психологичний розвиток особистості. / Г.С.Костюк – К.: Рад. школа, 1989. – 608 с.
24. Леонтьев А.Н. Избранные психологические труды. В 2-х томах.М.: Педагогика, 1983.
25. Лефрансуа Ги Психология для учителя. Прикладная педагогическая психология. – СПб, Прайм-еврознак, 2003, - 416 с.
26. Лефрансуа Ги. Психология для учителя. Прикладная педагогическая психология / Лефрансуа Ги. – СПб. : Прайм-еврознак, 2003. – 416 с.
27. Маркова А. К. Психология труда учителя / А. К. Маркова – М. : Просвещение, 1993. – 420 с.
28. Машбиц Е.И. Психологические основы управления учебной деятельностью. / Е.И. Машбиц –Киев : Вища школа, 1987. – 224 с.

29. Митина Л. М. Учитель как личность и профессионал / Л. М. Митина. – М. : Дело, 1994. – 215 с.
30. Немов Р. С. Психология: в 3-х кн. Кн. 2. Психология образования / Р. С. Немов. – М. : ВЛАДОС, – 1997. – 608 с.
31. Обухова Л.Ф. Концепция Ж. Пиаже: за и против. / Л.Ф. Обухова - М.: Изд. МГУ, 1981, –191 с.
32. Обучение и развитие. (Под ред. Л.В. Занкова). – М.: Педагогика, 1975.
33. Оржеховська В.М. Дитяча бездоглядність та безпритульність: історія, проблеми, пошуки: Навчальний посібник. / В.М.Оржеховська, В.Є Виноградова-Бондаренко.– К. : ЗАТ "ЕКСІМСЕРВІС", 2004. – 177 с.
34. Подмазин С.И. Личностно-ориентированное образование: Социально-философское исследование. / С.И. Подмазин – Запорожье: Просвіта, 2000. – 250 с.
35. Подоляк Л. Г. Основи педагогічної психології : навч. посіб. / Л.Г. Подоляк, О. Главник. – К. : Главник, 2006. – 112 с.
36. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи / Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко. – К. : ТОВ "Філ-студія", 2006. – 320 с.
37. Практическая психология образования / под ред. И. В. Дубровиной. – СПб. : Питер, 2006. – 592 с.
38. Психология человека от рождения до смерти / под ред. А. А. Реана. – М. : АСТ, 2015. – 656 с.
39. Психолого-педагогические аспекты учебного процесса в школе (Под ред. С.Д. Максименко). – К.: Рад школа, 176с.
40. Раттер М. Помощь трудным детям: Пер. с англ. / Общ. ред. А. С. Спиваковской; – М.: Прогресс, 1987. – 424 с
41. Реан А. А. Психология познания педагогом личности учащихся / А. А. Реан. – М. : Высшая школа, 1990. – 180 с.
42. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності : навч. посіб. для студ. вищих пед. навч. закл. / В. А. Семиченко. – К. : Вища школа, 2004. – 336 с.
43. Столяренко Л.Д.Педагогическая психология. / Л.Д. Столяренко Ростов н/Д: "Феникс", 2000. -544 с
44. Сухомлинська О.В. Про стан теорії і практики виховання в освітньому просторі України // Шлях освіти. - 1998. - № 3. - С. 2-5.
45. Талызина Н.Ф. Педагогическая психология. / Н.Ф. Талызина М.: Издательский центр «Академия», 1998. - 288 с
46. Туріщева, Л. В. Професійний розвиток педагога: психологічний аспект / Л. В. Туріщева. - Х. : Вид. група "Основа", 2006. - 141 с. -
47. Фридман Л. М. Психологическая наука – учителю / Л. М. Фридман, К. Н. Волков. – М. : Просвещение, 1985. – 224 с.
48. Фридман Л. М. Психологический справочник учителя / Л. М. Фридман, И. Ю. Кулагина. – М. : Совершенство, 1998. – 432 с.
49. Талызина Н.Ф. Практикум по педагогической психологии. - М.: Академия, 2002. – 192 с.

50. Хон Р.Л. Педагогическая психология: принципы обучения : учеб. пособие. – 2-е изд.. – М.: Академический Проект, 2005. – 736 с.

Інформаційні ресурси

1. http://abc.vvsu.ru/Books/metod_prep_psih/page0001.asp
2. <http://bookap.info/>
3. <http://ipras.ru/>
4. <http://jvnd.ru/>
5. <http://nlpcenter.com.ua/>
6. <http://osvitavol.org.ua/publ/20-1-0-95>
7. <http://progressman.ru/>
8. <http://psihologiya.net/>
9. <http://psi-net.ru/>
10. <http://psv.com.ua/>
11. <http://psy.piter.com/>
12. <http://psy.rin.ru/>
13. <http://psyberia.ru>
14. <http://psyfactor.org/>
15. <http://psyhistory.ru/index.php?VSN=30>
16. <http://psyjournal.ru/>
17. <http://psyjournals.ru/index.shtml>
18. <http://psyjournals.ru/kip/>
19. <http://psyjournals.ru/mpj/>
20. <http://psylib.kiev.ua/>
21. <http://psylist.net/>
22. <http://psymeds.ru/>
23. <http://psystudy.ru/>
24. http://ualib.com.ua/br_7422.html
25. <http://u-psihologa.com.ua/>
26. <http://www.1450.edusite.ru/p18aa1.html>
27. <http://www.b17.ru/>
28. <http://www.ht.ru>
29. <http://www.iephb.ru/> -
30. <http://www.imaton.ru/>
31. <http://www.infamed.com/nb/index.htm>
32. <http://www.info-library.com.ua/books-text-7422.html>
33. <http://www.ipd.ru/>
34. <http://www.nsu.ru/psych/>
35. <http://www.paracels.ru/>
36. <http://www.podsoznanie.ru/>
37. <http://www.popsy.ru/>
38. <http://www.psihologu.info/>
39. <http://www.psy.msu.ru>
40. <http://www.psy.msu.ru/science/vestnik/index.html>
41. <http://www.psychoanalyse.ru/>
42. <http://www.psychol.ras.ru/08.shtml>

43. <http://www.psychologos.ru/>
44. <http://www.psychologov.net/>
45. <http://www.psychology.su/>
46. <http://www.psycom.info/home.php>
47. <http://www.psykor.ru/>
48. <http://www.psyedu.ru/>
49. <http://www.psyh.ru/>
50. <http://www.psyhodic.ru/arc.php?page=163>
51. <http://www.psyinst.ru/>
52. <http://www.psylesson.ru/>
53. <http://www.psynavigator.ru/>
54. <http://www.psyppress.ru/>
55. <http://www.psyworld.ru/>
56. <http://www.sobchik.ru/>
57. http://www.sspu.sumy.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=186&Itemid=102
58. <http://www.sumdu.edu.ua/ukr/social/psychological.html>
59. psychology.net.ru
60. www.nlp.ru
61. www.psychology.ru

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Нормативні документи МОН України
2. Підручники з психології для середньої та вищої школи
3. Практикуми з психології
4. Словники та енциклопедії з психології
5. Предметна наочність – приклади художньої та технічної творчості дітей
6. Зображувальна наочність – схеми та таблиці
7. Аудіо наочність
8. Відео наочність
9. Фрагменти навчальних занять в середній та вищій школі
10. Мультимедійні презентації
11. Сценарії ділових та рольових ігор
12. Роздатковий матеріал
13. Тестові завдання для комп'ютерного контролю
14. Дистанційне навчання.

**Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка**

Кафедра психології

Матеріали до лекцій

з дисципліни : "Психологія освіти"

для студентів 5 курсу

спеціальностей: 012 дошкільна освіта; 013 початкова освіта; 014 середня освіта: математика, фізика, хімія, біологія, українська мова та література, російська та іноземна мови, англійська мова, французька мова, німецька мова, історія; 016 спеціальна освіта; 017 фізична культура і спорт.

(шифр та назва напрямку (спеціальності) підготовки)

форма навчання

Розроблені:

канд. психол. наук, доцент Тарасова Т.Б.

Розділ I Вступ до психології освіти

Тема 1.1 Психологія освіти як галузь психологічної науки.

(1 год)

Мета вивчення:

1. Введення, обґрунтування, аналіз змісту та значущості у професійній діяльності вчителя загальноосвітнього навчального закладу та викладача вищого навчального закладу теоретичних понять: психологія освіти, об'єкт, предмет та функції психології освіти, структура психології освіти, психологія освіти та педагогічна психологія; принципи, методологія, методи та методики психологічного дослідження концепція, метод, прийом дослідження, принцип, валідність, репрезентативність, анамнез.

2. Формування достатньої бази практичних навичок та умінь для успішного рішення завдань організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.

3. Розвиток змістовних пізнавальних інтересів студентів в галузі педагогічної психології та методики викладання навчальних дисциплін у загальноосвітній та вищій школі і переконання у необхідності для сучасного педагога ґрунтовної теоретичної та практичної підготовленості до ефективної організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.

4. Вдосконалення у майбутніх фахівців перцептивних, мнемічних аналітичних, проєктувальних та інших інтелектуальних умінь; збагачення внутрішньої та зовнішньої позитивної навчальної мотивації, ствердження інтелектуальних навичок у орієнтувальних, виконавчих, контролюючих та оцінювальних навчальних діях

5. Вироблення професійно значущих якостей особистості майбутнього вчителя загальноосвітнього навчального закладу та викладача вищого навчального закладу

Література: І. 3, 6, 7, 8, 9, 11, 13, 16, 19

План

1. Предмет і завдання психології освіти.
2. Зв'язки психології освіти з іншими науками.
3. Методи дослідження у педагогічній психології

Основний зміст

1. Предмет і завдання психології освіти.
 - 1.1. Поняття психології освіти.
 - 1.2. Об'єкт і предмет психології освіти.
 - 1.3. Місце психології освіти в системі психологічної науки.

- 1.4. Завдання конкретних напрямів психології освіти.
 - а. Психологія навчання
 - б. Психологія навчальної діяльності
 - в. Психологія виховання та самовиховання
 - г. Психологія студентства та навчально-виховного процесу у ВНЗ
 - д. Психологія професійної діяльності педагога
- 1.5. Роль психології освіти як науки в житті суспільства, у професійній підготовці педагогічних кадрів.
2. Взаємодія і зв'язок психології освіти з іншими галузями психологічної науки та іншими науками.
 - 2.1. Взаємодія і зв'язок психології освіти з загальною та соціальною психологією
 - 2.2. Взаємодія і зв'язок психології освіти з віковою психологією
 - 2.3. Психологія освіти як сучасне бачення педагогічної психології
 - 2.4. Взаємодія і зв'язок психології освіти з педагогікою та конкретними методиками навчання
 - 2.5. Психології освіти як базисна наука для педагогіки і часткових методик.
3. Методи психології освіти.
 - 3.1. Методологія, метод, методика і їх співвідношення
 - 3.2. Класифікація методів психології освіти.
 - а. Метод зрізів і генетичний метод.
 - б. Емпіричні методи педагогічної психології
 - в. Метод формуючого експерименту
 - г. Тести в дослідженнях з педагогічної психології.
 - д. Основні етапи проведення дослідження в педагогічній психології.
 - 3.3. Розширення сфер дослідження психології освіти на сучасному етапі розвитку освіти.

Питання для самостійної роботи:

1. Місце психології освіти в системі психологічної науки.
2. Роль психології освіти як науки в житті суспільства, у професійній підготовці педагогічних кадрів.

Тема 1.2 Історія та теоретичні основи педагогічної психології.

(1 год)

Мета вивчення:

1. Введення, обґрунтування, аналіз змісту та значущості у професійній діяльності вчителя загальноосвітнього навчального закладу та викладача вищого навчального закладу теоретичних понять: парадигма, контекст, когнітивний, поведінковий, теорія поля, етапи розвитку психології, основні напрямки та теорії психологічної науки, методологічні основи, педологія, теорія

еволюції, закони психічного розвитку.

2. Формування достатньої бази практичних навичок та умінь для успішного рішення завдань організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.

3. Розвиток змістовних пізнавальних інтересів студентів в галузі педагогічної психології та методики викладання навчальних дисциплін у загальноосвітній та вищій школі і переконання у необхідності для сучасного педагога ґрунтовної теоретичної та практичної підготовленості до ефективної організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.

4. Вдосконалення у майбутніх фахівців перцептивних, мнемічних аналітичних, проектувальних та інших інтелектуальних умінь; збагачення внутрішньої та зовнішньої позитивної навчальної мотивації, ствердження інтелектуальних навичок у орієнтувальних, виконавчих, контролюючих та оцінювальних навчальних діях

5. Вироблення професійно значущих якостей особистості майбутнього вчителя загальноосвітнього навчального закладу та викладача вищого навчального закладу

Література: І. 3, 6, 7, 8, 9, 11, 13, 16, 19

План

1. Ідеї педагогічної психології до початку ХІХ століття
2. Розвиток педагогічної психології у ХІХ та ХХ століттях.
3. Психологія освіти на межі ХХ та ХХІ століть
4. Методологічні основи сучасної психології освіти.

Основний зміст

1. Ідеї педагогічної психології до початку ХІХ століття
 - 1.1. Становлення і розвиток педагогічної психології.
 - 1.2. Етапи становлення педагогічної психології як науки.
 - 1.3. Історична зміна предмету педагогічної психології.
 - 1.4. Початковий етап розвитку педагогічної психології:
 - а. розвиток педагогічної психології в США та Європі
 - б. розвиток педагогічної психології в Європі
 - в. Відкриття в області психології, що зробили істотний значення в розвитку педагогічної психології та психології освіти
2. Розвиток педагогічної психології у ХІХ та ХХ століттях.
 - 2.1. Становлення педагогічної психології в Російській імперії та в Україні в ХУІІ-ХІХ ст. (М. В. Ломоносов, М. І. Новиков, Ф. Прокопович, Г. С. Сковорода, В. М. Татищев, Т.Г. Шевченко та ін.).
 - 2.2. Внесок К.Д.Ушинського, І.М.Сеченова, П. Ф. Каптерева в становлення педагогічної психології як науки.

- 2.3. Предмет і завдання педагогічної психології в Російській імперії та в Україні у кінці XIX - на початку XX ст. (С. А. Ананьїн, П. Ф. Каптерев, О. Ф. Лазурський, П. Ф. Лесгафт, А. П. Нечаєв, С. Ф. Русова, О. І. Сікорський та ін.).
- 2.4. Розвиток педагогічної психології в СРСР (Л. І. Божович, П. П. Блонський, Л. С. Виготський, П. Я. Гальперін, Д. Б. Ельконін, В. П. Зінченко, Б. С. Кобзар, Г. С. Костюк, О. М. Леонтєв, Н. А. Менчинська, С. Л. Рубінштейн, та ін.).
- 2.5. Розробка проблем педагогічної психології в Україні (М. І. Алексєєва, Г. О. Балл, І. Д. Бех, М. Й. Боришевський, І. С. Булах, Ю. З. Гільбух, Т. М. Лисянська, Д. Ф. Ніколенко, С. Д. Максименко, І. О. Синиця, Л. Е. Орбан-Лембрик, П. Р. Чамата, В. І. Чепелєв, О. Я. Чебикін та ін.).
3. Психологія освіти на межі XX та XXI століть
 - 3.1. Проблеми психології освіти, що виникли на пострадянському просторі
 - 3.2. Внесок у психологію освіти пошуків педагогів-новаторів
 - 3.3. Суперечності і пошуки педагогічної психології в сучасний період.
 - 3.4. Перспективи розвитку психології освіти як науки.
4. Методологічні основи сучасної психології освіти.
 - 4.1. Соціально-історична обумовленість психічного розвитку людини в процесі навчання.
 - 4.2. Провідна роль виховання і навчання в психічному розвитку.
 - 4.3. Діяльнісне опосередкування індивідуального психічного розвитку.
 - 4.4. Взаємозв'язок діяльності та спілкування як умова становлення свідомості особистості.
 - 4.5. Первинність предметно-практичної діяльності в становленні психічних новоутворень в процесі засвоєння.
 - 4.6. Взаємозв'язок діяльності і свідомості.
 - 4.7. Провідна роль ціннісно-сміслових утворень в розвитку особистості.
 - 4.8. Виховання і навчання як особливий тип управління психічним розвитком особистості за допомогою організації діяльності, взаємодій, відносин, спілкування.

Питання для самостійної роботи:

1. Відкриття в області психології, що зробили істотний значення в розвитку педагогічної психології та психології освіти
2. Внесок у психологію освіти пошуків педагогів-новаторів на межі XX та XXI століть
3. Перспективи розвитку психології освіти як науки.

Розділ II. Психологія навчально-виховного процесу

Тема 2.1 Психологічна сутність навчання

(1 год)

Мета вивчення:

1. Введення, обґрунтування, аналіз змісту та значущості у професійній діяльності вчителя загальноосвітнього навчального закладу та викладача вищого навчального закладу теоретичних понять: навчання, учіння, научіння, освіта, розвиток, навчальна ситуація, дозрівання, диференціація, індивідуалізація, "рівень актуального розвитку", "зона найближчого розвитку", диференціація навчання, індивідуалізація навчання, спеціалізація навчання, принцип "розведення рівнів", навчальність, критерії розумового розвитку.

2. Формування достатньої бази практичних навичок та умінь для успішного рішення завдань організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.

3. Розвиток змістовних пізнавальних інтересів студентів в галузі педагогічної психології та методики викладання навчальних дисциплін у загальноосвітній та вищій школі і переконання у необхідності для сучасного педагога ґрунтовної теоретичної та практичної підготовленості до ефективної організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.

4. Вдосконалення у майбутніх фахівців перцептивних, мнемічних аналітичних, проектувальних та інших інтелектуальних умінь; збагачення внутрішньої та зовнішньої позитивної навчальної мотивації, ствердження інтелектуальних навичок у орієнтувальних, виконавчих, контролюючих та оцінювальних навчальних діях

5. Вироблення професійно значущих якостей особистості майбутнього вчителя загальноосвітнього навчального закладу та викладача вищого навчального закладу

Література: І. 1, 3, 4, 6, 8, 11, 13, 16, 19, 21

План

1. Навчання в системі соціального впливу та
2. Психологічна сутність процесу навчання;
3. Проблема зв'язку навчання та розвитку.
4. Диференціація і індивідуалізація навчання
5. Психологічні проблеми інноваційної діяльності в освіті.

Основний зміст

1. Поняття навчіння, учіння, навчальна діяльність, навчання.
 - 1.1 Види навчіння у людини:
 - 1.1.1 імпринтинг,
 - 1.1.2 умовно-рефлекторне,
 - 1.1.3 оперантне,
 - 1.1.4 вікарне,
 - 1.1.5 вербальне;
 - 1.2 Механізми навчання:
 - 1.2.1 формування асоціацій,
 - 1.2.2 повторення,
 - 1.2.3 розрізнення,
 - 1.2.4 узагальнення,
 - 1.2.5 інсайд
 - 1.2.6 творчість.
 - 1.3 Фактори, що визначають успішність навчання.
2. Психологічна сутність процесу навчання
 - 2.1 Навчання як "передача знань"
 - 2.2 Навчання як стимуляція та управління пізнавальною діяльністю
 - 2.3 Навчання як сумісна діяльність
3. Проблема зв'язку навчання та розвитку.
 - 3.1 Теорія Ж. Піаже стосовно співвідношення навчання та розвитку.
 - 3.2 Л.С.Виготський про співвідношення навчання та розвитку.
 - 3.3 "Рівень актуального розвитку" та "зона найближчого розвитку".
 - 3.4 Зв'язок навчання з розвитком і дозріванням особистості.
 - 3.4.1 Умови розвитку.
 - 3.4.2 Основні лінії психічного розвитку.
 - 3.4.3 Передумови та особливості психічного розвитку на різних вікових етапах
 - 3.5 Структура навчання.
 - 3.6 Психологічні проблеми навченості і шкільної успішності.
4. Індивідуалізація та диференціація навчання.
 - 4.1 Сучасний підхід до сутності індивідуалізації та диференціації навчання
 - 4.2 Навчальність та критерії розумового розвитку.
 - 4.3 Спеціалізація,
 - 4.4 Рівнева диференціація,
 - 4.5 Принцип "розведення рівнів"
5. Психологічні проблеми інноваційної діяльності в освіті.
 - 5.1 Поняття педагогічної інновації.
 - 5.2 Рівні та види інновацій.
 - 5.3 Організаційно-управлінські проблеми інноваційної діяльності в освіті.
 - 5.4 Етапи введення освітніх інновацій.
 - 5.5 Типологія ставлення педагогів до освітніх інновацій.

Питання для самостійної роботи:

1. Фактори, що визначають успішність навчання
2. Психологічні проблеми навченості і шкільної успішності

Тема 2.2 Психологічні основи педагогічних технологій.

(3 год)

Мета вивчення:

1. Введення, обґрунтування, аналіз змісту та значущості у професійній діяльності вчителя загальноосвітнього навчального закладу та викладача вищого навчального закладу теоретичних понять: навчання, "педагогічна технологія", класифікація педагогічних технологій, принципи навчання за Л.В.Занковим; теорія розвивального навчання В.В.Давидова; теорія поетапного формування розумових дій; проблемне навчання гуманно та особистісно зорієнтовані технології; технології вільної освіти та природо-відповідні технології; інтерактивні методи навчання; програмоване навчання, інформаційні технології, проектне навчання контроль, оцінювання, оцінка, види оцінювання, інноваційна діяльність в освіті.

2. Формування достатньої бази практичних навичок та умінь для успішного рішення завдань організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.

3. Розвиток змістовних пізнавальних інтересів студентів в галузі педагогічної психології та методики викладання навчальних дисциплін у загальноосвітній та вищій школі і переконання у необхідності для сучасного педагога ґрунтовної теоретичної та практичної підготовленості до ефективної організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.

4. Вдосконалення у майбутніх фахівців перцептивних, мнемічних аналітичних, проектувальних та інших інтелектуальних умінь; збагачення внутрішньої та зовнішньої позитивної навчальної мотивації, ствердження інтелектуальних навичок у орієнтувальних, виконавчих, контролюючих та оцінювальних навчальних діях

5. Вироблення професійно значущих якостей особистості майбутнього вчителя загальноосвітнього навчального закладу та викладача вищого навчального закладу

Література: І. 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 21

План

1. Поняття педагогічної технології та проблема психологічних засад сучасних педагогічних технологій

2. Технології вдосконалювання навчального матеріалу та управління процесом навчання
3. Гуманно та особистісно зорієнтовані технології
4. Технології вільної освіти та природо-відповідні технології
5. Психолого-педагогічна сутність інтерактивних методів навчання
6. Програмоване навчання та інформаційні технології.
7. Проектне навчання
8. Взаємозв'язок та взаємне доповнення всіх методів організації навчання психології та необхідність їх комплексного використання.

Основний зміст

1. Поняття "педагогічна технологія" та проблема психологічних засад сучасних педагогічних технологій.
 - 1.1 Теоретичні основи сучасних педагогічних технологій.
 - 1.2 Базові психолого-педагогічні поняття педагогічної технології.
 - 1.3 Класифікація педагогічних технологій.
 - 1.4 Психологічні проблеми педагогічних інновацій.
2. Технології вдосконалювання навчального матеріалу та управління процесом навчання:
 - 2.1 Принципи навчання за Л.В.Занковим
 - а. Високий рівень складності
 - б. Швидкий темп просування
 - в. Індивідуалізація навчання
 - г. Підвищення ролі теоретичних знань
 - д. Усвідомленість процесу навчання
 - 2.2 Технологія розвивального навчання В.В.Давидова,
 - а. Поняття "змістове узагальнення"
 - б. Побудова навчання за дедуктивною схемою
 - в. Складності та переваги технології
 - 2.3 Теорія поетапного формування розумових дій (П.Я.Гальперін, Н.Ф. Талізін).
 - а. Теорія інтеріоризації
 - б. Поняття "Орієнтувальна основа дії" (ООД)
 - в. Типи ООД
 - 2.4 Проблемне навчання
 - а. Психологічна сутність проблемної побудови навчально-виховного процесу.
 - б. Типологія навчальних проблемних ситуацій.
 - в. Шляхи створення та етапи вирішення проблемних ситуацій у навчально-виховному процесі з психології.
 - г. Рівні складності проблемного навчання в процесі навчання психології.
 - д. Ефективність використання проблемних методів у процесі навчання.
3. Гуманно та особистісно зорієнтовані технології

- 3.1 Особистісно-зорієнтоване розвивальне навчання (І.С. Якіманська),
 - 3.2 Педагогіка співробітництва,
 - 3.3 Гуманно-особистісна технологія Ш.А.Амонашвілі,
 - 3.4 Викладання літератури як предмета, що формує людину (Є.М.Ільїн),
 - 3.5 Технологія вітагенної освіти (О.С.Белкін),
 - 3.6 Технології диференційованого та індивідуалізованого навчання,
 - 3.7 Технологія саморозвивального навчання (Г.К.Селевко).
4. Технології вільної освіти та природо-відповідні технології
- 4.1 Технології фізичного виховання, зберігання та зміцнення здоров'я,
 - 4.2 Природовідповідні технології навчання читанню, письму, математиці (О.М.Кушнір),
 - 4.3 Технології навчання обдарованих дітей, технологія вільної школи Саммерхіл,
 - 4.4 Вальдорфська педагогіка,
 - 4.5 Технологія саморозвитку (М.Монтесорі),
 - 4.6 Технології "Дальтон-план",
 - 4.7 "Школа-парк".
5. Психолого-педагогічна сутність інтерактивних методів навчання.
- 5.1 Види інтерактивних методів: ігрові та тренінгові.
 - 5.2 Ігрові методи, їх сутність, особливості організації та ефективність.
 - 5.3 Види навчальних ігор:
 - а. ігри-драматизації,
 - б. рольові ігри,
 - в. ділові ігри.
 - г. Вимоги до підготовки та проведення ігрових методів у процесі навчання психології.
 - д. Елементи тренінгів як органічний компонент інтерактивних методів у навчально-виховному процесі.
 - 5.4 Вимоги до введення інтерактивних методів у процес навчання психології.
6. Інформаційні технології.
- 6.1 Сутність та психолого-педагогічна ефективність використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі.
 - 6.2 Функції комп'ютера в процесі навчання.
 - 6.3 Програмовані та інформаційно-комунікативні технології:
 - а. технологія програмованого навчання,
 - б. технології формування інформаційної культури,
 - в. технологія застосування засобів ІКТ в навчанні та керівництві школою,
 - г. технології комп'ютерного уроку,
 - д. технології використання Інтернету у навчально-виховному процесі,

- е. технологія медіаосвіти та використання ЗМІ.
- 6.4 Можливості та обмеження використання комп'ютерних технологій у процесі навчання.
- 6.5 Реалізація ідей програмованого навчання в умовах сучасної комп'ютеризації освіти.
- 7. Проектне навчання
 - 7.1 Позиції педагога і тих, хто навчається у проектному навчанні
 - 7.2 Сутність методу проектів в навчанні
 - 7.3 Види проектів
 - 7.4 Етапи виконання навчального проекту
- 8. Взаємозв'язок та взаємне доповнення всіх методів організації навчання психології та необхідність їх комплексного використання.

Питання для самостійної роботи:

1. Складності та переваги технології розвивального навчання
В.В.Давидова
2. Ефективність використання проблемних методів у процесі навчання
3. Можливості та обмеження використання комп'ютерних технологій у процесі навчання.
4. Взаємозв'язок та взаємне доповнення всіх методів організації навчання психології та необхідність їх комплексного використання.

Тема 2.3 Психологія навчальної діяльності.

(2 год)

Мета вивчення:

1. Введення, обґрунтування, аналіз змісту та значущості у професійній діяльності вчителя загальноосвітнього навчального закладу та викладача вищого навчального закладу теоретичних понять: учіння, наuczіння, навчальна діяльність, теорії учіння, діяльнісна теорія навчання, навчальна мотивація, навчальні дії, вміння навчатися самостійно, неспішності в навчанні, "відносна неспішність", самооцінювання,

2. Формування достатньої бази практичних навичок та умінь для успішного рішення завдань організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.

3. Розвиток змістовних пізнавальних інтересів студентів в галузі педагогічної психології та методики викладання навчальних дисциплін у загальноосвітній та вищій школі і переконання у необхідності для сучасного педагога ґрунтовної теоретичної та практичної підготовленості до ефективної організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та

вищій школі.

4. Вдосконалення у майбутніх фахівців перцептивних, мнемічних аналітичних, проектувальних та інших інтелектуальних умінь; збагачення внутрішньої та зовнішньої позитивної навчальної мотивації, ствердження інтелектуальних навичок у орієнтувальних, виконавчих, контролюючих та оцінювальних навчальних діях

5. Вироблення професійно значущих якостей особистості майбутнього вчителя загальноосвітнього навчального закладу та викладача вищого навчального закладу

Література: І. 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 21

План

1. Психологія навчальної діяльності.
2. Психологічні теорії учіння в контексті основних напрямів психології.
3. Учіння (навчальна діяльність) як діяльність:
4. Психологічні закономірності засвоєння знань.
5. Формування у школярів навичок та умінь.
6. Психологічна основа та педагогічні форми контролю та оцінювання
7. Психологічні причини неуспішності в навчанні та шляхи її подолання.

Основний зміст

1. Психологія навчальної діяльності. Сутність понять:
 - 1.1. "научіння",
 - 1.2. "навчання",
 - 1.3. учіння або "навчальна діяльність".
2. Психологічні теорії учіння в контексті основних напрямів психології.
 - 2.1. Асоціативно-рефлекторна теорія учіння.
 - а. Асоціація як одиниця аналізу процесу засвоєння.
 - б. Умови утворення асоціацій.
 - в. Загальна схема процесу навчання.
 - г. критика асоціативно-рефлекторної теорії.
 - 2.2. Бихевіористська теорія учіння:
 - а. біологізація законів учіння людини.
 - б. Аналіз процесу вчення за схемою "стимул-реакція".
 - в. Основні закони научіння, їх характеристика.
 - 2.3. Оперантна теорія научіння, її сутність.
 - а. принцип підкріплення як механізм управління процесом навчання.
 - б. Принципи управління по Б. Скіннер.
 - 2.4. Теорії навчання в гештальтпсихології.
 - 2.5. Когнітивні теорії научіння.
 - 2.6. Гуманістичні теорії научіння.
3. Учіння (навчальна діяльність) як діяльність:
 - 3.1. Цілі учіння та їх значущість;

- а. Проблема цілей навчальної діяльності та їх особистісного прийняття учнями.
 - б. Види навчальної мотивації та проблема її розвитку.
 - 3.2. Мотиви учіння;
 - а. Проблеми навчальної мотивації.
 - б. Класифікації мотивів у педагогічній психології.
 - в. Види і рівні мотивів навчання.
 - г. Якості мотивів навчальної діяльності.
 - д. Форми прояву мотивів навчання.
 - е. мотив як необхідна умова прийняття навчального завдання і виконання адекватної їй діяльності.
 - ж. Загальні підходи до формування та корекції мотивації навчання.
 - 3.3. Навчальні дії.
 - а. Види навчальних дій та їх формування в навчальному процесі.
 - б. Дії цілевстановлення
 - в. Орієнтувальні дії
 - г. Виконавчі дії
 - д. Оцінювальні дії
 - е. Контролюючі дії
 - ж. Взаємний зв'язок та взаємна обумовленість навчальних дій
 - 3.4. Учіння як колективна діяльність.
 - 3.5. Психологічна сутність та умови формування у школярів уміння навчатися самостійно.
4. Психологічні закономірності засвоєння знань.
- 4.1. Етапи та особливості засвоєння конкретних понять
 - 4.2. етапи та особливості засвоєння абстрактних понять
 - 4.3. проблема діагностики якості засвоєних знань
 - 4.4. "рівні засвоєння" за В.П. Безпалько
 - а. "знання-впізнавання"
 - б. "знання-копії"
 - в. "знання-вміння"
 - г. "знання-трансформації"
5. Формування у школярів навичок та умінь.
- 5.1. психологічна сутність навичок та умінь
 - 5.2. Етапи формування навичок:
 - а. ознайомлювальний
 - б. аналітичний
 - в. синтетичний
 - г. автоматизації
6. Психологічна основа та педагогічні форми контролю та оцінювання.
- 6.1. Функції контролю й оцінювання навчальної роботи:
 - а. атестаційна,
 - б. діагностична,
 - в. орієнтувальна,

- г. навчальна,
 - д. виховна,
 - е. розвивальна,
 - ж. стимулююча,
 - з. організуюча,
 - и. прогностична.
- 6.2. Принципи контролю й оцінювання навчальної роботи:
- а. об'єктивність,
 - б. валідність,
 - в. надійність,
 - г. справедливість,
 - д. диференційованість,
 - е. системність,
 - ж. систематичність,
 - з. зв'язок з життям,
 - и. індивідуальний підхід,
 - к. гласність,
 - л. конфіденційність.
 - м. Особливості принципів контролю й оцінювання в особистісно-орієнтованому навчанні.
- 6.3. Види оцінювання та їх ефективність:
- а. за об'єктом (індивідуальне, групове, фронтальне),
 - б. за суб'єктом (персональне, експертне, комп'ютерне),
 - в. за способом проведення (усне, письмове);
 - г. за формою завдань (вільне, програмоване),
 - д. за частотою проведення (одноразове, розподілене)
 - е. за місцем у навчальному процесі (попереднє, поточне, оперативне, тренувальне, проміжне, підсумкове);
 - ж. за методами (традиційне, комплексне, нетрадиційне);
 - з. за способом оцінювання (нормативне, порівняльне, особистісне).
 - и. Специфічний прийом оцінювання на основі розподілення результатів ("оцінювання на кривій").
- 6.4. Психолого-педагогічний потенціал різних видів оцінювання.
7. Психологічні причини неуспішності в навчанні та шляхи її подолання.
- 7.1. Типологія невстигаючих учнів:
- а. "Педагогічна занедбаність"
 - б. Порушення навчальності
- 7.2. Проблема "відносної неуспішності".

Питання для самостійної роботи:

1. Взаємний зв'язок та взаємна обумовленість навчальних дій
2. Психолого-педагогічний потенціал різних видів оцінювання.

Тема 2.4 Психологія виховання, самовиховання, та перевиховання

(2 год)

Мета вивчення:

1. Введення, обґрунтування, аналіз змісту та значущості у професійній діяльності вчителя загальноосвітнього навчального закладу та викладача вищого навчального закладу теоретичних понять: виховання, психічне зараження, наслідування, емпатія, ідентифікація, рефлексія, саморегуляція мотивації, внутрішній локус контролю, риси особистості, потреби, мотиви, самовиховання, самоактуалізація, виховання, стійкість моральних якостей особистості, вихованість, критерії вихованості, перевиховання

2. Формування достатньої бази практичних навичок та умінь для успішного рішення завдань організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.

3. Розвиток змістовних пізнавальних інтересів студентів в галузі педагогічної психології та методики викладання навчальних дисциплін у загальноосвітній та вищій школі і переконання у необхідності для сучасного педагога ґрунтовної теоретичної та практичної підготовленості до ефективної організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.

4. Вдосконалення у майбутніх фахівців перцептивних, мнемічних аналітичних, проектувальних та інших інтелектуальних умінь; збагачення внутрішньої та зовнішньої позитивної навчальної мотивації, ствердження інтелектуальних навичок у орієнтувальних, виконавчих, контролюючих та оцінювальних навчальних діях

5. Вироблення професійно значущих якостей особистості майбутнього вчителя загальноосвітнього навчального закладу та викладача вищого навчального закладу

Література: І. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 21

План

1. Процес виховання як психологічна проблема.
2. Психологічні механізми виховання дитини.
3. Основні концепції та моделі виховання в сім'ї.
4. Психологічна культура освітнього середовища та виховання.
5. Соціальні стереотипи та їх вплив на виховання психічних властивостей.
6. Психологічні проблеми самовиховання.
7. Виховання та перевиховання "важких" дітей.

Основний зміст

1. Процес виховання як психологічна проблема.
 - 1.1. Проблема соціального запиту та мети виховання.

- 1.1. Закономірності та принципи виховання.
- 1.1. Методи виховання.
- 1.1. Психологічні механізми функціонування різних стилів виховання.
- 1.1. Виховання дитини на різних етапах розвитку суспільства.
2. Психологічні механізми виховання дитини.
 - 2.1. Фактори та напрямки виховання.
 - 2.1. Психологічні основи підвищення ефективності виховного процесу.
 - 2.1. Організація провідної діяльності як засіб виховання.
 - а. Завдання виховання у різних вікових періодах.
 - б. Психологічна характеристика основних засобів виховання у різних вікових періодах.
 - в. Дитячий колектив та його виховні можливості.
3. Основні концепції та моделі виховання в сім'ї.
 - 3.1. Типологія сучасних сімей.
 - 3.1. Порухення сімейного виховання.
 - 3.1. Стель сімейного виховання та його вплив на розвиток дитини.
 - 3.1. Стили сімейного виховання на різних вікових етапах розвитку дитини.
 - а. Стель сімейного виховання дитини-дошкільника.
 - б. Стили сімейного виховання дитини молодшого шкільного віку.
 - в. Стель сімейного виховання підлітка.
 - г. Стель сімейного виховання юнацтва
4. Психологічна культура освітнього середовища та виховання.
 - 4.1. Основні психологічно орієнтовані моделі шкільного виховання. Виховне середовище школи.
 - 4.1. Роль психологічної служби освіти в гуманізації педагогічного процесу і формування психологічної культури школи.
 - 4.1. Взаємодія вчителів і психолога як умова ефективної реалізації психологічної культури освітнього середовища школи.
5. Соціальні стереотипи та їх вплив на виховання психічних властивостей.
 - 5.1. Загальне поняття соціального стереотипу.
 - 5.1. Культура як фактор формування соціальних стереотипів.
 - 5.1. Етнос і формування соціальних стереотипів.
 - 5.1. Соціальний простір особистості як фактор формування стереотипів.
6. Психологічні проблеми самовиховання.
 - 6.1. Співвідношення навчання, виховання і самовиховання.
 - 6.1. Самовиховання – вища форма самоуправління особистості.
 - 6.1. Проблема педагогічного управління самовихованням і її психологічний сенс.
 - 6.1. Готовність особистості до процесу самовиховання:
 - а. особистісна установка на моральне самовиховання;

- б. розвиваюче середовище, що стимулює до активного етичного самовиховання;
 - в. педагогічна підтримка і керівництво педагога в моральному самовихованні;
 - г. самостійна активна діяльність школярів по реалізації потреби в моральному самовихованні.
- 6.1. Етапи формування навичок самовиховання:
 - а. Прийняття рішення.
 - б. Самопізнання.
 - в. Вибір засобів, складання плану.
 - г. Реалізація планів.
 - 6.1. Змістовно-функціональні особливості рівнів прояви самовиховання школярів:
 - а. усвідомлення свого способу життя,
 - б. осмислення значущості тієї діяльності, яка вимагає самовиховання;
 - в. оволодіння практичними навичками самостійної роботи;
 - г. складання програми самовиховання;
 - д. організація самовиховання в обраній діяльності;
 - е. включення самовиховання в цілісний процес формування особистості.
 - 6.1. Умови організації процесу самовиховання школярів:
 - а. реалізація міжпредметних зв'язків у процесі виховання і навчання школярів;
 - б. цілісний підхід до підготовки дитини до самовиховання на основі моделювання;
 - в. теорія, методика і початковий досвід реалізації завдань самовиховання;
 - г. формування умінь педагогічної діагностики;
 - д. педагогізація процесу самовиховання.
 - 6.1. Мотивація та засоби самовиховання.
7. Виховання та перевиховання "важких" дітей.
- 7.1. Відносність поняття "важка дитина".
 - 7.1. Об'єктивні та суб'єктивні причини важковиховуваності.
 - 7.1. Зв'язок проблем виховання з кризовими явищами в розвитку.
 - 7.1. Загальна характеристика девіантної поведінки.
 - 7.1. Поняття про "важковиховуваність", її чинники та прояви.
 - 7.1. Основні чинники та прояви відхилень у формуванні особистості.
 - 7.1. Психологічні проблеми психокорекційної роботи

Питання для самостійної роботи:

1. Виховання дитини на різних етапах розвитку суспільства.
2. Самовиховання – вища форма самоуправління особистості.
3. Мотивація та засоби самовиховання.

Розділ III Психологія навчально-виховної роботи з студентами

Тема 3.1 Студентство як соціально-вікова група

(1 год)

Мета вивчення:

1. Введення, обґрунтування, аналіз змісту та значущості у професійній діяльності вчителя загальноосвітнього навчального закладу та викладача вищого навчального закладу теоретичних понять: пізня юність, початок епохи дорослості, вікова стратиграфія, типу культур (М.Мід, І.С.Кон): постфігуративна, конфігуративне, префігуративна, освітній простір ВНЗ, навчально-професійна діяльність, особливості мети та мотивів навчально-професійної діяльності, «Я-концепція» майбутнього фахівця, самоосвіта та самовиховання студента, готовність до професійної діяльності випускника ВНЗ, шляхи формування студентського колективу, психологічні засади студентського самоврядування

2. Формування достатньої бази практичних навичок та умінь для успішного рішення завдань організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.

3. Розвиток змістовних пізнавальних інтересів студентів в галузі педагогічної психології та методики викладання навчальних дисциплін у загальноосвітній та вищій школі і переконання у необхідності для сучасного педагога ґрунтовної теоретичної та практичної підготовленості до ефективної організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.

4. Вдосконалення у майбутніх фахівців перцептивних, мнемічних аналітичних, проєктувальних та інших інтелектуальних умінь; збагачення внутрішньої та зовнішньої позитивної навчальної мотивації, ствердження інтелектуальних навичок у орієнтувальних, виконавчих, контролюючих та оцінювальних навчальних діях

5. Вироблення професійно значущих якостей особистості майбутнього вчителя загальноосвітнього навчального закладу та викладача вищого навчального закладу

Література: І. 4, 6, 7, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 22

План

1. Теоретичні підходи до вікової періодизації
2. Загальні психологічні особливості юнацького віку

3. Специфічні психологічні особливості юнацтва, що навчається у вищій школі.
4. Спілкування студентства з однолітками
5. Спілкування студентства з старшими.
6. Проблема адаптації першокурсників до навчання у ВНЗ
7. Врахування психологічних особливостей юнацького віку при роботі зі студентами.

Основний зміст

1. Теоретичні підходи до вікової періодизації
 - 1.1 Принцип історизму (Л.С Виготський)
 - 1.2 Принцип діяльнісного підходу (О.М.Леонтьєв).
2. Загальні психологічні особливості юнацького віку
 - 2.1 Соціальна ситуація розвитку – початок дорослості
 - 2.2 Провідна діяльність
3. Специфічні психологічні особливості юнацтва, що навчається у вищій школі.
 - 3.1 Особливості соціальної ситуації розвитку у освітньому просторі ВНЗ
 - 3.2 Навчально-професійна діяльність як провідна для студентства
4. Спілкування студентства з однолітками
 - 4.1 Приятельство та дружба
 - 4.2 Симпатія, закоханість, кохання
 - 4.3 Проблеми студентського шлюбу та сім'ї
5. Спілкування студентства з старшими.
 - 5.1 Спілкування з батьками – завершення автономізації або продовження підліткової кризи
 - 5.2 Складності спілкування з викладачами
6. Проблема адаптації першокурсників до навчання у ВНЗ
 - 6.1 Біофізіологічна адаптація
 - 6.2 Психологічна адаптація
 - 6.3 Соціально-психологічна адаптація
7. Врахування психологічних особливостей юнацького віку при роботі зі студентами.

Питання для самостійної роботи:

1. Теоретичні підходи до вікової періодизації
2. Врахування психологічних особливостей юнацького віку при роботі зі студентами.

Тема 3.2 Психологічна специфіка навчально-виховного процесу у ВНЗ (1 год)

Мета вивчення:

1. Введення, обґрунтування, аналіз змісту та значущості у професійній діяльності вчителя загальноосвітнього навчального закладу та викладача вищого навчального закладу теоретичних понять: навчально-професійна діяльність, управління в системі освіти, професійні мотиви навчання, творчий потенціал студентів, вміння вчитися самостійно, вимоги до самостійної роботи студентів, критерії ефективності учіння, причини та види неуспішності студентів, виховання студентської молоді, критерії моральної вихованості людини, педагогічне спілкування, виховна позиція викладача, діалогічне спілкування.

2. Формування достатньої бази практичних навичок та умінь для успішного рішення завдань організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.

3. Розвиток змістовних пізнавальних інтересів студентів в галузі педагогічної психології та методики викладання навчальних дисциплін у загальноосвітній та вищій школі і переконання у необхідності для сучасного педагога ґрунтовної теоретичної та практичної підготовленості до ефективної організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.

4. Вдосконалення у майбутніх фахівців перцептивних, мнемічних аналітичних, проектувальних та інших інтелектуальних умінь; збагачення внутрішньої та зовнішньої позитивної навчальної мотивації, ствердження інтелектуальних навичок у орієнтувальних, виконавчих, контролюючих та оцінювальних навчальних діях

5. Вироблення професійно значущих якостей особистості майбутнього вчителя загальноосвітнього навчального закладу та викладача вищого навчального закладу

Література: І. 3, 6, 7, 8, 9, 11, 13, 16, 19

План

1. Загальна характеристика навчального процесу у ВНЗ
2. Студент як суб'єкт навчально-професійної діяльності.
3. Єдність процесів навчання, розвитку та виховання у ВНЗ.
4. Становлення моральної свідомості студента
5. Роль педагогічного спілкування в вихованні майбутнього фахівця.

Основний зміст

1. Загальна характеристика навчального процесу у ВНЗ
 - 1.1 Поняття про управління в системі освіти
 - 1.2 Опосередковане та пряме управління, їх особливості.
 - 1.3 Навчально-професійна діяльність як об'єкт управління
 - 1.4 Управління професійною рефлексією.

2. Студент як суб'єкт навчально-професійної діяльності.
 - 2.1 Мотиваційна спрямованість учіння студента.
 - 2.2 Формування професійних мотивів навчання.
 - 2.3 Власна пізнавальна активність студента
 - 2.4 Розвиток творчого потенціалу студентів під час навчання.
 - 2.5 Критерії ефективності учіння.
3. Єдність процесів навчання, розвитку та виховання у ВНЗ.
 - 3.1 Сучасні вимоги до особистості фахівця з вищою освітою
 - 3.2 Мета та зміст виховання студентської молоді.
 - 3.3 Психологічні механізми формування якостей особистості та відповідні функції виховання.
 - 3.4 Психолого-педагогічна характеристика основних напрямів реалізації функцій виховання у вищому навчальному закладі.
4. Становлення моральної свідомості студента
 - 4.1 Етапи становлення моральної свідомості особистості.
 - 4.2 Критерії моральної вихованості людини.
 - 4.3 Соціально-психологічні чинники і психологічні механізми формування національної самосвідомості студентів.
5. Роль педагогічного спілкування в вихованні майбутнього фахівця.
 - 5.1 Виховна позиція викладача в педагогічній комунікативній взаємодії:
 - а. Розуміння студента
 - б. визнання студента
 - в. прийняття студента.
 - 5.2 Активне рефлексивне слухання
 - 5.3 «Я-повідомлення» у комунікативній взаємодії.
 - 5.4 Діалогічне спілкування, його характеристика.
 - 5.5 Демократизація педагогічного спілкування у ВНЗ як дієвий чинник виховання сучасного студентства.

Питання для самостійної роботи:

1. Власна пізнавальна активність студента
2. Сучасні вимоги до особистості фахівця з вищою освітою
3. Демократизація педагогічного спілкування у ВНЗ як дієвий чинник виховання сучасного студентства.

Розділ IV Психологія діяльності та особистості педагога

Тема 4.1 Психологія педагогічної діяльності.

(1 год)

Мета вивчення:

1. Введення, обґрунтування, аналіз змісту та значущості у професійній діяльності вчителя загальноосвітнього навчального закладу та викладача вищого навчального закладу теоретичних

понять: професійна педагогічна діяльність, структура педагогічної діяльності, педагогічне спілкування, "педагогічна дистанція", перцептивні "бар'єри", суб'єктивізми вчителів, ефективне спілкування

2. Формування достатньої бази практичних навичок та умінь для успішного рішення завдань організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.

3. Розвиток змістовних пізнавальних інтересів студентів в галузі педагогічної психології та методики викладання навчальних дисциплін у загальноосвітній та вищій школі і переконання у необхідності для сучасного педагога ґрунтовної теоретичної та практичної підготовленості до ефективної організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.

4. Вдосконалення у майбутніх фахівців перцептивних, мнемічних аналітичних, проектувальних та інших інтелектуальних умінь; збагачення внутрішньої та зовнішньої позитивної навчальної мотивації, ствердження інтелектуальних навичок у орієнтувальних, виконавчих, контролюючих та оцінювальних навчальних діях

5. Вироблення професійно значущих якостей особистості майбутнього вчителя загальноосвітнього навчального закладу та викладача вищого навчального закладу

Література: І. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 16, 18, 19

План

1. Загальна характеристика педагогічної діяльності.
2. Об'єктивні характеристики професійної педагогічної діяльності.
3. Основи самоосвітньої роботи вчителів.
4. Значущість педагогічного спілкування в навчально-виховному процесі.
5. Педагогічний колектив як умова ефективності праці вчителя.

Основний зміст

1. Загальна характеристика педагогічної діяльності.
 - 1.1 Структура педагогічної діяльності. Компоненти:
 - а. Конструктивний,
 - б. Організаційний,
 - в. Комунікативний
 - 1.2 Взаємозв'язок та взаємозалежність компонентів педагогічної діяльності
2. Об'єктивні характеристики професійної педагогічної діяльності.
 - 2.1 Вимоги до професійної компетентності педагога.
 - 2.2 Педагогічна культура особистості педагога.

- 2.3 Спрямованість особистості вчителі як суб'єкта професійної діяльності.
- 2.4 Професійна позиція педагога.
- 2.5 Професійна компетентність педагога.
- 2.6 Зміст теоретичної готовності педагога.
- 2.7 Практична готовність педагога до професійної діяльності
- 3. Основи самоосвітньої роботи вчителів.
 - 3.1 Професійне самовиховання вчителя.
 - 3.2 Педагогічна майстерність як вершина професійного становлення педагога.
- 4. Значущість педагогічного спілкування в навчально-виховному процесі.
 - 4.1 Комунікативна сторона педагогічного спілкування. Мова вчителя.
 - 4.2 Взаємодія вчителя з учнями.
 - а. Проблеми "педагогічної дистанції" та "педагогічного такту".
 - б. Конфлікт у педагогічному спілкуванні.
 - 4.3 Розуміння вчителем учнів.
 - а. Перцептивні "бар'єри" та їх подолання.
 - б. Психологічне походження та прояви суб'єктивізмів вчителів;
 - в. Розвиток педагогічної спостережливості вчителів.
 - 4.4 Розвиток та вдосконалення характеристик ефективного спілкування вчителя з учнями.
- 5. Педагогічний колектив як умова ефективності праці вчителя.
 - 5.1 Проблема лідерства та авторитету у педагогічному колективі
 - 5.2 Міжособисті стосунки у педагогічному колективі
 - 5.3 Психологічний клімат у педагогічному колективі
 - 5.4 Єдність психолого-педагогічних позицій педагогічного колективу.

Питання для самостійної роботи:

1. Взаємозв'язок та взаємозалежність компонентів педагогічної діяльності
2. Розвиток та вдосконалення характеристик ефективного спілкування вчителя з учнями.
3. Сутність та структура педагогічних здібностей

Тема 4.2 Психологія особистості педагога та педагогічного колективу (1 год)

Мета вивчення:

1. Введення, обґрунтування, аналіз змісту та значущості у професійній діяльності вчителя загальноосвітнього навчального закладу та викладача вищого навчального закладу теоретичних понять: професіограма педагога, особистість вчителя, педагогічні здібності, типологія педагогів, педагогічний колектив, професійна деформація особистості педагога.
2. Формування достатньої бази практичних навичок та умінь

для успішного рішення завдань організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.

3. Розвиток змістовних пізнавальних інтересів студентів в галузі педагогічної психології та методики викладання навчальних дисциплін у загальноосвітній та вищій школі і переконання у необхідності для сучасного педагога ґрунтовної теоретичної та практичної підготовленості до ефективної організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.

4. Вдосконалення у майбутніх фахівців перцептивних, мнемічних аналітичних, проєктувальних та інших інтелектуальних умінь; збагачення внутрішньої та зовнішньої позитивної навчальної мотивації, ствердження інтелектуальних навичок у орієнтувальних, виконавчих, контролюючих та оцінювальних навчальних діях

5. Вироблення професійно значущих якостей особистості майбутнього вчителя загальноосвітнього навчального закладу та викладача вищого навчального закладу

Література: І. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 16, 18, 19

План

1. Вимоги суспільства і соціальні очікування по відношенню до особистості і діяльності педагога.
2. Професіограма педагога.
3. Педагогічні здібності.
4. Психологія педагогічного колективу.
5. Поняття про педагогічну майстерність і педагогічну культуру.
6. Поняття про професійну деформацію особистості.

Основний зміст

1. Вимоги суспільства і соціальні очікування по відношенню до особистості і діяльності педагога.
 - 1.1 Професійно-значущі якості вчителя, вихователя.
 - 1.2 Індивідуально-типологічні особливості вчителя, вихователя і їх значення в професійній діяльності.
 - 1.3 Психологічні вимоги до особистості педагога.
2. Професіограма педагога.
 - 2.1 Структурно-ієрархічна модель особистості вчителя.
 - 2.2 Характеристика основних функцій і педагогічних умінь.
 - 2.3 Психологічні вимоги до особистості педагога.
 - 2.4 Стили педагогічного спілкування та педагогічної діяльності.
 - 2.5 Типологія особистості педагогів за:
 - а. В.М.Сорока-Росинський,
 - б. Е.Г.Костяшкін,

- в. М.Тален,
 - г. Є.І.Рогов,
 - д. М.Г.Бобкова,
 - е. І.Б.Назарова,
 - ж. А.В.Юревіч,
 - з. Л.М.Мітіна,
 - и. І.В.Вачков.
3. Педагогічні здібності.
- 3.1 Сутність та структура педагогічних здібностей
 - 3.2 Особливості формування Я-концепції педагога.
 - 3.3 Професійний розвиток.
 - 3.4 Психологічні проблеми саморозвитку та самовдосконалення педагогів.
4. Психологія педагогічного колективу.
- 4.1 Поняття про педагогічний колектив,
 - а. соціально-психологічна структура педагогічного колективу.
 - б. Соціально-психологічний клімат педагогічного колективу
 - в. Психологія «педагогічної команди».
 - г. Стили керівництва педагогічним колективом.
 - д. Спрацьовування і психологічна сумісність членів педагогічного колективу.
 - 4.2 Проблема рівня розвитку педагогічного колективу як групи
5. Поняття про педагогічну майстерність і педагогічну культуру.
- 5.1 Об'єктивні та суб'єктивні показники педагогічної майстерності вчителя
 - 5.2 Психологічні аспекти виявлення, вивчення, узагальнення провідного педагогічного досвіду.
6. Поняття про професійну деформацію особистості.
- 6.1 Прояви професійної деформації педагога.
 - 6.2 Явище емоційного вигорання у педагогічній діяльності:
 - а. сутність,
 - б. фази,
 - в. засоби подолання.

Питання для самостійної роботи:

- 1. Психологічні вимоги до особистості педагога
- 2. Сутність та структура педагогічних здібностей
- 3. Проблема рівня розвитку педагогічного колективу як групи

Рекомендована література

І.Базова:

1. Бех І. Д. Принципи сучасної освіти / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 4 (49). – С. 5–27.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. / І. Д. Бех - К.: Либідь, 2003. - 280 с.
3. Бочелюк В. Й. Педагогічна психологія : навч. посіб. / В. Й. Бочелюк. К. : ЦУЛ, 2006. – 248 с.
4. Вікова та педагогічна психологія / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Просвіта, 2001. – 416с.
5. Власова О. І. Педагогічна психологія / О. І. Власова. - К. : Либідь, 2005. – 400 с.
6. Дубровина И.В. Возрастная и педагогическая психология. Хрестоматия. / И.В.Дубровина, А.М. Прихожан – М. : Академия, 2003. - 368 с.
7. Дьяченко М.И. Психология высшей школы. / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович –Минск Харвест, 2006,– 416с.
8. Ильин Е. П. Психология для педагогов / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2012. – 640 с.
9. Край Г. Психология развития. /Г.Крайг – СПб. Питер, 2000 – 992с.
- 10.Мороз О.Г. Викладач вищої школи: психолого-педагогічні основи підготовки (навчальний посібник) / О.Г.Мороз, О.С.Падалка, В.І. Юрченко; за заг. ред. академіка О.Г. Мороза. - К.: НПУ, 2006. – 208 с.
- 11.Немов Р.С. Психология. Книга 2: Психология образования. / Р.С.Немов – М.: ВЛАДОС, 2001. – 608 с
- 12.Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособ. для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров ; под ред. Е. С. Полат. – М. : Академия, 2002. – 272 с.
- 13.Подоляк Л. Основи педагогічної психології: Навчальний посібник. / Л.Подоляк, О.Главник –К. : Главник. 2006. –112 с
- 14.Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи. / Л.Г.Подоляк, В.І. Юрченко К., – ТОВ "Філ-студія",2006 –320 с.
- 15.Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи.:Практикум. / / Л.Г.Подоляк, В.І. Юрченко –К.:Каравела, 2008. –336 с
- 16.Поліщук В.М. Вікова і педагогічна психологія : Навчальний посібник / В.М. Поліщук. – Суми: Університетська книга, 2007. – 330 с.
- 17.Реан А. А. Социальная педагогическая психология / А. А.Реан, Я. Л. Коломинский – СПб.: «Питер», 2000. – 416 с:
- 18.Рогов Е. И. Учитель как объект психологического исследования: пособ. для школьных психологов по работе с учителем и педагогическим коллективом / Е. И. Рогов. – М. : ВЛАДОС, 1998. – 496 с.
- 19.Савчин М. В. Педагогічна психологія / М. В. Савчин. – К. : Академвидав, 2007. – 424 с.
- 20.Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий : в 2 т. / Г. К. Селевко. – М. : НИИ школьных технологий, 2006. – Т. 1. – 816 с. – Т. 2. – 816 с.

21. Скрипченко, О. В. Психолого-педагогічні основи навчання : Навч. посіб. для викладачів психології і педагогіки, аспірантів, студентів пед. навч. закл. та курсантів військ. училищ / О. В. Скрипченко, О. С. Падалка, Л. О. Скрипченко ; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. - К. : Укр. Центр духовної культури, 2005. - 710,
22. Хазратова Н.В. Включення студента до соціально-психологічного простору ВНЗ: типи особистісних проблем та консультативна робота з студентами / Н.В. Хазратова // Практична психологія та соціальна робота – 2000, №2 с. 5-8

II. Допоміжна:

23. Амонашвили Ш.А. Воспитательная и образовательная функция оценки учеников. / Ш.А. Амонашвили – М.: Педагог. , 1984. – 296с.
24. Бадмаев Б. Ц. Психология в работе учителя : в 2 кн. / Б. Ц. Бадмаев. – М. : Гуманит. издат центр ВЛАДОС, 2000. - Кн. 1. Практическое пособие по теории развития, обучения и воспитания. – 240 с.; Кн. 2. Психологический практикум для учителя: развитие, обучение, воспитание. – 160 с.
25. Баранов А.А. Стресс-толерантность педагога. Теория и практика. – М.-Ижевск, 2002. – 132 с.
26. Бернс Р. Развитие Я – концепции и воспитание. / Р. Бернс – М.: Прогресс, 1986. – 422с.
27. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання - нова освітня філософія / І.Д. Бех // Педагогіка толерантності. – 2001. - № 1. – С.16-19.
28. Бех І.Д. Спілкування як загальна психологічна основа виховання особистості / І.Д. Бех // Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах: Зб. наук. праць. – К.: Пед. думка, 2000.- С.10-18.
29. Болтівець С. І. Педагогічна психогігієна: теорія та методика [Електронний ресурс] / С. І. Болтівець. – К. : Редакція “Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України”, 2000. – 302 с. – Режим доступу : <http://uaed.narod.ru/BSIPedagogichnapsyhogigiena.htm>.
30. Бордовская Н.В. Диалектика педагогического исследования. - СПб.: Изд-во РХГИ, 2001. – 512 с
31. Буянов М.И. Ребенок из неблагополучной семьи. / М.И. Буянов - М.: Просвещение 1988. – 149 с.
32. Возрастная и педагогическая психология (Под ред. Гамезо М.В.) – М.: Просвещение, 1984. – 256с.
33. Возрастная психология: личность от молодости до старости / М. В. Гамезо, В. С. Герасимова, Г. Г. Горлова, Л. М. Орлова. – М. : Педагогическое общество России, 1999. – 272 с.
34. Выготский Л.С. История развития высших психических функций / Л.С. Выготский Собр. соч. Т.3. – М.: 1983.
35. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Л.С. Выготский // Психология: классические труды. М., 1996.
36. Давыдов В.В. Проблема развивающего обучения. / В.В. Давыдов – М.: Педагогика 1986. – 240с.

37. Дьяченко М. И. Психология высшей школы. / М. И Дьяченко. Л. А. Кандыбович. – Минск : Харвест, 2006. – 416 с.
38. Зарецкая И.И. Профессиональная культура педагога: Учебное пособие.-2-е изд., перераб., доп.- / И. И. Зарецкая. – М. : Арманов-центр, 2012. – 160 с.
39. Зеер Э. Ф. Психология профессионального образования : учеб. для студ. высш. учеб. завед. / Э. Ф. Зеер. – М. : Academia, 2009. – 240 с.
40. Иванова Е. О. Теория обучения в информационном обществе / Е. О. Иванова, И. М. Осмоловская. – М. : Просвещение, 2011. – 190 с.
41. Клаус Г. Введение в дифференциальную психологию учения . / Г. Клаус-М. : Педагогика 1987. – 176 с.
42. Климов Е. А. Психология профессионала / Е. А. Климов М.: Издательство «Институт практической психологии», Воронеж: НПО «МО-ДЭК», 1996 – 400 с.
43. Коломинский Я.Л., Диагностика педагогического взаимодействия. / Я.Л. Коломинский, Е.А. Панько - Минск, : Нац. ин-т образования, 1993. – 79 с.
44. Кон И.С. В поисках себя: личность и её самосознание. / И.С. Кон – М.: Политиздат, 1984. – 335 с.
45. Костюк Г.С. Навчально виховний процес і психологічний розвиток особистості. / Г.С.Костюк – К.: Рад. школа, 1989. – 608 с.
46. Леонтьев А.Н. Избранные психологические труды. В 2-х томах. М.: Педагогика, 1983.
47. Лефрансуа Ги Психология для учителя. Прикладная педагогическая психология. – СПб, Прайм-еврознак, 2003, - 416 с.
48. Лефрансуа Ги. Психология для учителя. Прикладная педагогическая психология / Лефрансуа Ги. – СПб. : Прайм-еврознак, 2003. – 416 с.
49. Маркова А. К. Психология труда учителя / А. К. Маркова – М. : Просвещение, 1993. – 420 с.
50. Машбиц Е.И. Психологические основы управления учебной деятельностью. / Е.И. Машбиц – Киев : Вища школа, 1987. – 224 с.
51. Митина Л. М. Учитель как личность и профессионал / Л. М. Митина. – М. : Дело, 1994. – 215 с.
52. Немов Р. С. Психология: в 3-х кн. Кн. 2. Психология образования / Р. С. Немов. – М. : ВЛАДОС, – 1997. – 608 с.
53. Обухова Л.Ф. Концепция Ж. Пиаже: за и против. / Л.Ф. Обухова - М.: Изд. МГУ, 1981, – 191 с.
54. Обучение и развитие. (Под ред. Л.В. Занкова). – М.: Педагогика, 1975.
55. Оржеховська В.М. Дитяча бездоглядність та безпритульність: історія, проблеми, пошуки: Навчальний посібник. / В.М. Оржеховська, В.Є Виноградова-Бондаренко. – К. : ЗАТ "ЕКСІМСЕРВІС", 2004. – 177 с.
56. Подмазин С.И. Личностно-ориентированное образование: Социально-философское исследование. / С.И. Подмазин – Запорожье: Просвіта, 2000. – 250 с.
57. Подоляк Л. Г. Основи педагогічної психології : навч. посіб. / Л.Г. Подоляк, О. Главник. – К. : Главник, 2006. – 112 с.

58. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи / Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко. – К. : ТОВ "Філ-студія", 2006. – 320 с.
59. Практическая психология образования / под ред. И. В. Дубровиной. – СПб. : Питер, 2006. – 592 с.
60. Психология человека от рождения до смерти / под ред. А. А. Реана. – М. : АСТ, 2015. – 656 с.
61. Психолого-педагогические аспекты учебного процесса в школе (Под ред. С.Д. Максименко). – К.: Рад школа, 176с.
62. Раттер М. Помощь трудным детям: Пер. с англ. / Общ. ред. А. С. Спиваковской; – М.: Прогресс, 1987. – 424 с
63. Реан А. А. Психология познания педагогом личности учащихся / А. А. Реан. – М. : Высшая школа, 1990. – 180 с.
64. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності : навч. посіб. для студ. вищих пед. навч. закл. / В. А. Семиченко. – К. : Вища школа, 2004. – 336 с.
65. Столяренко Л.Д. Педагогическая психология. / Л.Д. Столяренко Ростов н/Д: "Феникс", 2000. -544 с
66. Сухомлинська О.В. Про стан теорії і практики виховання в освітньому просторі України // Шлях освіти. - 1998. - № 3. - С. 2-5.
67. Талызина Н.Ф. Педагогическая психология. / Н.Ф. Талызина М.: Издательский центр «Академия», 1998. - 288 с
68. Туріщева, Л. В. Професійний розвиток педагога: психологічний аспект / Л. В. Туріщева. - Х. : Вид. група "Основа", 2006. - 141 с. -
69. Фридман Л. М. Психологическая наука – учителю / Л. М. Фридман, К. Н. Волков. – М. : Просвещение, 1985. – 224 с.
70. Фридман Л. М. Психологический справочник учителя / Л. М. Фридман, И. Ю. Кулагина. – М. : Совершенство, 1998. – 432 с.
71. Талызина Н.Ф. Практикум по педагогической психологии. - М.: Академия, 2002. – 192 с.
72. Хон Р.Л. Педагогическая психология: принципы обучения : учеб. пособие. – 2-е изд.. – М.: Академический Проект, 2005. – 736 с.

**Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка**

Кафедра психології

**Інструктивно-методичні матеріали
до практичних занять**

з дисципліни: Психологія освіти

для студентів 5 курсу

спеціальностей: 012 дошкільна освіта; 013 початкова освіта; 014 середня освіта: математика, фізика, хімія, біологія, українська мова та література, російська та іноземна мови, англійська мова, французька мова, німецька мова, історія; 016 спеціальна освіта; 017 фізична культура і спорт.
(шифр та назва напрямку (спеціальності) підготовки

Розроблені:

Тарасова Т. Б., канд.психол. наук, доцент
кафедри психології

Гальцова С. В., канд.психол. наук, старший
викладач каф. психології

Практичне заняття № 1

Тема: Психологія освіти як галузь психологічної науки. Історія та теоретичні основи педагогічної психології.

Мета вивчення:

1. Узагальнення, систематизація, поглиблення, закріплення наявних теоретичних понять: психологія освіти, об'єкт, предмет та функції психології освіти, структура психології освіти, психологія освіти та педагогічна психологія; принципи, методологія, методи та методики психологічного дослідження концепція, метод, прийом дослідження, принцип, валідність, репрезентативність, анамнез, парадигма, контекст, когнітивний, поведінковий, теорія поля, етапи розвитку психології, основні напрямки та теорії психологічної науки, методологічні основи, педологія, теорія еволюції, закони психічного розвитку.
2. Формування умінь застосовувати отримані під час підготовки до заняття знання на практиці – в ході вирішення конкретно-дієвих та абстрактних завдань, а саме: формувати логічно-обґрунтовані висновки щодо теоретичних питань теми; аналізувати запропоновані приклади; систематизувати отримані теоретичні знання під час виконання практичних завдань.
3. Розвиток змістовних пізнавальних інтересів студентів в галузі педагогічної психології та методики викладання навчальних дисциплін у загальноосвітній та вищій школі і переконання у необхідності для сучасного педагога ґрунтовної теоретичної та практичної підготовленості до ефективної організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.
4. Вдосконалення у майбутніх фахівців позитивних якостей мислення (швидкість, точність, критичність, гнучкість тощо) та інтелектуальних умінь (аналітичних, проектувальних, планувальних, узагальнюючих тощо).
5. Вироблення таких професійно значущих якостей особистості, як самостійність, відповідальність, точність, творча ініціатива, товариськість, уміння працювати у бригаді тощо.

Література: І. 3, 6, 7, 8, 9, 11, 13, 16, 19.

Обладнання: мультимедійний проектор, роздаткові картки.

Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Предмет, структура і завдання психології освіти.
2. Психологія освіти в системі психологічних знань. Теоретичні основи педагогічної психології.
3. Методи дослідження у психології освіти.
4. Основні етапи розвитку психології освіти.
5. Освіта як об'єкт психології освіти.

Критерії оцінювання: (5 балів)

2 бал – знання теоретичних питань по темі практичного заняття;

2 бал – проведення, обробка, узагальнення і обговорення результатів методик
1 бал – загальна активність на занятті.

Хід практичної роботи

1. Аналіз відеофрагментів,
2. Робота з прислів'ями,
3. Робота з проблемними ситуаціями,
4. Сюжетно-рольова гра,
5. Рішення задач.

Практичне заняття № 2

Тема: Психологічні основи педагогічних технологій: технології вдосконалювання навчального матеріалу та управління процесом навчання.

Мета вивчення:

1. Узагальнення, систематизація, поглиблення, закріплення наявних теоретичних понять: навчання, учіння, наuczіння, освіта, розвиток, навчальна ситуація, дозрівання, диференціація, індивідуалізація, «рівень актуального розвитку», «зона найближчого розвитку», диференціація навчання, індивідуалізація навчання, спеціалізація навчання, принцип «розведення рівнів», навчальність, критерії розумового розвитку, «педагогічна технологія», класифікація педагогічних технологій, принципи навчання за Л. В. Занковим; теорія розвивального навчання В. В. Давидова; теорія поетапного формування розумових дій; проблемне навчання.
2. Формування умінь застосовувати отримані під час підготовки до заняття знання на практиці – в ході вирішення конкретно-дієвих та абстрактних завдань, а саме: формувати логічно-обґрунтовані висновки щодо теоретичних питань теми; аналізувати запропоновані приклади; систематизувати отримані теоретичні знання під час виконання практичних завдань.
3. Розвиток змістовних пізнавальних інтересів студентів в галузі педагогічної психології та методики викладання навчальних дисциплін у загальноосвітній та вищій школі і переконання у необхідності для сучасного педагога ґрунтовної теоретичної та практичної підготовленості до ефективно організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.
4. Вдосконалення у майбутніх фахівців позитивних якостей мислення (швидкість, точність, критичність, гнучкість тощо) та інтелектуальних умінь (аналітичних, проектувальних, планувальних, узагальнюючих тощо).
5. Вироблення таких професійно значущих якостей особистості, як самостійність, відповідальність, точність, творча ініціатива, товариськість, уміння працювати у бригаді тощо.

Література: І. 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 21.

Обладнання: мультимедійний проектор, роздаткові картки.

Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Навчання в системі соціального впливу, його сутність. Проблема співвідношення навчання та розвитку.
2. Поняття педагогічної технології. Класифікація педагогічних технологій.
3. Принципи навчання за Л. В. Занковим.
4. Теорія розвивального навчання В. В. Давидова.
5. Теорія поетапного формування розумових дій.
6. «Екологія та розвиток» (Л. В. Тарасов).
7. Проблемне навчання: його сутність та переваги.

Критерії оцінювання: (20 балів)

- 4 бали – розкрити актуальність використання педагогічної технології;
- 4 бали – науковість викладу матеріалу;
- 4 бали – логічність, послідовність;
- 4 бали – конкретні рекомендації по використанню педагогічної технології;
- 4 бали - невербальні засоби спілкування, виразність.

Хід практичної роботи

Презентація, аналіз та оцінка студентами педагогічних технологій та методів навчання:

- 1) принципи навчання за Л. В. Занковим;
- 2) теорія розвивального навчання В. В. Давидова;
- 3) теорія поетапного формування розумових дій;
- 4) «Екологія та розвиток» (Л. В. Тарасов);
- 5) проблемне навчання: його сутність та переваги.

Практичне заняття № 3

Тема: Психологічні основи педагогічних технологій: гуманно та особистісно-зорієнтовані технології, інтерактивні методи навчання та інформаційні технології.

Мета вивчення:

1. Узагальнення, систематизація, поглиблення, закріплення наявних теоретичних понять: гуманно та особистісно-зорієнтовані технології; інтерактивні методи навчання; інформаційні технології.
2. Формування умінь застосовувати отримані під час підготовки до заняття знання на практиці – в ході вирішення конкретно-дієвих та абстрактних завдань, а саме: формувати логічно-обґрунтовані висновки щодо теоретичних питань теми; аналізувати запропоновані приклади; систематизувати отримані теоретичні знання під час виконання практичних завдань.

3. Розвиток змістовних пізнавальних інтересів студентів в галузі педагогічної психології та методики викладання навчальних дисциплін у загальноосвітній та вищій школі і переконання у необхідності для сучасного педагога ґрунтовної теоретичної та практичної підготовленості до ефективної організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.
4. Вдосконалення у майбутніх фахівців позитивних якостей мислення (швидкість, точність, критичність, гнучкість тощо) та інтелектуальних умінь (аналітичних, проєктувальних, планувальних, узагальнюючих тощо).
5. Вироблення таких професійно значущих якостей особистості, як самостійність, відповідальність, точність, творча ініціатива, товарицькість, уміння працювати у бригаді тощо.

Література: І. 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 21.

Обладнання: мультимедійний проектор, роздаткові картки.

Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Індивідуалізація та диференціація навчання.
2. Оптимізація педагогічного спілкування – педагогіка співробітництва.
3. Особистісно-зорієнтоване навчання.
4. Інтерактивні та ігрові методи навчання.
5. Сучасна медіаосвіта.

Критерії оцінювання: (20 балів)

4 бали – розкрити актуальність використання педагогічної технології;

4 бали – науковість викладу матеріалу;

4 бали – логічність, послідовність;

4 бали – конкретні рекомендації по використанню педагогічної технології;

4 бали - невербальні засоби спілкування, виразність.

Хід практичної роботи

Презентація, аналіз та оцінка студентами педагогічних технологій та методів навчання:

- 1) індивідуалізація та диференціація навчання;
- 2) оптимізація педагогічного спілкування – педагогіка співробітництва;
- 3) особистісно-зорієнтоване навчання;
- 4) інтерактивні та ігрові методи навчання;
- 5) Сучасна медіаосвіта.

Практичне заняття № 4

Тема: Психологічні основи педагогічних технологій: технології вільної освіти,

природо-відповідні технології та проектне навчання.

Мета вивчення:

1. Узагальнення, систематизація, поглиблення, закріплення наявних теоретичних понять: технології вільної освіти, природо-відповідні технології та проектне навчання.
2. Формування умінь застосовувати отримані під час підготовки до заняття знання на практиці – в ході вирішення конкретно-дієвих та абстрактних завдань, а саме: формувати логічно-обґрунтовані висновки щодо теоретичних питань теми; аналізувати запропоновані приклади; систематизувати отримані теоретичні знання під час виконання практичних завдань.
3. Розвиток змістовних пізнавальних інтересів студентів в галузі педагогічної психології та методики викладання навчальних дисциплін у загальноосвітній та вищій школі і переконання у необхідності для сучасного педагога ґрунтовної теоретичної та практичної підготовленості до ефективної організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.
4. Вдосконалення у майбутніх фахівців позитивних якостей мислення (швидкість, точність, критичність, гнучкість тощо) та інтелектуальних умінь (аналітичних, проектувальних, планувальних, узагальнюючих тощо).
5. Вироблення таких професійно значущих якостей особистості, як самостійність, відповідальність, точність, творча ініціатива, товарицькість, уміння працювати у бригаді тощо.

Література: І. 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 21.

Обладнання: мультимедійний проектор, роздаткові картки.

Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Технології фізичного виховання, зберігання та зміцнення здоров'я.
2. Технології навчання обдарованих дітей, технологія вільної школи Саммерхіл.
3. Технологія саморозвитку (М. Монтесорі).
4. Технології «Дальтон-план» та «Школа-парк».
5. Метод проектів, переваги та проблеми.

Критерії оцінювання: (20 балів)

4 бали – розкрити актуальність використання педагогічної технології;

4 бали – науковість викладу матеріалу;

4 бали – логічність, послідовність;

4 бали – конкретні рекомендації по використанню педагогічної технології;
4 бали - невербальні засоби спілкування, виразність.

Хід практичної роботи

Презентація, аналіз та оцінка студентами педагогічних технологій та методів навчання:

- 1) технології фізичного виховання, зберігання та зміцнення здоров'я;
- 2) технології навчання обдарованих дітей, технологія вільної школи Саммерхіл;
- 3) технологія саморозвитку (М. Монтесорі);
- 4) технології «Дальтон-план» та «Школа-парк»;
- 5) метод проектів, переваги та проблеми.

Практичне заняття № 5

Тема: Психологія навчальної діяльності. Психологія виховання, самовиховання, та перевиховання.

Мета вивчення:

1. Узагальнення, систематизація, поглиблення, закріплення наявних теоретичних понять: учіння, научіння, навчальна діяльність, теорії учіння, діяльнісна теорія навчання, навчальна мотивація, навчальні дії, уміння навчатися самостійно, неуспішності в навчанні, «відносна неуспішність», самооцінювання, виховання, психічне зараження, наслідування, емпатія, ідентифікація, рефлексія, саморегуляція мотивації, внутрішній локус контролю, риси особистості, потреби, мотиви, самовиховання, самоактуалізація, виховання, стійкість моральних якостей особистості, вихованість, критерії вихованості, перевиховання.
2. Формування умінь застосовувати отримані під час підготовки до заняття знання на практиці – в ході вирішення конкретно-дієвих та абстрактних завдань, а саме: формувати логічно-обґрунтовані висновки щодо теоретичних питань теми; аналізувати запропоновані приклади; систематизувати отримані теоретичні знання під час виконання практичних завдань.
3. Розвиток змістовних пізнавальних інтересів студентів в галузі педагогічної психології та методики викладання навчальних дисциплін у загальноосвітній та вищій школі і переконання у необхідності для сучасного педагога ґрунтовної теоретичної та практичної підготовленості до ефективної організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.
4. Вдосконалення у майбутніх фахівців позитивних якостей мислення (швидкість, точність, критичність, гнучкість тощо) та інтелектуальних умінь (аналітичних, проектувальних, планувальних, узагальнюючих тощо).
5. Вироблення таких професійно значущих якостей особистості, як самостійність, відповідальність, точність, творча ініціатива, товарииськість, уміння працювати у бригаді тощо.

Література: І. 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 21

Обладнання: мультимедійний проектор, роздаткові картки.

Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Загальна характеристика навчальної діяльності. Цілі та мотиви навчальної діяльності.
2. Навчальні дії та їх формування.
3. Психологічна сутність, чинники та психологічні механізми виховання особистості. Вікові та індивідуальні аспекти виховання.
4. Поняття про «важковиховуваність», її чинники та прояви.
5. Психологічні проблеми психокорекційної роботи.
6. Особистісна спрямованість виховного впливу. Психологічні показники вихованості особистості.
7. Вікові та індивідуальні аспекти виховання.
8. Вихователь як суб'єкт виховної діяльності.
9. Психологічна сутність самовиховання. Основні напрямки самовиховання.
10. Організація самовиховання. Особливості самовиховання у різних вікових періодах.

Критерії оцінювання: (5 балів)

2 бал – знання теоретичних питань по темі заняття;

2 бал – проведення, обробка, узагальнення, обговорення результатів методик;

1 бал – загальна активність на занятті.

Хід практичної роботи

Практичні завдання:

1. Аналіз відеофрагментів.
2. Анкета для оцінювання рівня шкільної мотивації Н. Лусканової (мол. шк. вік - для ознайомлення).
3. Карта інтересів (А. В. Петровський).
4. Спрямованість особистості (В. Смекала, М. Кучера).
5. Локус контролю (Д. Роттер)
6. Блок методик: «Мотивація досягнення успіху» (Т. Елерс), Мотивація уникнення невдач» (Т. Елерс), «Готовність до ризику» (Г. Шуберт).
7. Методика на визначення рівня вихованості (Н. П. Капустін).
8. Особистісний опитувальник

Практичне заняття № 6

Тема: Студентство як соціально-вікова група. Психологічна специфіка навчально-виховного процесу у ВНЗ

Мета вивчення:

1. Узагальнення, систематизація, поглиблення, закріплення наявних теоретичних понять: пізня юність, початок епохи дорослості, вікова стратиграфія, тип культур (М. Мід, І. С. Кон): постфігуративна, конфігуративна, префігуративна, освітній простір ВНЗ, навчально-професійна діяльність, особливості мети та мотивів навчально-професійної діяльності, «Я-концепція» майбутнього фахівця, самоосвіта та самовиховання студента, готовність до професійної діяльності випускника ВНЗ, шляхи формування студентського колективу, психологічні засади студентського самоврядування, навчально-професійна діяльність, управління в системі освіти, професійні мотиви навчання, творчий потенціал студентів, вміння вчитися самостійно, вимоги до самостійної роботи студентів, критерії ефективності учіння, причини та види неуспішності студентів, виховання студентської молоді, критерії моральної вихованості людини, педагогічне спілкування, виховна позиція викладача, діалогічне спілкування.
2. Формування умінь застосовувати отримані під час підготовки до заняття знання на практиці – в ході вирішення конкретно-дієвих та абстрактних завдань, а саме: формувати логічно-обґрунтовані висновки щодо теоретичних питань теми; аналізувати запропоновані приклади; систематизувати отримані теоретичні знання під час виконання практичних завдань.
3. Розвиток змістовних пізнавальних інтересів студентів в галузі педагогічної психології та методики викладання навчальних дисциплін у загальноосвітній та вищій школі і переконання у необхідності для сучасного педагога ґрунтовної теоретичної та практичної підготовленості до ефективної організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.
4. Вдосконалення у майбутніх фахівців позитивних якостей мислення (швидкість, точність, критичність, гнучкість тощо) та інтелектуальних умінь (аналітичних, проектувальних, планувальних, узагальнюючих тощо).
5. Вироблення таких професійно значущих якостей особистості, як самостійність, відповідальність, точність, творча ініціатива, товарицькість, вміння працювати у бригаді тощо.

Література: І. 4, 6, 7, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 22.

Обладнання: мультимедійний проектор, роздаткові картки.

Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного

вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Теоретичні підходи до вікової періодизації. Загальні та специфічні психологічні особливості юнацтва.
2. Спілкування студентства з однолітками.
3. Спілкування студентства з старшими.
4. Проблема адаптації першокурсників до навчання у ВНЗ.
5. Врахування психологічних особливостей юнацького віку при роботі зі студентами.

Критерії оцінювання:(5 балів)

2 бал – знання теоретичних питань по темі заняття;

2 бал – проведення, обробка, узагальнення, обговорення результатів методик;

1 бал – загальна активність на занятті.

Хід практичної роботи

Практичні завдання:

1. Аналіз відеофрагментів.
2. Мотиви навчальної діяльності у ВНЗ (Т. І. Ільїна).
3. Шкала фемінінності та маскуліності (С. Бем).
4. Самооцінка адаптації першокурсників (С. І. Болтівець)
5. Методика виявлення комунікативних і організаторських здібностей (В. В. Синявський, Б. О. Федоришин).
6. Тест на незалежність (Р. С. Немов).
7. Методика «Відношення до дітей» (Р. С. Немов).
8. Рішення задач.

Практичне заняття № 7

Тема: Психологічна характеристика педагогічної діяльності. Психологія особистості вчителя та педагогічного колективу.

Мета вивчення:

1. Узагальнення, систематизація, поглиблення, закріплення наявних теоретичних понять: професійна педагогічна діяльність, структура педагогічної діяльності, педагогічне спілкування, «педагогічна дистанція», перцептивні «бар'єри», суб'єктивізм вчителів, ефективне спілкування, професіограма педагога, особистість вчителя, педагогічні здібності, типологія педагогів, педагогічний колектив, професійна деформація особистості педагога.
2. Формування умінь застосовувати отримані під час підготовки до заняття знання на практиці – в ході вирішення конкретно-дієвих та абстрактних завдань, а саме: формувати логічно-обґрунтовані висновки щодо теоретичних питань теми; аналізувати запропоновані приклади; систематизувати отримані теоретичні знання під час виконання практичних завдань.

3. Розвиток змістовних пізнавальних інтересів студентів в галузі педагогічної психології та методики викладання навчальних дисциплін у загальноосвітній та вищій школі і переконання у необхідності для сучасного педагога ґрунтовної теоретичної та практичної підготовленості до ефективної організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній та вищій школі.
4. Вдосконалення у майбутніх фахівців позитивних якостей мислення (швидкість, точність, критичність, гнучкість тощо) та інтелектуальних умінь (аналітичних, проектувальних, планувальних, узагальнюючих тощо).
5. Вироблення таких професійно значущих якостей особистості, як самостійність, відповідальність, точність, творча ініціатива, товариськість, уміння працювати у бригаді тощо.

Література: І. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 16, 18, 19.

Обладнання: мультимедійний проектор, роздаткові картки.

Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Загальна характеристика педагогічної діяльності. Структура педагогічної діяльності.
2. Педагогічний колектив як умова ефективності праці вчителя.
3. Професіограма педагога. Педагогічні здібності.
4. Спілкування вчителя з учнями. Педагогічний такт та «педагогічна дистанція» у спілкуванні вчителя та учнів.
5. Професійна деформація особистості педагога. Стресостійкість педагога.

Критерії оцінювання:(5 балів)

2 бал – знання теоретичних питань по темі заняття;

2 бал – проведення, обробка, узагальнення, обговорення результатів методик;

1 бал – загальна активність на занятті.

Хід практичної роботи

Практичні завдання:

1. Аналіз відеофрагментів.
2. Творчий потенціал.
3. «Три Я» (Інтеракційні ролі).
4. Бар'єри педагогічного спілкування (Е. І. Рогов)
5. Методика «Педагогічні ситуації» (Р. С. Немов).
6. Методика «Мета-Засіб-Результат» (І. Г. Малкіна-Пих).
7. Методика «Синдром «вигорання» в професійній системі «людина — людина»(Г. С. Никифорова,

М. А. Дмитриева, В. М. Снеткова).
8. Рішення задач.

Рекомендована література

І.Базова:

1. Бех І. Д. Принципи сучасної освіти / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 4 (49). – С. 5–27.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. / І. Д. Бех - К.: Либідь, 2003. - 280 с.
3. Бочелюк В. Й. Педагогічна психологія : навч. посіб. / В. Й. Бочелюк. К. : ЦУЛ, 2006. – 248 с.
4. Вікова та педагогічна психологія / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Просвіта, 2001. – 416с.
5. Власова О. І. Педагогічна психологія / О. І. Власова. - К. : Либідь, 2005. – 400 с.
6. Дубровина И.В. Возрастная и педагогическая психология. Хрестоматия. / И.В.Дубровина, А.М. Прихожан – М. : Академия, 2003. - 368 с.
7. Дьяченко М.И. Психология высшей школы. / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович –Минск Харвест, 2006,– 416с.
8. Ильин Е. П. Психология для педагогов / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2012. – 640 с.
9. Край Г. Психология развития. /Г.Крайг – СПб. Питер, 2000 – 992с.
- 10.Мороз О.Г. Викладач вищої школи: психолого-педагогічні основи підготовки (навчальний посібник) / О.Г.Мороз, О.С.Падалка, В.І. Юрченко; за заг. ред. академіка О.Г. Мороза. - К.: НПУ, 2006. – 208 с.
- 11.Немов Р.С. Психология. Книга 2: Психология образования. / Р.С.Немов – М.: ВЛАДОС, 2001. – 608 с
- 12.Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособ. для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров ; под ред. Е. С. Полат. – М. : Академия, 2002. – 272 с.
- 13.Подоляк Л. Основи педагогічної психології: Навчальний посібник. / Л.Подоляк, О.Главник –К. : Главник. 2006. –112 с
- 14.Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи. / Л.Г.Подоляк, В.І. Юрченко К., – ТОВ "Філ-студія",2006 –320 с.
- 15.Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи.:Практикум. / / Л.Г.Подоляк, В.І. Юрченко –К.:Каравела, 2008. –336 с
- 16.Поліщук В.М. Вікова і педагогічна психологія : Навчальний посібник / В.М. Поліщук. – Суми: Університетська книга, 2007. – 330 с.
- 17.Реан А. А. Социальная педагогическая психология / А. А.Реан, Я. Л. Коломинский – СПб.: «Питер», 2000. – 416 с:

- 18.Рогов Е. И. Учитель как объект психологического исследования: пособ. для школьных психологов по работе с учителем и педагогическим коллективом / Е. И. Рогов. – М. : ВЛАДОС, 1998. – 496 с.
- 19.Савчин М. В. Педагогічна психологія / М. В. Савчин. – К. : Академвидав, 2007. – 424 с.
- 20.Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий : в 2 т. / Г. К. Селевко. – М. : НИИ школьных технологий, 2006. – Т. 1. – 816 с. – Т. 2. – 816 с.
- 21.Скрипченко, О. В. Психолого-педагогічні основи навчання : Навч. посіб. для викладачів психології і педагогіки, аспірантів, студентів пед. навч. закл. та курсантів військ. училищ / О. В. Скрипченко, О. С. Падалка, Л. О. Скрипченко ; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. - К. : Укр. Центр духовної культури, 2005. - 710,
- 22.Хазратова Н.В. Включення студента до соціально-психологічного простору ВНЗ: типи особистісних проблем та консультативна робота з студентами / Н.В. Хазратова // Практична психологія та соціальна робота – 2000, №2 с. 5-8

II. Допоміжна:

- 23.Амонашвили Ш.А. Воспитательная и образовательная функция оценки учеников. / Ш.А.Амонашвили – М.: Педагог. , 1984. – 296с.
- 24.Бадмаев Б. Ц. Психология в работе учителя : в 2 кн. / Б. Ц. Бадмаев. – М. : Гуманит. издат центр ВЛАДОС, 2000. - Кн. 1. Практическое пособие по теории развития, обучения и воспитания. – 240 с.; Кн. 2. Психологический практикум для учителя: развитие, обучение, воспитание. – 160 с.
- 25.Баранов А.А. Стресс-толерантность педагога. Теория и практика. – М.-Ижевск, 2002. – 132 с.
- 26.Бернс Р. Развитие Я – концепции и воспитание. / Р.Бернс – М.: Прогресс, 1986. – 422с.
- 27.Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання - нова освітня філософія / І.Д.Бех // Педагогіка толерантності. – 2001. - № 1. – С.16-19.
- 28.Бех І.Д. Спілкування як загальна психологічна основа виховання особистості / І.Д.Бех //Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах: Зб. наук. праць. – К.: Пед. думка, 2000.- С.10-18.
- 29.Болтівець С. І. Педагогічна психогігієна: теорія та методика [Електронний ресурс] / С. І. Болтівець. – К. : Редакція “Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України”, 2000. – 302 с. – Режим доступу : <http://uaed.narod.ru/BSIPedagogichnapsyhogigiena.htm>.
- 30.Бордовская Н.В. Диалектика педагогического исследования. - СПб.: Изд-во РХГИ, 2001. – 512 с
- 31.Буянов М.И. Ребенок из неблагополучной семьи. / М.И.Буянов - М.: Просвещение1988. – 149 с.
- 32.Возрастная и педагогическая психология (Под ред. Гамезо М.В.) – М.: Просвещение, 1984. – 256с.

- 33.Возрастная психология: личность от молодости до старости / М. В. Гамезо, В. С. Герасимова, Г. Г. Горлова, Л. М. Орлова. – М. : Педагогическое общество России, 1999. – 272 с.
- 34.Выготский Л.С. История развития высших психических функций / Л.С.Выготский Собр. соч. Т.3. – М.: 1983.
- 35.Выготский Л.С. Педагогическая психология / Л.С.Выготский //Психология: классические труды. М., 1996.
- 36.Давыдов В.В. Проблема развивающего обучения. / В.В. Давыдов– М.: Педагогика 1986. – 240с.
- 37.Дьяченко М. И. Психология высшей школы. / М. И Дьяченко. Л. А. Кандыбович. – Минск : Харвест, 2006. – 416 с.
- 38.Зарецкая И.И. Профессиональная культура педагога: Учебное пособие.-2-е изд., перераб., доп.- / И. И. Зарецкая. – М. : Арманов-центр, 2012. – 160 с.
- 39.Зеер Э. Ф. Психология профессионального образования : учеб. для студ. высш. учеб. завед. / Э. Ф. Зеер. – М. : Academia, 2009. – 240 с.
- 40.Иванова Е. О. Теория обучения в информационном обществе / Е. О. Иванова, И. М. Осмоловская. – М. : Просвещение, 2011. – 190 с.
- 41.Клаус Г. Введение в дифференциальную психологию учения . / Г. Клаус- М. :Педагогика 1987. – 176 с.
- 42.Климов Е. А. Психология профессионала / Е. А. Климов М.: Издательство «Институт практической психологии», Воронеж: НПО «МО-ДЭК», 1996 – 400 с.
- 43.Коломинский Я.Л., Диагностика педагогического взаимодействия. / Я.Л. Коломинский, Е.А. Панько - Минск, : Нац. ин-т образования, 1993. – 79 с.
- 44.Кон И.С. В поисках себя: личность и её самосознание. / И.С. Кон – М.:Политиздат, 1984. –335 с.
- 45.Костюк Г.С. Навчально виховний процес и психологичний розвиток особистості. / Г.С.Костюк – К.: Рад. школа, 1989. – 608 с.
- 46.Леонтьев А.Н. Избранные психологические труды. В 2-х томах.М.: Педагогика, 1983.
- 47.Лефрансуа Ги Психология для учителя. Прикладная педагогическая психология. – СПб, Прайм-еврознак, 2003, - 416 с.
- 48.Лефрансуа Ги. Психология для учителя. Прикладная педагогическая психология / Лефрансуа Ги. – СПб. : Прайм-еврознак, 2003. – 416 с.
- 49.Маркова А. К. Психология труда учителя / А. К. Маркова – М. : Просвещение, 1993. – 420 с.
- 50.Машбиц Е.И. Психологические основы управления учебной деятельностью. / Е.И. Машбиц –Киев : Вища школа,1987. – 224 с.
- 51.Митина Л. М. Учитель как личность и профессионал / Л. М. Митина. – М. : Дело, 1994. – 215 с.
- 52.Немов Р. С. Психология: в 3-х кн. Кн. 2. Психология образования / Р. С. Немов. – М. : ВЛАДОС, – 1997. – 608 с.
- 53.Обухова Л.Ф. Концепция Ж. Пиаже: за и против. / Л.Ф. Обухова - М.: Изд. МГУ, 1981, –191 с.
- 54.Обучение и развитие. (Под ред. Л.В. Занкова). – М.: Педагогика, 1975.

55. Оржеховська В.М. Дитяча бездоглядність та безпритульність: історія, проблеми, пошуки: Навчальний посібник. / В.М.Оржеховська, В.Є Виноградова-Бондаренко. – К. : ЗАТ "ЕКСІМСЕРВІС", 2004. – 177 с.
56. Подмазин С.И. Личностно-ориентированное образование: Социально-философское исследование. / С.И. Подмазин – Запорожье: Просвіта, 2000. – 250 с.
57. Подоляк Л. Г. Основи педагогічної психології : навч. посіб. / Л.Г. Подоляк, О. Главник. – К. : Главник, 2006. – 112 с.
58. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи / Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко. – К. : ТОВ "Філ-студія", 2006. – 320 с.
59. Практическая психология образования / под ред. И. В. Дубровиной. – СПб. : Питер, 2006. – 592 с.
60. Психология человека от рождения до смерти / под ред. А. А. Реана. – М. : АСТ, 2015. – 656 с.
61. Психолого-педагогические аспекты учебного процесса в школе (Под ред. С.Д. Максименко). – К.: Рад школа, 176с.
62. Раттер М. Помощь трудным детям: Пер. с англ. / Общ. ред. А. С. Спиваковской; – М.: Прогресс, 1987. – 424 с
63. Реан А. А. Психология познания педагогом личности учащихся / А. А. Реан. – М. : Высшая школа, 1990. – 180 с.
64. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності : навч. посіб. для студ. вищих пед. навч. закл. / В. А. Семиченко. – К. : Вища школа, 2004. – 336 с.
65. Столяренко Л.Д. Педагогическая психология. / Л.Д. Столяренко Ростов н/Д: "Феникс", 2000. -544 с
66. Сухомлинська О.В. Про стан теорії і практики виховання в освітньому просторі України // Шлях освіти. - 1998. - № 3. - С. 2-5.
67. Талызина Н.Ф. Педагогическая психология. / Н.Ф. Талызина М.: Издательский центр «Академия», 1998. - 288 с
68. Туріщева, Л. В. Професійний розвиток педагога: психологічний аспект / Л. В. Туріщева. - Х. : Вид. група "Основа", 2006. - 141 с. -
69. Фридман Л. М. Психологическая наука – учителю / Л. М. Фридман, К. Н. Волков. – М. : Просвещение, 1985. – 224 с.
70. Фридман Л. М. Психологический справочник учителя / Л. М. Фридман, И. Ю. Кулагина. – М. : Совершенство, 1998. – 432 с.
71. Талызина Н.Ф. Практикум по педагогической психологии. - М.: Академия, 2002. – 192 с.
72. Хон Р.Л. Педагогическая психология: принципы обучения : учеб. пособие. – 2-е изд.. – М.: Академический Проект, 2005. – 736 с.

**Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка**

Кафедра психології

**Інструктивно-методичні матеріали
до самостійної роботи**

з дисципліни: "Психологія освіти"

для студентів 6 курсу

підготовки освітнього ступеню "Магістр"
спеціальностей:

012 дошкільна освіта;

013 початкова освіта;

014 середня освіта: математика, фізика, хімія, біологія, українська мова та література, російська та іноземна мови, англійська мова, французька мова, німецька мова, історія;

016 спеціальна освіта;

017 фізична культура і спорт.

Розроблені:

канд. психол наук, доцент Тарасова Т.Б.

Суми 2017

Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів

Основні форми організації самостійної роботи студентів з психології

Однією з найголовніших складових навчального процесу вищої школи є *самостійна робота студентів* – вид навчальної діяльності, що виконується студентом без безпосереднього контакту з викладачем, або керований викладачем опосередковано через спеціальні навчальні матеріали; невід'ємна обов'язкова ланка процесу навчання, що передбачає насамперед індивідуальну роботу студентів у відповідності з установкою викладача або підручника, програми навчання. У сучасній дидактиці самостійна робота студентів розглядається, з одного боку, як вид навчальної праці, здійснюваний без безпосереднього втручання, але під керівництвом викладача, а з іншого – як засіб залучення студентів до самостійної пізнавальної діяльності, формування у них методів організації такої діяльності. У процесі самостійної навчальної діяльності студент повинен навчитися виділяти пізнавальні завдання, обирати способи їх вирішення, виконувати операції контролю за правильністю вирішення поставленого завдання, удосконалювати навички реалізації теоретичних знань. Самостійна робота студента під керівництвом викладача протікає у формі ділової взаємодії: студент отримує безпосередні вказівки, рекомендації викладача про організацію самостійної діяльності, а викладач виконує функцію управління через контроль і корекцію помилкових дій. Але основним психолого-педагогічним завданням самостійної навчальної діяльності студентів є формування та ствердження у них складного комплексу інтелектуальних якостей та особистісних властивостей, що забезпечує уміння навчатися самостійно впродовж всієї майбутньої професійної діяльності.

Аналізуючи вищезазначене, можна стверджувати, що самостійна робота з психології студентів педагогічних ВНЗ спрямована на досягнення таких цілей:

- закріплення психологічних знань і вмінь, отриманих під час аудиторної роботи;
- розширення і поглиблення знань з дисципліни;
- підготовка до аудиторної навчально-дослідної та самостійної науково-дослідної роботи;
- формування навичок роботи з навчальною і науковою літературою;
- розвиток уміння аналізувати текст, виділяти в ньому головне, конспектувати;
- розвиток уміння структурувати знання за темами, розділами, курсом у цілому;
- формування вмінь використовувати теоретичні знання для характеристики, аналізу й пояснення життєвих явищ і фактів;
- освоєння вмінь психологічного дослідження;
- формування інтересу до психологічної науки,

психічних проявів людини, майбутньої професійної діяльності;

- розвиток таких особистісних якостей як організованість, самостійність, творчість;

- освоєння вмій самопізнання і саморозвитку.

Самостійна робота студентів (СРС) може здійснюватися у різноманітних формах, які можуть бути умовно розділені на 2 групи: *базова* та *додаткова* самостійна робота. Ці форми органічно взаємопов'язані, взаємодоповнюють та взаєморозвивають одна одну, а засоби, за допомогою яких вони реалізуються, є поліфункціональними.

До *базової самостійної роботи студентів* (БСРС) належать форми, які є умовою виконання навчального плану та складають основу для комплексного оцінювання результатів навчальної діяльності студентів. До такої роботи, *по-перше*, слід віднести:

- підготовку до поточних аудиторних занять (уроків, лекцій, семінарів і практичних);

- самостійне вивчення окремих тем або питань теми.

Самостійна підготовка студента до лекції полягає, насамперед, у перечитуванні конспекту попередньої лекції. Самостійна підготовка до семінарів і практичних занять полягає в опрацюванні конспекту відповідної лекції (якщо вона читалася з даної теми), читанні відповідного розділу підручника й першоджерела, підбір прикладів, ситуацій, виконання практичних домашніх завдань, якщо такі передбачені планом заняття.

Самостійне вивчення окремих тем або питань теми передбачає, у першу чергу, засвоєння студентами нової навчальної інформації. Для цього необхідне опрацювання відповідних розділів підручників, ознайомлення з першоджерелами, робота з ресурсами *Internet*, виконання необхідних тренувальних завдань, здійснення заходів із самоконтролю. Форми звітування про результати цієї роботи визначаються кафедрою (викладачем) та можуть бути усними, письмовими або програмованими. Оцінювання, як правило, відбувається у комплексі з загальними результатами опрацювання студентом відповідного змістового модуля.

По-друге, до базової самостійної роботи належить виконання окремих завдань, які підлягають спеціальному контролю та оцінюванню викладачем і роблять певний внесок у сумарну кількість балів, отриманих студентом за вивчення навчального предмета. До таких форм належать:

- підготовка до поточного (модульний контроль, письмова робота) та підсумкового контролю (екзамен, залік);

- виконання індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ).

Самостійна підготовка до поточного та підсумкового контролю полягає в повторенні теоретичного матеріалу, відтворенні необхідних умінь та навичок і самоконтролю їх результативності.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) є формою самостійної роботи, що передбачає більш активну пошуково-творчу діяльність студентів. ІНДЗ – проблемні питання (або ситуації-завдання), які потребують не тільки опанування нової інформації, а й використання її для вирішення конкретних проблем. Якість виконання ІНДЗ оцінюється у межах загального розподілу балів за відповідний модуль, що визначаються кафедрою, та можуть коливатися від 15 до 20 балів. Виконання ІНДЗ є обов'язковим, а отже студент не зможе отримати найвищу оцінку без виконання цього завдання.

До **додаткової самостійної роботи студентів** (ДСРС) належать форми, які виконуються за бажанням окремих студентів та спеціально викладачами не оцінюються. Таку роботу можна умовно поділити на додаткову навчальну та додаткову позанавчальну. Додаткова навчальна самостійна робота передбачає використання студентами окремих прийомів організації навчальної діяльності, що забезпечують підвищення якості опанування змісту програми навчального предмета (наприклад, створення опорних конспектів теми). Позанавчальна самостійна робота виходить за межі затверджених навчальних програм і має на меті розширення та поглиблення знань студентів з психологічних предметів. Така робота здійснюється у формі опрацювання спеціальної, монографічної літератури, матеріалів спеціалізованих журналів та спеціальних *Internet*-ресурсів. Ця робота органічно поєднується з різноманітними формами науково-дослідної роботи студентів з психології (участь у студентському психологічному товаристві, робота в проблемних групах та гуртках, участь у студентських олімпіадах та конференціях тощо).

Таким чином вважаємо за необхідне наголосити, що в різних формах самостійної роботи студентів можуть бути застосовані різноманітні конкретні засоби, до яких зазвичай відносять:

- 1) читання навчальної та наукової літератури;
- 2) конспектування першоджерел;
- 3) складання структурно-логічних схем, таблиць за окремими розділами, темами, питаннями навчальної дисципліни;
- 4) робота з *Internet*-ресурсами;
- 5) складання глосарію теми, розділу, навчальної дисципліни;
- 6) складання кросвордів;
- 7) складання різного роду завдань за навчальною дисципліною;
- 8) складання картотеки літератури за окремими розділами, темами, питаннями навчальної дисципліни;
- 9) підготовка картотеки діагностичних методик за окремими розділами, темами, питаннями навчальної дисципліни;
- 10) практичне вивчення психічних процесів, станів, властивостей;
- 11) підготовка доповідей, повідомлень.

Нижче розглянемо стисло характеристику цих засобів виконання самостійної роботи студентами.

2.3. Характеристика основних засобів виконання самостійної роботи з психології

1. Читання навчальної та наукової літератури

Самостійне читання навчальних посібників, монографій, додаткової популярної літератури та конспектів може використовуватися у різних ситуаціях навчальної роботи учнів і студентів:

- 1) на уроках, семінарах, практичних заняттях;
- 2) при підготовці до лекцій, семінарів, практичних занять;
- 3) при підготовці рефератів, курсових та дипломних робіт;
- 4) при підготовці до екзаменів і заліків.

У наш час існує велика кількість підручників з психології, які не завжди повністю відповідають затвердженим програмам та навчальним планам підготовки фахівців різної спеціалізації. Крім того, у кожному з них виражається певна філософська позиція автора, його розуміння щодо рівня і специфіки викладу окремих розділів, тем. Це зумовлює те, що певні питання можуть бути розглянутими з різним ступенем докладності: занадто широко або взагалі не включені в підручник. Щоб уникнути небажаних прогалин у засвоєнні курсу, необхідно орієнтуватися на вимоги державних стандартів підготовки фахівця відповідної спеціальності та використовувати не один підручник, а працювати з різними джерелами (як підручниками, так і монографіями).

Однією з актуальних методичних проблем читання навчальної та наукової літератури як форми самостійної роботи учнів та студентів є формування в них умінь осмисленого читання, розвиток навичок розуміння психологічних текстів. Нагадаємо, що найбільшою складністю для студентів є читання наукових монографій і статей. На відміну від навчальних посібників вони не адаптовані для навчальних цілей і для відповідної категорії студентів. Працюючи зі складним для сприйняття стилем наукового тексту, деякі студенти відчують значні труднощі в його розумінні і тому обмежуються механічним заучуванням формулювань.

У цьому випадку головним завданням викладача є використання завдань, що сприяють розвитку в студентів відповідних умінь читання. Це можуть бути, наприклад:

- завдання зі складання докладного структурованого плану розділу;
- завдання з вільного (без опори на конспект) переказу розділу тексту;
- пошук відповіді на заздалегідь поставлені до тексту питання;

- відповіді на конкретні питання з розділу, спрямовані на виявлення розуміння основних понять, уміння порівнювати, аналізувати, синтезувати, узагальнювати;
- завдання щодо формулювання окремих думок тексту в іншій стилістичній і синтаксичній формі;
- складання стислого конспекту тексту;
- складання опорної графічної схеми розділу з текстовими поясненнями;
- складання резюме прочитаного тексту.

Нагадаємо, що залежно від мети, а, відповідно, і докладності опанування текстом читання може бути *ознайомлювальним і вивчаючим*. Метою *ознайомлювального читання* є швидкий перегляд книги, з'ясування того, чи потрібна вона, які саме частини можна буде використати.

Алгоритм ознайомлювального читання

1. Вивчення змісту титульного листа, визначення точної назви роботи, її автора й призначення.
2. Знайомство з анотацією або передмовою.
3. Знайомство зі змістом, виявлення питань, що цікавлять.
4. Неквапливе перегортування сторінок з метою "схоплювання" загального змісту й характеру викладу.
5. Уважне читання потрібних фрагментів.

Вивчаюче читання має на меті детальне засвоєння всього змісту роботи або певної її частини. Його рекомендується починати після ознайомлювального читання. Воно повільне, неквапливе, передбачає повернення до тексту, повторення та зіставлення матеріалу. Якщо зустрічається слово, значення якого незрозуміле, слід уточнити його в словнику. Робота зі словником полегшує засвоєння матеріалу, сприяє усвідомленню його змісту, оволодінню професійною лексикою.

У процесі вивчаючого читання надзвичайно необхідні робочі записи й виписки. Якщо студент працює з власною книгою, то позначки, записи, підкреслення можна робити безпосередньо в ній. При цьому бажано користуватися економною системою умовних позначок:

- знаки схвалення (підкреслення, "!", NB – Nota Bene (звернути увагу) й т.д.) ;
- знаки заперечення ("?", питальні слова й т.ін.) ;
- знаки доповнення (стрілки, записи типу: "див. також ..." і т.ін.).

У бібліотечній книзі це не дозволено, тому варто робити виписки окремих цитат, тез або конспектування.

2. Конспектування періоджерел

Вивчення наукової літератури має бути органічно пов'язане з вивченням матеріалу лекцій, читанням підручників і наступною роботою (написанням реферату, курсової або дипломної роботи, підготовкою до іспиту). При читанні наукових праць необхідно докладніше розібратися у тих питаннях,

які були заплановані, але не розкриті на лекціях, звернути увагу на нюанси й особливості, які були згадані в лекціях. При самостійному вивченні наукової літератури дуже важливо зіставляти теоретичні положення з реальними психологічними явищами. Це дозволить краще зрозуміти, що означають досліджувані у книгах явища життя.

Конспект – це стислий виклад усього істотного в змісті досліджуваного матеріалу. Основні ідеї, положення і докази викладаються у порядку їхнього висвітлення в досліджуваному джерелі. Перед конспектуванням відбувається первинне читання джерела, і лише після того, як текст зрозумілий, його варто конспектувати. Рекомендується писати конспект лише на одному боці аркуша. Конспект необхідно доповнити власними думками й прикладами з життя, що забезпечує підкріплення й поглиблене розуміння досліджуваного змісту.

Для того, щоб конспектування першоджерел виконувало пізнавальну функцію, сприяло свідомому засвоєнню знань, студентів потрібно навчати відповідним умінням, зокрема:

- відбору істотної інформації та відокремленню її від другорядної;
- лексичної і синтаксичної переробки тексту;
- схематизації і структуруванню прочитаного матеріалу;
- формулюванню резюме прочитаного матеріалу.

3. Складання структурно-логічних схем, таблиць за окремими розділами, темами, питаннями навчальної дисципліни

Сутність цього прийому полягає у формуванні цілісності, логічності й системності знань студентів.

Алгоритм складання схеми

1. Читання теми (розділу).

2. Аналіз тексту, виділення головних та другорядних думок і понять.

Занотовування основних понять і категорій.

3. Повторний перегляд тексту з метою визначення зв'язків між поняттями й категоріями.

4. Виділення найбільш загальних понять і категорій.

5. Побудова структурної схеми з урахуванням виділених взаємозв'язків.

6. Заключний перегляд тексту з метою зіставлення його з отриманою схемою.

7. Остаточне уточнення схеми.

Може бути виділено кілька варіантів структурних схем: теми, розділу, усього курсу.

Основні вимоги до складання схеми:

1. Схема повинна бути простою, лаконічною і міститися на одній сторінці.

2. Як елементи схеми повинні бути виділені основні й достатні поняття з теми (розділу).

3. Елементи схеми (поняття) повинні бути розташовані так, щоб була зрозумілою їхня ієрархія (наприклад, родові й видові поняття, загальні й конкретні – у центрі, на периферії – допоміжні).

4. Між елементами схеми повинні бути встановлені логічні зв'язки (усередині схеми й зовнішні, тобто взаємозв'язок із суміжними схемами).

5. Схема повинна бути наочною, для чого можна використовувати символи, графічний матеріал, колірні відтінки, таблиці, ілюстрований матеріал.

У разі необхідності схему можна додати визначенням основних теоретичних понять.

4. Робота з Internet-ресурсами

Студентам не завжди вдається знайти необхідну літературу, що може бути пов'язане з її відсутністю в бібліотеках і книгарнях. Крім того, інформація може бути розкидана по різних джерелах, що ускладнює доступ до неї. У такому разі студент користується Всесвітньою мережею. Він одержує унікальну можливість для самоосвіти, оскільки освітні інтернет-ресурси активізують пізнавальну діяльність, формують інформаційну культуру, навички дослідницької й аналітичної діяльності, а також формують уміння самостійно приймати рішення.

Необхідно, однак, урахувати й істотні недоліки ресурсів мережі, зокрема, недостовірність розміщеної на сайтах інформації. Як правило, добір матеріалу для Інтернету здійснюється зацікавленими людьми, які можуть викладати факти, дотримуючись тільки певної позиції щодо поставленого питання. Тому користувачі (у даному випадку студенти) не мають змоги об'єктивно оцінити інформацію, піддавшись на переконливість автора. У той же час цей недолік активізує самостійну роботу студентів, змушуючи аналізувати та переосмислювати отриманий матеріал для визначення рівня його достовірності.

Крім того, суттєвим недоліком не стільки самих ресурсів мережі, скільки практики роботи з ними студентів, є звичка значної частини користувачів механічно використовувати готові тексти не тільки не обмірковуючи, а й часом навіть не читаючи їх. (Прямо як у відомому анекдоті. Викладач: "Яким методом Ви користувалися при написанні курсової роботи?" Студент: "Ctrl+C – Ctrl+V").

Назвемо можливі форми самостійної роботи з використанням ресурсів *Internet*.

Пошук і обробка інформації:

- написання і захист реферату-огляду;
- аналіз існуючих рефератів у Мережі та їх оцінювання;
- складання бібліографічного списку;
- рецензія на освітні сайти з предмету та її презентація;
- підготовка фрагменту практичного заняття;
- робота з web-квестом, підготовленим викладачем;
- складання тематичного каталогу освітніх

сайтів;

– аналізи планів розділів і тем, розміщених у Мережі;

– аналіз методичних розробок з різних предметів.

Організація інформаційної взаємодії:

– ознайомлення з професійними інтерактивними конференціями, аналіз обговорення розглянутих питань;

– консультації з методистами за допомогою електронної пошти;

– участь у студентських інтернет-конференціях;

– реєстрація і взаємодія в освітніх порталах.

Реалізація інтернет-проектів полягає в розробці комп'ютерних проектів з тем, запропонованих викладачем.

СРС з Інтернет-ресурсами дозволяє активізувати самотійну діяльність студентів. До того ж сучасні ресурси Мережі привабливі не лише наявністю різноманітного текстового, а й мультимедійного матеріалу, що підвищує зацікавленість студента в освітньому процесі й самотійному пошуку інформації.

Інформація, розміщена в Мережі, досить складно піддається кваліфікації, але все-таки виокремлюються найбільш істотні групи ресурсів, що охопили таку сферу, як освіта.

Виділимо такі *групи ресурсів*:

- науково-популярна інформація (різні видання, газети, журнали) ;
- довідкова інформація (віртуальні словники, довідники, енциклопедії, "віртуальні бібліотеки");
- освітня інформація (методичні розробки, дистанційні курси і т.д.) ;
- пізнавальна інформація ("віртуальні музеї", тематичні сайти, присвячені проблемам в освіті).

При роботі з Інтернет (і CD)– ресурсами необхідно враховувати наступне:

а) оцінити web-сайт, визначити, по можливості, якість й об'єктивність інформації;

б) використовувати довідкові видання;

в) порівнювати однакові теми за різними джерелами;

г) застосувати різну дослідницьку стратегію, систему пошуку інформації згідно із завданнями;

д) дати коректні посилання на використані джерела.

5. Складання глосарію теми, розділу, навчальної дисципліни

Глосарій (від лат. *glossarium* – словник) – це тлумачний (пояснюючий) словник понять і термінів, що складають термінологічну базу за певною темою або проблемою. Глосарій складається зі статей, у яких наводяться

визначення термінів. Кожна стаття містить точне формулювання терміна та змістовну частину, що розкриває його зміст.

Складання глосарія забезпечує студентів більш глибоке оволодіння психологічною науковою термінологією, сприяє виробленню вміння доцільно застосовувати і правильно розкривати її зміст, показує готовність до професійної і наукової діяльності. Глосарій містить основні професійні терміни (а також їхні англійські або латинські відповідники, у разі необхідності – відповідники на інших мовах), факти, персоналії, найважливіші дати. Формулювання понять глосарію повинні відповідати формулюванням у різних словниках, енциклопедіях, довідниках і в документах законодавчого характеру. Кількісне та якісне наповнення глосарія враховується при оцінюванні навчальних і наукових праць студентів. Наприклад, глосарій курсової роботи повинен містити не менше 10 основних понять і термінів, які використовувалися у контексті досліджуваної проблеми.

Засоби самостійної роботи студентів, викладені у пунктах 1–5 є основними та найбільш поширеними. Далі коротко зупинимося на цікавих, ефективних, але нетрадиційних прийомах СРС з психології.

6. Складання кросвордів

Сутність цього прийому полягає у тому, що студент (чи група студентів) відбирає ряд понять, зашифровує їхні початкові букви в кросворд, чайнворд, ребус і пропонує точне визначення кожного поняття. Розгадування може відбуватися на практичних заняттях або заняттях проблемної групи, гуртка, на тематичному психологічному заході чи взагалі вдома у компанії друзів. Цей ігровий прийом захоплює студентів, розвиває їхню творчість.

7. Складання різних завдань за навчальною дисципліною

Приклади завдань:

- підбір студентами уривків з художньої літератури, статей із журналів і газет, прислів'їв, приказок, афоризмів, висловлень, притч, анекдотів до того чи іншого розділу (теми). Із цією метою можна завести на групу окремий зошит, у якій кожен студент може фіксувати ту інформацію, що він підібрав, або ознайомитися з уже наявною;
- "Це цікаво" – студент готує й озвучує на семінарі або практичному занятті невелику інформацію, факт з окремого питання, проблеми (яка вивчається на даний момент). Інформація повинна відповідати вимогам новизни, теоретичної й практичної значущості;
- складання невеликих логічних ланцюжків з термінів за 1–2 темами або розділами;
- формулювання завдань, де необхідно виявити те чи інше психічне явище або властивість, розкрити його сутність, виявити закономірність і т.п.;

– складання практичних ситуацій, що вимагають застосування психологічних знань при аналізі й оцінці психологічних особливостей людини;

– створення "галереї психологів". Підготовка "галереї" може здійснюватися індивідуально, у парах, групах. Необхідно підготувати матеріал про певного вченого-психолога: портрет, коротку біографію, перелік основних робіт, основні досягнення у різних галузях психології, більш докладне розкриття одного з питань психології, досліджуваного ученим, аналіз значення поглядів ученого в наш час.

Прийоми, що розглянуті нижче, на початку вивчення психології є відносно самостійними та широко нерозповсюдженими. Але ми переконані, що вже з першого курсу навчання необхідно виробляти у себе вміння використовувати ці прийоми, тому що вони складають важливі підвалини для розгорнутої науково-дослідної роботи студентів.

8. Складання картотеки літератури за окремими розділами, темами, питаннями навчальної дисципліни

Студент за окремими темами і розділами навчальної дисципліни створює список літературних джерел з їхньою анотацією. Тут виключно важливе обов'язкове дотримання правил складання бібліографічних списків!

9. Підготовка картотеки діагностичних методик за окремими розділами, темами, питаннями навчальної дисципліни

Також з окремих тем і розділів навчальної дисципліни створюється перелік психодіагностичних методик. Тут необхідно зазначити точну назву методики, автора, мету, стимульний матеріал, коротко описати проведення й обробку результатів, дати посилання на джерело.

10. Практичне вивчення психічних процесів, станів, властивостей

Цей засіб самостійної роботи студентів передбачає їхні окремі спроби самостійного проведення нескладних психодіагностичних процедур із подальшим обговоренням результатів на практичних заняттях.

11. Підготовка доповідей, повідомлень

При підготовці доповіді необхідно: обрати тему, підібрати необхідну літературу за темою і ретельно вивчити її, добре продумати і скласти докладний план, виділити основні положення в досліджуваних джерелах, підтвердити запропоновані положення прикладами з тексту, подумати над правильністю та доказовістю наведених у джерелах положень, зіставити розглянуті в літературі факти, виділити в них загальне і особливе, узагальнити вивчений матеріал відповідно до складеного плану, зробити висновки, підготувати необхідні для роботи особисті спостереження, приклади, ілюстрації.

На окрему увагу заслуговує така інтегративна форма самостійної роботи учнів і студентів як підготовка до підсумкового контролю (заліків та екзаменів).

Завдання для самостійної роботи

Тема 1.1 Роль і місце психології на сучасному етапі розвитку вищої школи. Психологія як навчальна дисципліна (8 годин)

- Охарактеризуйте психологічний аспект процесів світової глобалізації.
- Як ви вважаєте, чи справила негативний вплив глобалізація на роль і місце психології в сучасному світі?
- Чи замислювалися ви над роллю психологічних знань у Вашій власній діяльності та спілкуванні?

Тема 1.2 Основні тенденції в перебудові мети, змісту та методів навчання психології у вищій школі. (8 годин)

- Проілюструйте конкретними прикладами поєднання процесів навчання, виховання та розвитку в навчанні психології.
- Чому принцип проблемності у викладанні психології має особливу значущість? Відповідь обґрунтуйте.
- Покажіть на конкретному прикладі реалізацію принципу саморозвитку у викладанні психології.
- Розкрийте основну ідею розглядання процесу навчання як спільної діяльності викладача та студентів.

Тема 2.1 Методи навчання психології в стратегіях традиційного та інноваційного навчання. (10 годин)

- Які з методів навчання психології, на ваш погляд, є найбільш ефективними? Відповідь обґрунтуйте.
- Які переваги та недоліки мають дистанційні форми навчання психології?
- Розкрийте основну ідею розглядання процесу навчання як спільної діяльності педагога і учнів.
- Згадайте, які методи і прийоми навчання психологічних дисциплін викликали у вас інтерес і позитивні переживання, а які, навпаки, були нудні і нецікаві.
- Чи згодні ви з тим, що в кожного педагога має бути власний "банк педагогічних методик"? Відповідь обґрунтуйте.

Тема 2.2 Аудиторні форми організації навчання психології студентів ВНЗ. (10 годин)

- Що, на ваш погляд, може бути причиною відмови студентів від конспектування лекцій?
- У чому переваги і недоліки використання мультимедійних презентацій при проведенні лекцій?
- Згадайте, що для вас було особливо неприємним при відвідуванні лекцій? Чи можна було це подолати або виправити?

- Чому семінари часто вважають найбільш непродуктивними формами організації занять у ВНЗ?
- Які з інтерактивних методів навчання ви б запропонували для проведення семінарських занять з психології зі студентами?

Тема 2.3. Контроль та оцінювання навчальної роботи з психології (8 годин)

- Що б ви відповіли на заяву, що контролю та оцінювання підлягає тільки змістовна складова результативності процесу навчання психології, а емоційна – це прояв суб'єктивної позиції педагога?
- Яка ваша позиція щодо можливості в процесі навчання оцінювання не тільки досягнень студентів а й оцінювання студентами професійних якостей викладача? Відповідь обґрунтуйте.
- Якщо відповідь на попереднє запитання позитивна, запропонуйте можливі процедури такого оцінювання.
- Чи згодні ви, що такі принципи контролю та оцінювання як об'єктивність та індивідуальний підхід суперечать один одному і не можуть реалізовуватися в комплексі. Відповідь обґрунтуйте.
- Якому з принципів контролю та оцінювання ви віддаєте перевагу: гласності чи конфіденційності і чому? Чи є, на ваш погляд, можливості поєднувати ці принципи в реальній практиці оцінювання результатів навчання психології?
- Оцініть за 5–бальною шкалою ступінь вираженості функцій контролю в різних його видах. Які рекомендації викладачу психології ви запропонували б у цьому зв'язку?

Вид контролю	Функція контролю					
	атестаційна	орієнтувальна	стимулювальна	навчальна	виховна	розвивальна
Вхідний						
Тренувальний						
Поточний						
Проміжний						
Підсумковий						

Тема 3.1 Поза-аудиторні форми організації навчання психології у ВНЗ. (8 годин)

- Які теми курсових (дипломних) робіт з психології, на ваш погляд, є на сьогодні найбільш актуальними для підготовки педагогів? Відповідь обґрунтуйте.

- Проілюструйте на конкретних прикладах органічний зв'язок аудиторної навчальної роботи з психології, самостійної дослідницької роботи та змісту психологічної складової професійних практик студентів.
- Спираючись на досвід Вашого власного професійного навчання проаналізуйте переваги та недоліки участі студентів у наукових конференціях з психологічною проблематикою.
- Покажіть на конкретному прикладі роль і значення наукових досліджень з проблем психології в професійному навчанні майбутніх фахівців.

Тема 3.2 Додаткові форми навчально-виховної роботи з психології (8 годин)

- Чи згодні ви з тим, що для підготовки студентів за спеціальністю "Практична психологія" додаткові форми навчально-виховної роботи з психології є занадто простими, "дитячими" і не вимагають особливої уваги? Відповідь обґрунтуйте.
- Запропонуйте теми занять психологічного гуртка для студентів початкових курсів непсихологічних спеціальностей.
- Запропонуйте принципову ідею і розробіть блок-схему психологічної стінної газети для вищого навчального закладу.
- Запропонуйте стислий план проведення "Тижня психології" в педагогічному вищому навчальному закладі з залученням студентів різних спеціальностей, викладачів та робітників психологічної служби ВНЗ.

Критерії оцінювання

Оцінка "відмінно" виставляється: за відповіді в повному обсязі, який передбачено програмою навчального курсу логічно аргументовано висвітлені всі аспекти поставлених проблем; коли при відповіді засвоєний програмовий матеріал викладається не за механічно завченим текстом, а осмислено, своїми словами, проявляючи глибоке розуміння суті, проблеми, висловлюючи при цьому своє власне бачення вирішення проблем. показує ґрунтовне знання передбачених програмою першоджерел; вміння застосовувати теоретичне знання до аналізу конкретних явищ і процесів. ^

Оцінка "дуже добре" виставляється: за повне та тверде знання програмного матеріалу; впевнений та грамотний їх виклад; знання змісту текстів першоджерел; впевнене використання понятійного апарату, використання його стосовно аналізу психолого-педагогічної дійсності в межах майбутньої професії.

Оцінка "добре" виставляється: якщо у ній досить повно, у межах програмового матеріалу, правильно і усвідомлено висвітлено головні аспекти поставлених основних питань, але окремі моменти не дістали належного висвітлення; коли дано повні і правильні відповіді на основні питання а додаткові висвітлено без належної повноти, побіжно, неточно.

Оцінка "задовільно" ставиться: коли обсяг знань, яким володіє студент є достатнім для подальшої роботи над оволодінням інших програм психолого-педагогічного спрямування, коли виклад програмного матеріалу є непослідовним; визначення ключових понять є неточними, знання текстів першоджерел є фрагментарним, незасвоєним; коли студент недостатньо уміє робити власні висновки та судження, погано робить порівняльний аналіз теорій, неякісно володіє попередньо вивченим програмним матеріалом, неуміло використовує здобуті знання для аналізу прикладних психолого-педагогічних проблем.

Оцінка "незадовільно" ставиться: у випадку суттєвих прогалин в знаннях навчально-програмного матеріалу; вияві принципових помилок у його викладі; незнанні теоретичних текстів першоджерел та понятійного апарату; нездатності використовувати отримані знання для аналізу дійсності у межах майбутньої професії соціального педагога.

Індивідуальні навчально-дослідні завдання

Завдання Дайте розгорнуту відповідь на запитання, у якій сформулюйте власні думки та наведіть цитати з опрацьованої літератури з повним посиланням для їх підтвердження.

Критерії оцінювання якості виконання
індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ)

Елементи роботи, що підлягають оцінюванню	Критерії оцінювання	Кількість балів
Вступ	1. Розкриття актуальності та практичного значення проблеми питання (завдання)	1 бал
Основна частина	2. Використання необхідного науково-теоретичного термінологічного апарату	2 бали
	3. Наведення певних прикладів або порівнянь, необхідних для розкриття питання (завдання)	2 бали
	4. Самостійність виконання. Наявність власно сформульованих думок.	2 бали
	5. Логічність та лаконічність викладення матеріалу	2 бали
Висновки	6. Наявність сформульованих висновків, які відповідають поставленому питанню (завданню)	2 бали
	7. Обґрунтованість та практична спрямованість висновків	2 бали
Література	8. Доцільність використання джерел та посилання на них у відповідності до вимог	1 бал
	9. Наявність сучасних (за останні 5 років) наукових статей, щодо проблематики завдання	1 бал
Всього		15

1.

1. Порівняйте та покажіть взаємозв'язок понять "навчання", "навчальна діяльність", "викладання", "научіння", "пізнання".

2. Учитель літератури Е.Н. Ільїн уважає, що оцінки по літературі зовсім не такі, як, припустимо, по фізиці або хімії. Кожну оцінку по літературі він корегує моральною шкалою. Слухаючи учня, уловлює емоції, почуття, переконаність, особисте ставлення учня до того, про

що він говорить. Відмінні, але не особистісні відповіді радості не приносять. Високим балом він оцінює навіть боязку спробу щось сказати, додати, уточнити, коли інші мовчать. Бажання мислити вже результат! Про важке учитель запитує "важких". Він уважає, що так простіше змусити працювати. Учні іноді самі коментують свої відповіді і самі ставлять собі оцінки. Це радує та народжує в учнів почуття відповідальності і вимогливості до себе. *У чому на Ваш погляд, полягають психологічні особливості й виховне значення оцінювання успіхів учнів по літературі в Е.Н. Ільїна? Як Ви вважаєте, чи застосуємо подібний підхід у викладанні природничих дисциплін?*

2.

1. Чому психологічною одиницею процесу навчання є тема, а організаційною – урок?

2. Олексій, восьмикласник, зв'язавшись із двірською компанією хлопців старше себе, виявився учасником групового нападу і побиття перехожого. Хлопці перебував у нетверезому стані. Враховуючи неповноліття Олексія і його стан здоров'я (хвороба серця), а також ту обставину, що він не проявляв при бійці активності, а лише був присутній при цьому, школі надавалася можливість взяти його на поруки. Для цього було необхідно позитивне рішення педагогічної ради школи. При негативному рішенні хлопчика чекав суд і позбавлення волі. Після бурхливого обговорення педрада більшістю всього у два голоси все-таки прийняв рішення – взяти Олексія на поруки і дозволити відвідувати школу. На завтра він уперше в житті взяв участь у чергуванні по школі та, надягнувши пов'язку, сумлінно стояв на переході і стежив за порядком. У цей час Валентина Іванівна проводжала свій другий клас у гардероб. Проходячи повз Олексія, вона сказала малятам голосно: – Діти, подивитесь – це той самий хуліган (і вона показала на Олексія, вхопивши його за рукав), якого вчора ледве не вигнали зі школи. Пам'ятаєте, я вам ранком розповідала про нього. У долю секунди Олексій зірвався з місця і, кинувши на ходу пов'язку чергового, з збентеженим обличчям вибіг зі школи. *Дайте психологічний аналіз і оцініть педагогічну значимість учинку вчителі. Про які особливості й можливих результатах виховання може говорити даний факт?*

3.

1. На конкретному прикладі покажіть взаємозв'язок внутрішніх та зовнішніх навчальних мотивів.

2. Юрій Сергійович одержав дуже бешкетний, неспокійний клас, який з першого ж уроку вирішив, за словами школярів, "випробувати хіміка на герметичність". Коли Юрій Сергійович увійшов у кабінет, то з одного кута почулося: Ку-ку. Коли вчитель повернувся туди, то з іншого кута пролунало: – Ку-ку. Потім, як тільки він починав

говорити, "ку-ку" звучало звідки-небудь знову. У відповідь Юрій Сергійович сказав усьому класу: – Ку-ку, ку-ку! І все розсміялися, учитель сміявся разом із учнями. Після цього урок тривав спокійно. *Дайте психологічний аналіз і оцініть педагогічну значимість дій учителя. Яку концепцію або модель навчання й особливості педагогічної діяльності вчителя демонструє даний фрагмент?*

4.

1. Доведіть, що виділення "позитивних" та "негативних" мотивів учбової діяльності є відносним.

2. *Magister dixit* ("Учитель сказав") таким був вирішальний довід у середньовічних суперечках і диспутах. У той час слово вчителя було остаточним. *Добре це або погано? Якщо погано, то що може служити таким вирішальним доводом у сучасній педагогіці?*

5.

1. Порівняйте поняття "навчання", "розвивальне навчання", "розвивальний ефект навчання".

2. У класі шум, бруд, школярі до уроку не готові. – Сідаєте, сідаєте. Сходите хто-небудь у вчительську, візьміть там мапи на шафі, – звертається вчитель до класу. Кидаються до виходу кілька хлопчикськ. – Куди, куди! Піде один хто-небудь, так скоріше. – Можна ми вдвох? – викрикує учень із місця. – Ну, добре, тільки швидше. – И я с ними? – ще один учень із місця. – Ні! Я сказав: підуть двоє! – Ви ж сказали, піде один? – сказав ображено хлопчик, що встав третім. – Що? Ах, так... Що у вас там? Припините шум. Шум триваючи, наростає. – И чому у вас завжди підручники відкриті? Що це за мода така? Питання таке: коли і як утворювалася Давньоруська держава та причини її виникнення. Борисов! Зараз же залиши його! – учневі, що затіяв метушню із сусідом по парті. – Це не я! – з місця кричить Борисов, – Зараз подивимося, хто в нас піде відповідати. – Довго шукає по журналу потрібне прізвище, у класі все притихли чекаючи. *Дайте психологічний аналіз і оцініть педагогічну значимість описаної ситуації. Які особливості навчання й педагогічної діяльності вчителя демонструє даний фрагмент?*

6.

1. Доведіть, що підвищення розвивального ефекту навчання за Л.В.Занковим не втратили актуальності у сучасному навчанні.

2. Розмова у вчительській:

- Вчитель тоді вчитель, коли він блискуче знає свій предмет, тому що із цього, з його наукового багажу, і починається визнання учнями, а потім і батьками.
- Оскільки душу дитини розкривається повніше не на уроці, а в якихось позаурочних справах і в процесі спілкування, то тільки той учитель –

- майстер, хто вільно володіє прийомами спілкування, уміє зробити життя школяра цікавим.
- Треба навчити дитину вчитися все життя і постійно працювати над собою, збагачуючи себе духовно, – це головне для вчителя.
 - Культура, кругозір і інтелігентність – от важливі показники якості людини як учителя.
 - А я вважала і вважаю, що головне у вчителя – це сумління. Я от уже двадцять п'ять років перша приходжу в школу і остання йду. Я всю себе віддаю дітям. Потрібно всього себе віддавати дітям – от що робить учителя Вчителем!
 - Але ж ще потрібно, щоб було, що віддавати дітям. От я випустила в життя кілька сотень хлопчиків і дівчаток. З них вирости двоє академіків, троє докторів і п'ять кандидатів наук, а вже інженерів, лікарів, учителів і не порахувати.
 - А скількох Ви не врятували? Скільки серед цих тисяч випускників тих, хто спився, або опинився на лаві підсудних, або хоча злочину і не зробив, але став поганою людиною?

Дайте психологічний аналіз реплік педагогів. Які критерії діяльності педагога Ви вважаєте найбільш важливими та чому?

7.

1. У чому полягають складності організації навчання за теорією В.В.Давидова та Д.Б.Ельконіна?

2. Ідучи на урок, педагог бачить у кабінету юрбу хлопців і двох підлітків, що б'ються. Педагог попросив усіх зайти в кабінет, а забіяк залишитися в коридорі. Закривши дверей і залишившись наодинці із хлопчиками, педагог запитує: – Можете пояснити, чому ви посварилися, з– за чого виникла бійка? Хлопчики мовчать, вони загрозово дивляться один на одного. – Це секрет? – серйозно запитує педагог. Вони кивають головою. – Тоді зробимо так, даю вам 5 хвилин – поговорите як чоловік із чоловіком, тільки без бійки та образ, тихо, мирно з'ясуєте свої відносини. І пам'ятайте, ви повинні ввійти в клас більш міцними друзями, ніж були колись, покажіть усім, як ви можете цивілізовано вирішувати складні життєві проблеми. *Дайте психологічний аналіз і оцініть педагогічну значимість дій учителі. Чи згодні ви з думкою, що на практиці повинно реалізовуватися якесь уявлення про "чоловіче" і "жіноче" виховання?*

8.

1. Наведіть конкретний приклад орієнтувальної основи дії (ООД) третього типу за П.Я.Гальперінім та поясніть її ефективність.

2. Одного разу діти разом з педагогом поїхали в ліс збирати насіння білої акції, щоб засіяти ними вулицю новобудов в мікрорайоні школи. Учителька сказала, що на землі дуже мало насіння, тому що більшість засохлих стручків висить на високих гілках. Не встигла вчителька

сказати це, як Вітя, дуже хуліганистий і конфліктний хлопчик, був уже на дереві. Усім було зрозуміле, що зробив він це єдино із прагнення ослухатися, виявити норовливість. Але, на диво, учителька похвалила Вітю: – Дивитися, діти, який молодець Вітя! Зараз він буде кидати нам стручки. Ця похвала застала хлопчика зненацька. Але думати було ніколи, під високою акацією вже розсідалися діти, і Вітя почав зривати сухі стручки та кидати їх. Діти навперебій просили його: – Вітя, кидай мені... Вітьок, кидай прямо в шапку... Хлопчик захопився роботою. Найшлося ще одне відважне хлопча, яке не побоялося гострих шипів і колючок. І вони з Вітею почали змагатися *Дайте психологічний аналіз і оцініть педагогічну значимість дій учителі. У чому психологічні особливості взаємодії з конфліктно налаштованими людьми?*

9.

1. Наведіть конкретний приклад проблемної ситуації, побудованої на зіткненні попередніх знань з новим фактом та опишіть психологічні компоненти її вирішення.

2. Учителька математики щось пояснювала, а Вітя, уразливий хлопчик, що тільки-но одержав трійку по улюбленому предмету історії, сидів і розкладав якийсь папірець на столі, думаючи про свою невдачу. Що ти там робиш? Чому не слухаєш? – обрушилася на нього Ксенія Віталіївна. – Ти став погано поводитися: – Ну й що ж! – зухвало буркнув Вітя. – Як ти розмовляєш із учителем? Устань! – А чого мені вставати? Я нічого не зробив: Ах, так! Ну тоді виходи звідси! – А я не піду: – Ні, підеш: Учителька, схопивши хлопчика за руку, вигнала його силою із класу під несхвальний шепіт усіх інших школярів. *Дайте психологічний аналіз причин зриву в поведінці хлопчика та педагогічних методів, обраних учителем. У чому полягав психолого-педагогічний прорахунок учителя?*

10.

1. Наведіть конкретний приклад проблемної ситуації, побудованої на зіткненні репродуктивного та продуктивного мислення та опишіть психологічні компоненти її вирішення.

2. "Мистецтво виховання, – писав один із забутих прадавніх авторів, – полягає в тому, щоб передбачити неминуче і зменшити ефект того, що трапилось". *Як ви розумієте психолого-педагогічний зміст цієї фрази? Яку професійно значиму рису особистості вихователя вона відбиває?*

11.

1. Порівняйте індивідуалізацію навчання та особистісно-зорієнтоване навчання.

2. Ф.М. Достоевський колись висловив думку про те, що вища мета виховання – допомогти дитині стати самою собою, прожити своє

життя, уникнувши долі тих, які себе в ньому не знайшли. *Як би ви прокоментували психолого-педагогічний зміст подібної мети? Укажіть основні шляхи її досягнення.*

12.

1. У чому полягають психологічні складності впровадження програмованого навчання?

2. У сьомому класі пропав журнал. Почалися пошуки. Усе це було дуже тривожно, тому що трапилося перед закінченням навчального року і журнал, був необхідний для підведення підсумків успішності по всіх дисциплінах. Здавалося, усяка надія була загублена, і залишалося подумати, як відновлювати оцінки за рік кожному учневі. Але отут після уроків до вихователя підійшов юнак і заявив, що може назвати того, хто забрав журнал. Педагог, подумавши, відповів: – Знаєте, мабуть, такою ціною мені журнал не потрібний. – Якою ціною? – остовпів юнак. – Ціною вашого падіння. *Що найбільше цінував учитель у своїх учнях? Оцініть психолого-педагогічну позицію та поведінку вчителя, визначите мотиви його вчинку відносно юнака.*

13.

1. У чому полягають психологічні складності комп'ютеризації навчання?

2. Якось Василь відмовився чергувати, так і сказав: – Не буду, і все! Педагог не став обурюватися та загрозувати різними покараннями, а тільки сказав: – Давай спокійніше. Сідай-но, поговоримо. Ти не прагнеш чергувати? – Не прагну. – Але ж у класі ти не один. Ще 23 людини. І все чергують, тому що обов'язок кожного допомогти прибиральниці, яка прибирає всю школу. І в будь-якому класі нашої школі учні чергують. Що ж ти за особливий? Усі чергують, а ти – "не буду". Подумай, як учні на тебе дивитися будуть. Та й ти сам: адже за тебе, виходить, хтось повинен зайвий раз прибирати? Ти подумай ще раз, не поспішай, а завтра ми з тобою повернемося до цієї проблеми. На інший день ранком Василь підійшов до вчителя і буркнув під ніс: – Буду чергувати. Тільки нехай із мною хто-небудь інший чергує, не Петрова. А то вона все вчить і вчить, що як робити. Набридло. *Що найбільше цінував учитель у своїх учнях? Оцініть психолого-педагогічну позицію та поведінку вчителя, визначите мотиви його вчинку відносно школяра.*

14.

1. Проаналізуйте психологічний зміст, ефективність та можливості використання нормативного оцінювання у навчально-виховному процесі.

2. Ми багато сперечалися з подругою – яку професію вибрати. І те начебто не підходить, і це... – Я точно знаю, куди не піду: на вчителя – не бажаю псувати нерви; не піду в хімічне виробництво, тому що від спілкування з хімічними препаратами можна втратити здоров'я; на фабрику не піду, тому що там перетворишся в робота, виконуючи механічну і одноманітну роботу. Я прагну, щоб на моїй роботі не псувалося здоров'я й було цікаве. Хотілося, щоб вона була пов'язана із тваринами та великою кількістю поїздок. – Тоді тобі потрібно йти працювати в цирк! – виклинула подруга і додала, – а по мені – аби тільки одержувати пристойну платню. Я потім довго думала. Сумніваюся, є чи в мене талант для цирку. Може бути, подруга права, і, якщо немає покликання, треба думати про заробіток? *Дайте психологічний аналіз мотивам вибору професії в дівчат. Який засіб психолого-педагогічного впливу було використано в даній ситуації?*

15.

1. Проаналізуйте психологічний зміст, ефективність та можливості використання співвідносного оцінювання у навчально-виховному процесі.

2. Катруся, учениця 7-го класу, страждає від того, що її ріст уже зараз 171 см. У класі вона вище за всіх. До дошки виходить згорбившись, підтискає ноги, сутулиться. Кожний вихід до дошки – страждання. Тому іноді відмовляється відповідати – нехай краще "два", ніж ще одне приниження. У її свідомості постійно звучать репліки хлопчиськ: "Агов, каланча!", зауваження вчителів: "Що це тебе так перекручує?", коли вона виходить до дошки, прохання матері: "Та не сутулься ти, розправ плечі, дивися яка в тебе фігура симпатична". А отут ще Пашка подобається, а він на півголови нижче за неї. Розглядаючи себе перед дзеркалом вечорами, Катруся горювала: – Ах, ці жахливі руки, вони нижче колін! Ну хіба в нормальної людини бувають такі руки?.. І шия довжелезна, але з нею можна щось придумати, якщо її втягти або підняти комір, а от ноги куди дінеш?.. *Якими психологічними особливостями підліткового віку обумовлені судження й дії Катрусі? Як допомогти дівчинці в розв'язку її проблем?*

16.

1. Проаналізуйте психологічний зміст, ефективність та можливості використання особистісного оцінювання у навчально-виховному процесі.

2. Класу запропонували допомогти в підготовці першого поверху школи до шкільного свята. При цьому було виділено 4 основних завдання: 1) вимити підлогу, 2) акуратно розставити столи і стільці, 3) стерти пил з меблів і полити квіти, 4) підготувати та упорядкувати матеріали для виставки, розклавши всі відібрані експонати. Розставити меблі неважко, але це можна зробити тільки в останню чергу – після

закінчення прибирання. Значить тим, хто готує виставку, доведеться затриматися довше інших. Витерти пил і полити квіти – сама нетривала та легка робота, а відбір і систематизація матеріалів для виставки зажадають часу, копіткості, уваги і смаку. Роз'яснивши всі моменти роботи, вихователь кладе на стіл чотири листки паперу (по кількості завдань) і просить клас розділитися на бригади та вибрати вид роботи самим. Потім він відволікається, роблячи вид, що зайнятий своєю справою, і спостерігає за ходом розподілу ділянок роботи і за розподілом на бригади. *Проаналізуйте психологічну сутність і виховний потенціал даного засобу організації діяльності. Яке місце педагога в ситуації?*

17.

1. Проаналізуйте зміст та можливості корекційної роботи з невстигаючими учнями різних типів.

2. "Те, що люди дуже часто керуються звичками, зовсім не означає, що звички є основним джерелом і суттєвою ознакою їх діяльності; це лише останній засіб, до якого прибігають під час відсутності можливості діяти розумно" [Вертгеймер М. Продуктивное мышление. – М., 1987. – С. 197]. *Чи означає це, що звички протилежні розуму? Що являє собою "звичка" з погляду психологічної сутності, генезису, структури і функцій у людській діяльності?*

18.

1. Запропонуйте конкретні завдання для визначення рівня засвоєння знань (за В.П.Беспалько) з певної теми.

2. Вікові кризи – теоретичне поняття, що позначає перехід у віковому розвитку до нового якісно специфічного етапу. На думку Л.С.Виготського, вікові кризи обумовлені, насамперед, руйнуванням звичної соціальної ситуації розвитку і виникненням іншої, яка більш відповідає новому рівню психологічного розвитку дитину. *Якими психолого-педагогічними засобами можна "зм'якшувати" поведінку дитини в періоді криз психічного розвитку? Які навчальні та виховні впливи, навпаки, збільшують кризові явища?*

19.

1. У чому полягають психологічні складності формування в учнів уміння навчатися самостійно?

2. Однією з головних соціокультурних тенденцій сучасного розвитку є глобалізація. Глобалізація підсилює різноманітні зв'язки між цивілізаціями, сприяє формуванню економічної, інформаційної та геополітичної спільності. Універсальною гуманістичною цінністю стає діалог культур. *Які зміни в розвитку освітніх систем, цілях і змісті освіти відбуваються в контексті цих тенденцій? Перелічіть психолого-педагогічні проблеми, які пов'язані із глобалізацією.*

20.

1. У чому полягають переваги та складності педагогіки співробітництва?

2. У наше століття кіно, відео, телебачення змінюється ставлення учнів до художньої літератури. Нерідко вони міркують: "Навіщо читати Л. Толстого "Війна і мир" або М. Булгакова "Майстер і Маргарита", краще подивитися фільм, цікаво, швидко і повчально". *Проаналізуйте психологічні переваги і недоліки екранізацій літературних творів. Чи є сенс замінити читання книги переглядом екранізації?*

21.

1. У чому полягають психологічні складності реалізації індивідуалізації навчання в умовах класно-урочної системи?

2. Учень сьомого класу обкопує яблуню в саду. Перевернувши шар ґрунту і виявивши довгі кореневища пирію, він старанно рубає їх лопатою на дрібні шматки і закопує в землю. Учня запитують: "Для чого ти це робиш?" – "Як для чого? – зі здивуванням дивиться хлопчик на запитувача, – щоб бур'яни не росли під яблунею." – А ти хіба не вчив по ботаніці що таке кореневище? – Учив: Кореневище – це видозмінене стебло. На ньому є бруньки, з яких виростають нові пагони. Це вегетативне розмноження. – Правильно! А тоді навіщо ж ти їх залишаєш у землі: щоб вони вегетативно розмножувалися, і з них виростало багато нових пагонів пирію? Хлопчик сконфужено мовчить. *Який недолік освіти демонструє дана ситуація? У чому психологічні причини її виникнення?*

22.

1. На конкретному прикладі покажіть та проаналізуйте взаємозв'язок та взаємообумовленість цілей навчання.

2. "Я вірю, що всі проблеми – проблеми людства знаходять своє головне вирішення у вихованні", – відзначав Р. Тагор. чи *Згодні Ви з ним? Обґрунтуйте найбільш актуальні завдання виховання підростаючого покоління.*

23.

1. На прикладі конкретного навчального завдання проаналізуйте навчальні дії, які необхідні для його вирішення.

2. Третьюкласники активні: кожний прагне помітити помилку товариша та виправити її. У своїй ретельності дехто навіть починає фантазувати: бачити помилку там, де її й не було зовсім. Одна з дівчинок причепливо стежить за Ірою, яка читає біля дошки, і наполегливо махає рукою, бажаючи виправити помилку. Її не турбує, щоб Іра краще читала, – є лише бажання заявити про себе, продемонструвати, що вона може краще, чим Іра, і заслужити похвалу вчительки. *Дайте психологічне пояснення подібного ставлення учнів до своїх однокласників. Які психолого-педагогічні висновки повинен зробити вчитель?*

24.

1. На конкретному прикладі покажіть та проаналізуйте можливості виникнення життєвих понять у процесі навчання.

2. Бенджамин Франклін (1706–1790) – видатний американський просвітитель і державний діяч, один з авторів декларації незалежності США, опираючись на моральні цінності свого часу, у молодості склав для себе "комплекс чеснот" з відповідними наставляннями і наприкінці кожного тижня відзначав випадки їх порушення. От цей комплекс: Помірність. Потрібно їсти не до пересичення і пити не до сп'яніння. Мовчання. Потрібно говорити тільки те, що може принести користь мені або іншому; уникати порожніх розмов. Порядок. Слід тримати всі свої речі на своїх місцях; для кожного заняття мати своє місце і час. Рішучість. Потрібно вирішуватися виконувати те, що необхідно зробити; неухильно виконувати те, що вирішене. Працьовитість. Не можна гаяти час даремно; потрібно бути завжди зайнятим чимось корисним; слід відмовлятися від усіх непотрібних дій і контактів. Щирість. Не можна обманювати, треба мати чисті і слухні думки та помисли. Справедливість. Не можна заподіювати кому б то ні було шкоди; не можна уникати добрих справ, які входять до числа твоїх обов'язків. Помірність. Слід уникати крайностей; стримувати, наскільки ти вважаєш доречним, почуття образи від несправедливостей. Чистота. Потрібно не допускати тілесного бруду; дотримувати охайності в одязі і у житлі. Спокій. Не слід хвилюватися по дрібницях. Скромність і т.д. "Але в цілому, – так Франклін підбивав підсумок до кінця життя, – хоча я досить далекий від тієї досконалості, на досягнення якого були спрямовані мої честолюбні задуми, старання мої зробили мене краще і щасливіше, ніж я був би без цього досвіду" (Франклін Б. Избр. произв. М., 1956. С. 482-483). *Проаналізуйте психологічну сутність даного "комплексу чеснот". чи Вважаєте ви можливим його використання в сучасному виховному процесі?*

25.

1. Проаналізуйте, у чому полягають психологічні складності процесу виховання?

2. У деяких сучасних школах стали вводити електронні щоденники. Оцінки учнів можна подивитися в Інтернеті на сайті цієї школи, використовуючи пароль, який відомий батькам і який дозволяє дивитися винятково оцінки своїх дітей. *Висловіть Ваше ставлення до подібного нововведення. Які психологічні особливості використання інтернет-технологій у керівництві освітою?*

26.

1. Наведіть конкретний приклад та проаналізуйте виховний вплив на дітей особистості педагога.

2. Одним з напрямків модернізації сучасної освіти став розвиток профільного навчання в школі. Впровадження профільного навчання в сільській школі зустрічається з рядом труднощів, до яких належать: неможливість створення багатопрофільних шкіл, профільних класів, у ряді випадків і профільних груп; недостатньо висока кваліфікація окремих вчителів-предметників; відсутність достатнього фінансування; далекість від вищих і середніх професійних навчальних закладів і ін. *Розкрийте психологічну сутність профільного навчання в сучасній середній школі. Які, на Ваш погляд оптимальні варіанти організації профільного навчання в сільській школі.*

27.

1. Наведіть конкретний приклад та проаналізуйте виховний вплив на дітей особистості батьків.

2. "Усе, що тільки можна представляти для сприйняття відчуттями, а саме: видиме – для сприйняття зором, чутне – слухом, запахи – нюхом, що можна скуштувати – смаком, доступне дотику – шляхом дотику" (Я.А. Коменский). "Навчання повинне бути погоджене з людською природою й законами її розвитку" (А. Дистервег). "Не все може бути цікавим в учінні, а неодмінно є і нудні речі, і повинні бути. Привчіте ж дитину робити не тільки те, що її займає, але і те, що не займає" (К.Д. Ушинский). "Необхідно навчати не учня взагалі, а кожну конкретну особистість відповідно до її особливостей" (В.В. Розанов) *Про які педагогічні принципи навчання мова йде в представлених висловленнях? Розкрийте їхню психологічну сутність.*

28.

1. У чому полягають психологічні складності самовиховання та можливості її уникнення.

2. Першокласнику (в 1998 році) дали нестандартне завдання: – У якому році твоя бабуся пішла в перший клас? Це непросте завдання, але я певен, – сказав учитель, – що ти зможеш сам його розв'язати. – Моїй бабусі зараз 50 років. – Скільки їй було років, коли вона пішла в перший клас? – Стільки ж, скільки і мені, 7 років. – Добре, як довідатися, скільки років пройшло, як твоя бабуся пішла в школу, якщо їй зараз 50 років, а пішла вона з 7 років у школу? – У школу вона пішла в 7 років, виходить, – міркує маля, – вона пішла в перший клас – від 50 відняти 7 – 43 роки тому. Від 1998 відняти 43, вийде 1955. Ура! Я знаю, у якому році моя бабуся пішла в перший клас – в 1955 році. – Молодець! Ти правильно міркував і успішно впорався з таким складним завданням. *У чому психологічна сутність методу і засобів навчання, використаних педагогом? До яких навчальних і виховних результатів вони можуть привести?*

29.

1. Наведіть конкретний приклад та проаналізуйте виховний вплив на дітей дитячого колективу.

2. На уроці математики вчителька, перш ніж почати виводити формулу площі круга, запропонувала школярам завдання наступного змісту: – Для обладнання мостів через невеликі річки під мостом укладають трубу, пропускна здатність якої повинна бути не менше пропускної здатності русла ріки. Розрахуйте найменше значення діаметра труби, щоб річкова вода безперешкодно текла по ній. Поперечний переріз русла ріки являє собою трапецію з основами 5 і 9 м, висотою 1,2 м. Школярі самі визначали план розв'язку завдання, розділившись на групи. Процес знаходження площі перетину і діаметр труби здійснювався разом із учителькою. *У чому психологічна сутність методу і засобів навчання, використаних педагогом? До яких навчальних і виховних результатів вони можуть привести?*

30.

1. Сформулюйте психологічні вимоги до мови вчителя.

2. При вивченні біогеоценозів педагог вибирає кілька ділянок однакових біогеоценозів, які перебувають на різних стадіях рекреаційної дигресії: наприклад, ділянка, розташована у межах міста, поруч із містом і в 20 км від міста. Клас ділиться на групи, кожна з яких досліджує одну ділянку, виконуючи при цьому однакові завдання по вивченню стану ґрунту, рослинного покриву, тваринного світу і порівнянню отриманих даних з результатами роботи минулих років. Для цього в групах учні розділяються по "спеціальностях": картографи, геоморфологи, ґрунтознавці, ботаніки, зоологи. Кожному "фахівцеві" видається інструкція, де позначений навчальний матеріал, який учень повинен повторити і вивчити самостійно, перераховане в статкуванні, дані завдання і питання. Після цього всі учні самостійно обробляють отримані дані, виявляють причини дигресії біогеоценозів, шукають способи, спрямовані на їхнє відновлення. На уроці від кожної групи робиться повідомлення про результати досліджень, проходить обмін думками, формулюються висновки. *В чому психологічна сутність методу і засобів навчання використаних педагогом? До яких навчальних і виховних результатів вони можуть привести?*

31.

1. Проілюструйте конкретним прикладом та поясніть дію ефектів "стереотипізації" та "ореолу" у спілкуванні вчителя та учнів.

2. "Існує думка, що з елементами програмованого навчання можна зустрітися вже в прадавні часи. Про це може свідчити хоча б описаний Платоном діалог Сократа із хлопчиком про те, як можна розрахувати площу чотирикутника. У цьому діалозі Сократ, майстерно користуючись евристичною бесідою, змушував співрозмовника відразу ж давати оцінку кожній відповіді на задане йому питання, вимагав виправлення допущених помилок, підкреслював логічні зв'язки між

окремими кроками на шляху від незнання до знання, учив мислити самостійно і критично, зберігаючи при цьому зручний для хлопчика темп роботи. До повного переліку найважливіших особливостей сучасної концепції програмованого навчання сократівської евристиці не вистачає тільки двох: так званого самоконтролю і поступового підвищення рівня складності роботи учня за рахунок раціонального зменшення числа навідних вказівок" » [Оконь В. Введение в общую дидактику. – М., 1990. – С. 204]. *Як ви оцінюєте зазначену паралель двох педагогічних парадигм? Які психологічні механізми можуть лежати в основі евристичної бесіди?*

32.

1. Проілюструйте конкретним прикладом та поясніть дію ефектів "ідентифікації" та "емпатії" у спілкуванні вчителя та учнів.

2. На початку другої чверті вчитель пропонує учням початкового класу: – Давайте я вас розсаджую так, щоб мені було зручно з вами працювати. Ті, хто одержав 3 або більш низьку оцінку, сядьте, будь ласка, у ряд праворуч від мене. А ті, хто одержав інші оцінки, сядьте, будь ласка, ліворуч від мене. Для чого? Справа в тому, що як тільки ти одержиш уже не 3, а 5, я тебе пересаджую в інший ряд, а як тільки станеш знову одержувати оцінки нижче 4, я пересаджую тебе назад. Це гра в рух буде наочно показувати ваші успіхи і невдачі в навчанні. Ті, хто сидить праворуч, більше потребують моєї допомоги й допомоги однокласників. Вони повинні займатися наполегливіше, змінити ставлення до своєї навчальної роботи в школі та вдома. *Які психологічні закономірності враховує педагог при стимулюванні до навчання? У чому освітня і виховна цінність такої педагогічної стратегії?*

33.

1. Поясніть психологічну сутність "педагогічної дистанції" та запропонуйте шляхи її оптимального вирішення.

2. "У якості методу викладання демонстрація виступає поряд з іншими методами, такими, як розповідь або лекція. Її ефективність багато в чому залежить від того наскільки вірно і повно буде реалізований принцип наочності та дотримані правила, які з нього випливають. Перелік їх можна поповнити, привівши правила, сформульовані В. Оконем: 1) спостереження повинне бути організоване таким чином, щоб усі учні могли добре бачити предмет, що демонструється; 2) демонстрація повинна дозволити учням сприймати предмет по можливості різними органами відчуттів, а не тільки за допомогою зору; 3) організувати демонстрацію і ставити питання в ході спостереження необхідно таким чином, щоб найважливіші компоненти і особливості предметів робили на учнів найбільш сильне враження; 4) спостереження повинне дозволити учням пізнавати предмети і явища в їхній дії й розвитку" [Оконь В. Введение в общую дидактику. – М., 1990]. *Охарактеризуйте із психологічної точки зору дані правила. Можливо є необхідність доповнити ці правила?*

34.

1. Визначте, які зміни і чому відбуваються у визначенні авторитету вчителів серед школярів.

2. . У сучасній освіті велике значення приділяється розвитку дистанційного навчання на базі інформаційних технологій. Серед них: пересилання досліджуваного матеріалу по електронній пошті; заняття, проведені в чаті; трансляція навчальних програм по національним і

регіональним телебаченню і радіо; кабельне телебачення; голосова пошта; двостороння відеоконференція; одностороння відеотрансляція з одностороннім зв'язком по телефону. *Дайте психологічний аналіз переваг та недоліків використання даних засобів дистанційного навчання. Які можуть бути обмеження у використанні інформаційних технологій у дистанційному навчанні?*

35.

1. Виходячи з професіограми педагога опишіть психологічні типи вчителів.

2. Коли Л. Армстронга запитали, що таке джаз, то він відповів: "Людина, якщо ти запитуєш у Бога, ти ніколи не довідаєшся сама". *Поясніть, що прагнув своєю відповіддю сказати великий музикант. Які висновки в області психології навчання з нього випливають?*

**Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка**

Кафедра психології

Засоби діагностики якості вищої освіти

з нормативної навчальної дисципліни

ПСИХОЛОГІЯ ОСВІТИ
підготовки освітнього ступеню "Магістр"
спеціальностей:

012 дошкільна освіта;

013 початкова освіта;

014 середня освіта: математика, фізика, хімія, біологія, українська мова та література, російська та іноземна мови, англійська мова, французька мова, німецька мова, історія;

016 спеціальна освіта;

017 фізична культура і спорт.

Розроблені:

канд. психол наук, доцент Тарасова Т.Б.

Суми 2017

Тести для поточного контролю;

Варіант – 1.

- 1. Яким терміном позначається здатність розв'язування дитиною завдань за допомогою дорослих ?**
 1. зона найближчого розвитку;
 2. рівень актуального розвитку;
 3. знання-уміння;
 4. навички інтелектуальних дій;
- 2. В чому полягає основна різниця між пояснювально-ілюстративним та проблемним навчанням?**
 1. в особливостях змісту навчальних предметів;
 2. в засобах контролю та оцінювання результатів роботи учнів;
 3. в особливостях діяльності учнів з навчальним матеріалом;
 4. в використанні комп'ютерної техніки;
- 3. Що являє собою навчальність?**
 1. характеристику навчальних досягнень учня;
 2. прояв загальних здібностей людини, що забезпечує успіхи в навчанні;
 3. показник успішності навчальної діяльності учнів
 4. здібності вчителя до педагогічної професійної діяльності;
- 4. Яку назву має рівень засвоєння знань, що полягає в здатності учнів самостійно вирішувати знайомі, типові завдання?**
 1. "знання-знайомство";
 2. "знання-копії";
 3. "знання-вміння";
 4. "знання-трансформації";
- 5. Як називають діяльність людини, керовану свідомою метою засвоїти певні знання, навички, вміння, форми поведінки ?**
 1. навчання;
 2. научіння;
 3. учіння;
 4. викладання;
- 6. Яке з наведених положень більш точно відображає співвідношення психічного розвитку дитини і навчання з точки зору вітчизняної психології.**
 1. навчання йде слідом за психічним розвитком дитини;
 2. навчання повинно йти попереду психічного розвитку, вести його за собою;
 3. навчання йде поряд з психічним розвитком дитини;
 4. навчання і психічний розвиток відбуваються незалежно один від одного;

7. У чому повинен полягати процес виховання учнів ?

1. словесному впливі на дітей ;
2. організації суспільно - корисної діяльності учнів;
3. словесному впливі в поєднанні з організацією діяльності учнів;
4. соціально - психологічного тренінгу.

8. Якими є вимоги суспільства до школи ?

1. раз і назавжди визначеними;
2. кожен рік змінюються;
3. змінюється разом зі змінами в суспільстві;
4. постійно зростають.

9. Як називають оцінку учбових досягнень учнів, яка побудована на порівнянні досягнень учня з вимогами програми?

1. особистісна;
2. диференційована;
3. порівняльна;
4. нормативна;

10. До якої теорії навчання належить поняття "орієнтувальна основа дії (ООД)?"

1. проблемне навчання;
2. поетапне формування розумових дій;
3. програмоване навчання;
4. особистісно - зорієнтоване навчання.

11. Що таке "міра проблемності"?

1. характеристика ставлення учнів до проблемної ситуації;
2. різниця між необхідними знаннями та знаннями, наявними в учня;
3. рівень прояву в учнів пізнавальної потреби та інтелектуальних почуттів;
4. різниця між інформацією в підручниках та знаннями, наявними в учня;

12. Що являє собою показник "економічність мислення"?

1. відношення кількості розумових дій, що виконує учень до тієї кількості, яка логічно необхідна;
2. кількість однотипних завдань, необхідних для засвоєння узагальненого засобу рішення;
3. швидкість вирішення учнями розумових завдань;
4. швидкість засвоєння учнями нових знань;

13. До яких навчальних мотивів належить безпосередній пізнавальний інтерес учня до змісту навчального предмету?

1. внутрішніх, позитивних;
2. зовнішніх, позитивних;
3. зовнішніх, негативних;
4. внутрішніх, негативних;

14. Які психологічні механізми створюють підвалини для "суб'єктивізмів вчителів"?

1. рефлексія, каузальна атрибуція та емпатія?

2. емпатія, ідентифікація, та "ефект стереотипізації";
3. "ефект стереотипізації", "ефект ореолу", "ефект первинності";
4. каузальна атрибуція, "ефект первинності", самооцінка;

15.Що являє собою "відносне невстигання учнів"?

1. відставання учня від учбової програми;
2. відставання учня від однолітків;
3. відставання учня від власних здібностей;
4. відставання учня від темпу роботи на уроці;

16.Як правило, студентство відноситься до вікового періоду:

1. дорослості;
2. підліткового;
3. ранньої юності;
4. зрілої юності;

17.Спрямованість особистості студента, в якій домінують мотиви отримання гідних знань та вмінь необхідних для подальшої успішної ділової кар'єри це:

1. професійна спрямованість
2. академічна спрямованість
3. "студентська" спрямованість
4. нонконформістська спрямованість.

18.Адаптація студентів до нових умов спілкування з однолітками та педагогами складає зміст:

1. біофізіологічної адаптації
2. психологічної адаптації
3. індивідуальної адаптації
4. соціально-психологічної адаптації

19.Основну мотивацію навчально-професійної діяльності студентства мають складати мотиви:

1. пізнавальні інтереси, самоствердження, отримання стипендії
2. потреба в уникненні невдач, відповідність очікуванням інших, отримання стипендії
3. потреба в досягненні, самовизначення, відповідність очікуванням інших
4. професійні інтереси, потреба в досягненні, пізнавальні інтереси

20.За М.Мід та І.С.Коном суспільство, в якому досвід старших поколінь визнають абсолютно правильним та достатнім для життя молодих це:

1. префігуративне суспільство
2. конфігуративне суспільство
3. афігуративне суспільство
4. постфігуративне суспільство

Варіант – 2

1. Процес взаємодії вчителя та учнів, де функції вчителя полягають у стимуляції та керуванні пізнавальними процесами учнів це:

1. наuczіння;

2. учіння;
 3. навчання;
 4. виховання
- 2. Що, з точки зору психології, є основним завданням виховання ?**
1. виховання волі;
 2. розвиток інтелекту;
 3. формування сфери потреб та мотивів;
 4. розвиток почуттів
- 3. Яку назву має рівень засвоєння знань, що полягає в здатності учнів самостійно вирішувати незнайомі, нетипові завдання?**
1. "знання-знайомство";
 2. "знання-копії";
 3. "знання-вміння";
 4. "знання-трансформації";
- 4. Де, з точки зору Л.С.Виготського, повинно здійснюватися навчання, яке стимулює психічний розвиток учнів?**
1. в межах рівня актуального розвитку;
 2. в межах зони найближчого розвитку;
 3. нижче рівня актуального розвитку;
 4. вище зони найближчого розвитку;
- 5. Як називають оцінку учбових досягнень учнів, яка побудована на порівнянні досягнень учня, які розрізняються за часом?**
1. диференційована;
 2. нормативна;
 3. особистісна;
 4. порівняльна;
- 6. Якого етапу немає у вивченні теми, як структурної одиниці процесу навчання?**
1. орієнтувально-мотиваційний;
 2. операційно-пізнавальний;
 3. особистісно-розвивальний;
 4. оцінювально-рефлексивний;
- 7. Що являє собою показник "темп просування"?**
1. швидкість засвоєння учнями нових знань;
 2. кількість однотипних завдань, необхідних для формування рухової навички;
 3. кількість однотипних завдань, необхідних для засвоєння узагальненого засобу рішення;
 4. швидкість вирішення учнями розумових завдань;
- 8. До яких навчальних мотивів належить опосередкований пізнавальний інтерес, який пов'язаний з професійним вибором учня?**
1. внутрішніх, негативних;
 2. внутрішніх, позитивних;
 3. зовнішніх, негативних;

4. зовнішніх, позитивних;
- 9. Основою проблемного навчання є:**
1. проблеми, що створюють учні;
 2. проблеми, які створює вчитель;
 3. проблеми у взаєморозумінні між учнями;
 4. проблеми у взаєморозумінні між учнем і вчителем.
- 10.Провідною діяльністю у студентства є:**
1. спілкування з однолітками
 2. навчальна;
 3. соціально-цінна;
 4. навчально-професійна;
- 11.Що являє собою "відносне невстигання учнів"?**
1. відставання учня від власних здібностей;
 2. відставання учня від однолітків;
 3. відставання учня від темпу роботи на уроці;
 4. відставання учня від учбової програми;
- 12.Який з принципів не належить до теорії Л.В.Занкова?**
1. підвищення ролі теоретичних знань;
 2. високий рівень складності та темпу навчання;
 3. перехід від простого до складного;
 4. усвідомлення процесу навчання.
- 13.До якої теорії навчання належить поняття "частково-пошуковий метод"?**
1. особистісно - зорієнтоване навчання.
 2. поетапне формування розумових дій;
 3. проблемне навчання;
 4. програмоване навчання;
- 14.Де найбільш точно та повно розкрита сутність особистісно-зорієнтованого навчання?**
1. стимулювання розвитку пізнавальних процесів та змістовного інтересу, розвиток професійної спрямованості;
 2. максимальне врахування індивідуальних особливостей особистості та стимулювання їх розвитку;
 3. цілеспрямована робота по організації навчально-виховного процесу;
 4. організація активної діяльності особистості, спрямованої на засвоєння соціально-історичного досвіду;
- 15.Що може стати причиною виникнення "сміслового бар'єру" у спілкуванні вчителя та учня?**
1. висока вимогливість вчителя;
 2. різна особистісна реакція вчителя та учня на певне явище;
 3. різне розуміння вчителем та учнем мети та змісту навчання;
 4. низька вихованість учня;
- 16.Основну мотивацію навчально-професійної діяльності студентства мають складати мотиви:**
1. потреба в уникненні невдач, відповідність очікуванням інших,

- отримання стипендії
 - 2. професійні інтереси, потреба в досягненні, пізнавальні інтереси
 - 3. пізнавальні інтереси, самоствердження, отримання стипендії
 - 4. потреба в досягненні, самовизначення, відповідність очікуванням інших
- 17. До якої групи якостей у професіограмі вчителя належить такі особливості як спрямованість особистості та світогляд?**
- 1. спеціальні знання;
 - 2. психолого-педагогічна підготовка;
 - 3. особистісні риси;
 - 4. методична підготовка;
- 18. Спрямованість особистості студента, в якій домінують змістовні пізнавальні інтереси до навчальних дисциплін це:**
- 1. професійна спрямованість
 - 2. академічна спрямованість
 - 3. "студентська" спрямованість
 - 4. нонконформістська спрямованість.
- 19. Адаптація студентів до нових умов навчальної діяльності складає зміст:**
- 1. біофізіологічної адаптації
 - 2. психологічної адаптації
 - 3. індивідуальної адаптації
 - 4. соціально-психологічної адаптації
- 20. За М.Мід та І.С.Коном суспільство, в якому досвід старших поколінь визнають правильним але недостатнім для життя молодих це:**
- 1. префігуративне суспільство
 - 2. конфігуративне суспільство
 - 3. афігуративне суспільство
 - 4. постфігуративне суспільство

Варіант – 3

- 1. Яка теорія навчання спрямована на формування теоретичного мислення, на "сходження від абстрактного до конкретного"?**
- 1. теорія поетапного формування розумових дій ;
 - 2. теорія розвивального навчання;
 - 3. теорія особистісно-зорієнтованого навчання;
 - 4. теорія проблемного навчання.
- 2. Якими є вимоги суспільства до школи ?**
- 1. раз і назавжди визначеними;
 - 2. кожен рік змінюються;
 - 3. змінюється разом зі змінами в суспільстві;
 - 4. постійно зростають.
- 3. Основну мотивацію навчально-професійної діяльності студентства мають складати мотиви:**
- 1. пізнавальні інтереси, самоствердження, отримання стипендії

2. потреба в уникненні невдач, відповідність очікуванням інших, отримання стипендії
3. потреба в досягненні, самовизначення, відповідність очікуванням інших
4. професійні інтереси, потреба в досягненні, пізнавальні інтереси
- 4. Що, з точки зору психології особистості, є основним завданням виховання ?**
 1. виховання волі;
 2. розвиток інтелекту;
 3. формування сфери потреб та мотивів;
 4. розвиток почуттів.
- 5. Яке з наведених положень більш точно відображає співвідношення психічного розвитку дитини і навчання з точки зору вітчизняної психології.**
 1. навчання йде слідом за психічним розвитком дитини;
 2. навчання повинно йти попереду психічного розвитку, вести його за собою;
 3. навчання йде поряд з психічним розвитком дитини;
 4. навчання і психічний розвиток відбуваються незалежно один від одного;
- 6. Що являє собою навчальність?**
 1. характеристику навчальних досягнень учня;
 2. прояв загальних здібностей людини, що забезпечує успіхи в навчанні;
 3. показник успішності навчальної діяльності учнів
 4. здібності вчителя до педагогічної професійної діяльності;
- 7. Яку назву має рівень засвоєння знань, що полягає в здатності учнів відтворювати знання в умовах повторного сприймання?**
 1. "знання-знайомство";
 2. "знання-копії";
 3. "знання-вміння";
 4. "знання-трансформації";
- 8. Яким терміном позначається здатність розв'язування дитиною завдань за допомогою дорослих ?**
 1. зона найближчого розвитку;
 2. рівень актуального розвитку;
 3. знання-уміння;
 4. навички інтелектуальних дій;
- 9. В чому полягає основна різниця між пояснювально-ілюстративним та проблемним навчанням?**
 1. в особливостях змісту навчальних предметів;
 2. в засобах контролю та оцінювання результатів роботи учнів;
 3. в особливостях діяльності учнів з навчальним матеріалом;
 4. в використанні комп'ютерної техніки;
- 10. До якої групи якостей у професіограмі вчителя належить такі**

особливості як спрямованість особистості та світогляд?

1. методична підготовка;
2. особистісні риси;
3. психолого-педагогічна підготовка;
4. спеціальні знання;

11. До якої теорії навчання належить поняття "дослідницький метод"?

1. особистісно - зорієнтоване навчання.
2. поетапне формування розумових дій;
3. проблемне навчання;
4. програмоване навчання;

12. Де найбільш точно та повно розкрита сутність особистісно-зорієнтованого навчання?

1. стимулювання розвитку пізнавальних процесів та змістовного інтересу, розвиток професійної спрямованості;
2. максимальне врахування індивідуальних особливостей особистості та стимулювання їх розвитку;
3. цілеспрямована робота по організації навчально-виховного процесу;
4. організація активної діяльності особистості, спрямованої на засвоєння соціально-історичного досвіду;

13. Що являє собою "відносне невстигання учнів"?

1. відставання учня від власних здібностей;
2. відставання учня від однолітків;
3. відставання учня від темпу роботи на уроці;
4. відставання учня від учбової програми;

14. Який з принципів не належить до теорії Л.В.Занкова?

1. підвищення ролі теоретичних знань;
2. високий рівень складності та темпу навчання;
3. перехід від простого до складного;
4. усвідомлення процесу навчання.

15. До яких навчальних мотивів належить опосередкований пізнавальний інтерес, який пов'язаний з професійним вибором учня?

1. внутрішніх, негативних;
2. внутрішніх, позитивних;
3. зовнішніх, негативних;
4. зовнішніх, позитивних;

16. Провідною діяльністю у студентства є:

1. соціально-цінна;
2. спілкування з однолітками
3. навчально-професійна;
4. навчальна;

17. Основою проблемного навчання є:

1. проблеми у взаєморозумінні між учнем і вчителем.
2. проблеми у взаєморозумінні між учнями;
3. проблеми, що створюють учні;

4. проблеми, які створює вчитель;
- 18.Спрямованість особистості студента, в якій домінують мотиви участі у різноманітних поза-навчальних суспільних, спортивних, культурних та інших заходах це:**
 1. професійна спрямованість
 2. академічна спрямованість
 3. "студентська" спрямованість
 4. нонконформістська спрямованість.
- 19.Адаптація студентів до нового режиму дня, умов навчання, рівня навантаження складає зміст:**
 1. біофізіологічної адаптації
 2. психологічної адаптації
 3. індивідуальної адаптації
 4. соціально-психологічної адаптації
- 20.За М.Мід та І.С.Коном суспільство, в якому досвід старших поколінь визнають не завжди правильним та недостатнім для життя молодих це:**
 1. префігуративне суспільство
 2. конфігуративне суспільство
 3. афігуративне суспільство
 4. постфігуративне суспільство

Варіант – 4

- 1. Якого етапу немає у вивченні теми, як структурної одиниці процесу навчання?**
 1. орієнтувальний-мотиваційний;
 2. операційно-пізнавальний;
 3. особистісно-розвивальний;
 4. оцінювальний-рефлексивний;
- 2. Що являє собою показник "темп просування"?**
 1. кількість однотипних завдань, необхідних для засвоєння узагальненого засобу рішення;
 2. кількість однотипних завдань, необхідних для формування рухової навички;
 3. швидкість вирішення учнями розумових завдань;
 4. швидкість засвоєння учнями нових знань;
- 3. Провідною діяльністю у студентства є:**
 1. соціально-цінна;
 2. навчальна;
 3. навчально-професійна;
 4. спілкування з однолітками
- 4. Де, з точки зору Л.С.Виготського, повинно здійснюватися навчання, яке стимулює психічний розвиток учнів?**

1. в межах зони найближчого розвитку;
 2. в межах рівня актуального розвитку;
 3. вище зони найближчого розвитку;
 4. нижче рівня актуального розвитку;
- 5. Як називають оцінку учбових досягнень учнів, яка побудована на порівнянні досягнень учня, які розрізняються за часом?**
1. диференційована;
 2. нормативна;
 3. особистісна;
 4. порівняльна;
- 6. Як називають діяльність людини, керовану свідомою метою засвоїти певні знання, навички, вміння, форми поведінки ?**
1. навчання;
 2. научіння;
 3. учіння;
 4. викладання;
- 7. Яку назву має рівень засвоєння знань, що полягає в здатності учнів відтворювати наявних у них знань?**
1. "знання-знайомство";
 2. "знання-копії";
 3. "знання-вміння";
 4. "знання-трансформації";
- 8. Про що йде мова у визначенні: "Це процес взаємодії вчителя та учнів, де функції вчителя полягають у стимуляції та керуванні пізнавальними процесами учнів"?**
1. научіння;
 2. учіння;
 3. навчання;
 4. виховання
- 9. Якими є вимоги суспільства до школи ?**
1. раз і назавжди визначеними;
 2. кожен рік змінюються;
 3. змінюється разом зі змінами в суспільстві;
 4. постійно зростають.
- 10. Який з принципів не належить до теорії Л.В.Занкова?**
1. підвищення ролі теоретичних знань;
 2. високий рівень складності та темпу навчання;
 3. перехід від простого до складного;
 4. усвідомлення процесу навчання.
- 11. До якої теорії навчання належить поняття "орієнтувальна основа дії (ООД)?"**
1. проблемне навчання;
 2. поетапне формування розумових дій;
 3. програмоване навчання;

4. особистісно - зорієнтоване навчання.

12. Що таке "міра проблемності"?

1. характеристика ставлення учнів до проблемної ситуації;
2. різниця між необхідними знаннями та знаннями, наявними в учня;
3. рівень прояву в учнів пізнавальної потреби та інтелектуальних почуттів;
4. різниця між інформацією в підручниках та знаннями, наявними в учня;

13. Як правило, студентство відноситься до вікового періоду:

5. підліткового;
6. ранньої юності;
7. дорослості;
1. зрілої юності;

14. Що являє собою показник "економічність мислення"?

1. швидкість засвоєння учнями нових знань;
2. відношення кількості розумових дій, що виконує учень до тієї кількості, яка логічно необхідна;
3. кількість однотипних завдань, необхідних для засвоєння узагальненого засобу рішення;
4. швидкість вирішення учнями розумових завдань;

15. До яких навчальних мотивів належить безпосередній пізнавальний інтерес учня до змісту навчального предмету?

1. внутрішніх, негативних;
2. внутрішніх, позитивних;
3. зовнішніх, позитивних;
4. зовнішніх, негативних;

16. Які психологічні механізми створюють підвалини для "суб'єктивізмів вчителів"?

1. "ефект стереотипізації", "ефект ореолу", "ефект первинності";
2. каузальна атрибуція, "ефект первинності", самооцінка;
3. рефлексія, каузальна атрибуція та емпатія?
4. емпатія, ідентифікація, та "ефект стереотипізації";

17. Що являє собою "відносне невстигання учнів"?

1. відставання учня від учбової програми;
2. відставання учня від однолітків;
3. відставання учня від власних здібностей;
4. відставання учня від темпу роботи на уроці;

18. Спрямованість особистості студента, в якій домінують мотиви за будь яких умов виділятися серед інших студентів та пригортати до себе увагу це:

1. професійна спрямованість
2. академічна спрямованість
3. "студентська" спрямованість
4. нонконформістська спрямованість.

19. Основну мотивацію навчально-професійної діяльності студентства мають складати мотиви:

1. пізнавальні інтереси, самоствердження, отримання стипендії
2. професійні інтереси, потреба в досягненні, пізнавальні інтереси
3. потреба в досягненні, самовизначення, відповідність очікуванням інших
4. потреба в уникненні невдач, відповідність очікуванням інших, отримання стипендії

20. За віковою стратиграфією (М.Мід та І.С.Коном) суспільство, в якому ми зараз живемо це:

1. префігуративне суспільство
2. конфігуративне суспільство
3. афігуративне суспільство
4. постфігуративне суспільство

**9.1 Тести для контролю залишкових знань;
(без варіантів відповідей)**

1. За віковою стратиграфією (М.Мід та І.С.Коном) суспільство, в якому ми зараз живемо це:
2. Спрямованість особистості студента, в якій домінують мотиви за будь яких умов виділятися серед інших студентів та пригортати до себе увагу це:
3. Спрямованість особистості студента, в якій домінують мотиви участі у різноманітних поза-навчальних суспільних, спортивних, культурних та інших заходах це:
4. Спрямованість особистості студента, в якій домінують змістовні пізнавальні інтереси до навчальних дисциплін це:
5. Спрямованість особистості студента, в якій домінують мотиви отримання гідних знань та вмінь необхідних для подальшої успішної ділової кар'єри це:
6. Адаптація студентів до нових умов спілкування з однолітками та педагогами складає зміст:
7. Адаптація студентів до нових умов навчальної діяльності складає зміст:
8. Адаптація студентів до нового режиму дня, умов навчання, рівня навантаження складає зміст:
9. За М.Мід та І.С.Коном суспільство, в якому досвід старших поколінь визнають не завжди правильним та недостатнім для життя молодих це:
10. За М.Мід та І.С.Коном суспільство, в якому досвід старших поколінь визнають правильним але недостатнім для життя молодих це:
11. За М.Мід та І.С.Коном суспільство, в якому досвід старших поколінь визнають абсолютно правильним та достатнім для життя молодих це:
12. Основну мотивацію навчально-професійної діяльності студентства мають складати мотиви:
13. Провідною діяльністю у студентства є:
14. Як правило, студентство відноситься до вікового періоду:
15. Яку назву має рівень засвоєння знань, що полягає в здатності учнів вільно відтворювати наявні у них знання?
16. Яку назву має рівень засвоєння знань, що полягає в здатності учнів відтворювати знання в умовах повторного сприймання?

17. Яку назву має рівень засвоєння знань, що полягає в здатності учнів самостійно вирішувати незнайомі, нетипові завдання?
18. Яку назву має рівень засвоєння знань, що полягає в здатності учнів самостійно вирішувати знайомі, типові завдання?
19. Якого етапу немає у вивченні теми, як структурної одиниці процесу навчання?
20. Які психологічні механізми створюють підвалини для "суб'єктивізмів вчителів"?
21. Якими є вимоги суспільства до школи ?
22. Яким терміном позначається здатність дитини розв'язувати завдання за допомогою дорослих?
23. Який з принципів не належить до теорії Л.В.Занкова?
24. Яке з наведених положень відображає співвідношення психічного розвитку дитини і навчання з точки зору вітчизняної психології
25. Яка теорія навчання спрямована на формування теоретичного мислення, на "сходження від абстрактного до конкретного"?
26. Як називають оцінку навчальних досягнень учнів, яка побудована на порівнянні досягнень учня, з досягненнями його однокласників?
27. Як називають оцінку навчальних досягнень учнів, яка побудована на порівнянні досягнень учня, які розрізняються за часом?
28. Як називають оцінку навчальних досягнень учнів, яка побудована на порівнянні досягнень учня з вимогами програми?
29. Як називають діяльність людини, керовану свідомою метою засвоїти певні знання, навички, вміння, форми поведінки?
30. Що, з точки зору психології особистості, є основним завданням виховання?
31. "Кількість однотипних завдань, необхідних для засвоєння узагальненого засобу рішення". Цей показник розумової діяльності має назву:
32. "Відношення кількості розумових дій, що виконує учень до тієї кількості, яка логічно необхідна" Цей показник розумової діяльності має назву:
33. Що являє собою навчальність?
34. Що являє собою "відносне невстигання учнів"?
35. Що таке "міра проблемності"?
36. Що може стати причиною виникнення "сміслового бар'єру" у спілкуванні вчителя та учня?
37. У чому повинен полягати процес виховання учнів ?
38. Процес взаємодії вчителя та учнів, де функції вчителя полягають у стимуляції та керуванні пізнавальною діяльністю учнів це:
39. Основою проблемного навчання є:
40. До якої теорії навчання належить поняття "частково-пошуковий метод"?
41. До якої теорії навчання належить поняття "орієнтувальна основа дії (ООД)?"
42. До якої теорії навчання належить поняття "дослідницький метод"?
43. До якої групи якостей у професіограмі вчителя належить такі особливості як спрямованість особистості та світогляд?

44. До яких навчальних мотивів належить опосередкований пізнавальний інтерес, який пов'язаний з професійним вибором учня?
45. До яких навчальних мотивів належить безпосередній пізнавальний інтерес учня до змісту навчального предмету?
46. Де, з точки зору Л.С.Виготського, повинно здійснюватися навчання, яке стимулює психічний розвиток учнів?
47. В чому полягає основна різниця між пояснювально-ілюстративним та проблемним навчанням?

9.2 Запитання до заліку

1. Психологія освіти: предмет, структура та завдання. Зв'язки педагогічної психології з іншими науками.
2. Психологія освіти в роботі педагогів та психологічної служби навчального закладу.
3. Методи дослідження у психології освіти. Психологічні дослідження в роботі сучасного вчителя, практичного психолога освіти.
4. Ідеї педагогічної психології до початку XIX століття
5. Розвиток педагогічної психології у XIX та XX століттях.
6. Вітчизняна психологія освіти. Освіта як об'єкт педагогічної психології.
7. Психологія освіти в системі психологічних знань. Теоретичні основи психології освіти.
8. Научіння та навчання. Джерела та види научіння. Навчання в системі соціального впливу.
9. Психологічна сутність процесу навчання. Навчання як сумісна діяльність.
10. Проблема цілей навчання та їх особистісного прийняття учнями та студентами. Взаємозв'язок та взаємообумовленість цілей навчання.
11. Проблема структурної одиниці процесу навчання. Психологічна характеристика типів уроків.
12. Психологічні засади аналізу уроку. Схема психологічного аналізу уроку та навчального заняття у ВНЗ.
13. Поняття педагогічної технології. Психологічні проблеми педагогічних інновацій.
14. Принципи підвищення розвивального ефекту навчання за Л.В.Занковим.
15. Теорія підвищення розвивального ефекту навчання за В.В.Давидовим та Д.Б.Ельконіним.
16. Теорія поетапного формування розумових дій П.Я.Гальперіна. Типи орієнтувальних основ дії.
17. Психологічна сутність та особливості проблемного навчання.
18. Психологічна сутність та особливості особистісно-зорієнтованого навчання.
19. Психологічна сутність та проблеми комп'ютеризації навчання. Психологічний зміст комп'ютерної грамотності.
20. Психологічна сутність та особливості програмованого навчання та інформаційних технологій.

21. Психологічна сутність та особливості інтерактивних та ігрових методів навчання
22. Психологічна сутність, шляхи та проблеми реалізації індивідуалізації навчання.
23. Психологічна сутність та особливості педагогіки співробітництва.
24. Психологічні проблеми освітніх інновацій. Роль психологічної служби школи у пошуково-експериментальній роботі.
25. Загальна характеристика навчальної діяльності.
26. Цілі навчальної діяльності та їх значущість для учня та студента.
27. Мотиви навчальної діяльності: зміст та спонукальна сила
28. Навчальні дії, їх психологічна характеристика та шляхи формування.
29. Здатність до навчання та критерії розумового розвитку.
30. Психологічна закономірність засвоєння учнями та студентами знань. Умови формування наукових понять.
31. Формування у школярів та студентів навичок та умінь.
32. Психологічні показники результативності навчання. Рівні засвоєння знань.
33. Психологічна сутність уміння навчатися самостійно та умови його формування.
34. Психологічні проблеми контролю та оцінювання в навчанні
35. Психологічні особливості навчання обдарованих дітей та студентів
36. Поняття про неуспішність, її психологічний зміст та види. Засоби недопущення та подолання неуспішності.
37. Психологічна сутність виховання особистості. Завдання виховання на сучасному етапі.
38. Чинники та психологічні механізми виховання людини. Психологічні основи підвищення ефективності виховного процесу.
39. Психологія виховного впливу дитячого та студентського колективу на можливості його використання.
40. Психологічні показники вихованості особистості.
41. Сімейне виховання та його зв'язок з навчально-виховним процесом в загальноосвітній школі та ВНЗ.
42. Вікові та індивідуальні аспекти виховання Особистісна спрямованість виховного впливу.
43. Психологія виховного впливу на школярів та студентів особистості дорослого, зокрема педагога.
44. Самопізнання та самовиховання. Психологічна сутність самовиховання.
45. Основні напрямки самовиховання. Організація самовиховання.
46. Особливості самовиховання у різних вікових періодах.
47. Загальна характеристика девіантної поведінки. Поняття про "важковиховуваність", її чинники та прояви
48. Психологічні особливості юнацтва, що навчається у ВНЗ.
49. Спілкування студентської молоді з однолітками: стан та проблеми.
50. Спілкування студентської молоді з викладачами та батьками.
51. Проблема адаптації до навчання у ВНЗ.
52. Навчання у ВНЗ як сумісна діяльність студента та викладача.

53. Психологічні основи підвищення розвивального ефекту навчання у ВНЗ.
54. Самостійна робота студентів ВНЗ та вміння навчатися впродовж всього життя.
55. Загальна характеристика педагогічної діяльності. Структура педагогічної діяльності.
56. Педагогічні здібності, їх розвиток, прояв та співвідношення. Психологічні типи вчителів.
57. Педагогічний колектив як умова ефективності праці вчителя.
58. Професіограма сучасного педагога та її психологічна складова.
59. Педагогічне спілкування: сутність, особливості та значення у навчально-виховному процесі. "Бар'єри" педагогічного спілкування
60. Комунікативна сторона педагогічного спілкування. Психологічна сутність вміння вчителя говорити та слухати.
61. Психологічна сутність педагогічного такту та "педагогічної дистанції" у спілкуванні вчителя та учнів.
62. Механізми розуміння педагогом учнів. Значення емпатії у педагогічному спілкуванні.
63. Психологічні причини та шляхи подолання суб'єктивізмів у спілкуванні вчителя та учнів.
64. Конфлікти у педагогічному спілкуванні: причини та шляхи подолання.
65. Професійна деформація особистості педагога. Стресостійкість педагога.

9.3 Письмова робота (як додаткове завдання)

Варіант 1

1. Проблема співвідношення навчання та розвитку у психології. Л.С.Виготський про рівні психічного розвитку.
2. Інформаційні технології та психологічні проблеми комп'ютеризації навчання
3. Психологічна сутність, чинники та механізми виховання особистості
4. Вікові та індивідуальні аспекти виховання

Варіант 2

1. Навчальні мотиви, їх психологічний зміст та спонукальна сила.
2. Закономірності формування знань у навчанні
3. Загальна характеристика девіантної поведінки. Поняття про "важковиховуваність", її чинники та прояви
4. Педагогічний такт та "педагогічна дистанція" у спілкуванні вчителя та учнів.

Варіант 3

1. Психологія контролю та оцінювання у навчанні.
2. Психологічна сутність та особливості проблемного навчання.
3. Психологічні основи підвищення ефективності виховного процесу.

4. Вихователь як суб'єкт виховної діяльності

Варіант 4

1. Навчальні дії: психологічні особливості та формування
2. Неуспішність в учінні: причини та шляхи подолання.
3. Основні чинники та прояви відхилень у формуванні особистості
4. Причини виникнення та шляхи подолання суб'єктивізмів педагога

Варіант 5

1. Навчання в системі соціального впливу. Психологічна сутність процесу навчання.
2. Соціально-психологічні резерви підвищення розвивального ефекту навчання
3. Дитячий колектив та його виховні можливості.
4. Самопізнання та самовиховання. Психологічна сутність самовиховання

Варіант 6

1. Психологічні показники результативності навчальної діяльності. Рівні засвоєння знань.
2. Закономірності формування навичок у навчальній діяльності
3. Загальна характеристика педагогічної діяльності. Структура педагогічної діяльності.
4. Індивідуальні особливості та індивідуальний стиль педагога.

Варіант 7

1. Принципи підвищення розвивального ефекту навчання за Л.В.Занковим
2. Психологічна сутність та особливості особистісно-зорієнтованого навчання
3. Особистісна спрямованість виховного впливу. Психологічні показники вихованості особистості.
4. Основні напрямки та організація самовиховання. Особливості самовиховання у різних вікових періодах.

Варіант 8

1. Психологічна сутність та умови формування в учнів умінь навчатися самостійно
2. Здатність до навчання та критерії розумового розвитку учнів
3. Педагогічний колектив як умова ефективності праці вчителя.
4. Професійна деформація особистості педагога: прояви, причини виникнення та шляхи подолання.